

TAMPEREEN YLIOPISTO

Minna Peltola

VAPAUDEN PUOLESTA

Afganistan George W. Bushin ensimmäisen presidenttikauden retoriikassa

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Historian pro gradu -tutkielma

Tampere 2015

TAMPEREEN YLIOPISTO
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

PELTOLA, MINNA: Vapauden puolesta: Afganistan George W. Bushin ensimmäisen presidenttikauden retoriikassa
Pro gradu -tutkielma, 85 s.
Historia
Marraskuu 2015

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten ja millaisena Afganistanin konflikti rakentuu George W. Bushin ensimmäisen presidenttikauden puheissa, miten hän ohjaa yleisönsä näkemään sodan ja millaisia argumentaatiokeinoja hän käyttää perustellakseen toimintamallinsa, vakuuttaakseen kuulijansa ja legitimoidakseen amerikkalaisten sotatoimet Afganistanissa.

Tutkielman lähtökohtana on retorinen analyysi. Presidentin julkisissa puheissa ilmenevän argumentaation tarkastelussa käytetään apuna Chaïm Perelmanin argumentaatioteoriaa, jossa analyysin keskiössä ovat ne kielenkäytön keinot, joiden avulla puhuja pyrkii hankkimaan tai vahvistamaan yleisön hyväksyntää esittämilleen väitteille. Perelmanilaisen käsitteistön avulla keskitytään puheiden yleisöihin, kannanottoihin sisältyviin esisopimuksiin eli argumentaation lähtökohtiin ja niissä käytettyihin argumentaatiotekniikoihin.

Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen seurauksena Bushin kansallisen turvallisuusstrategian keskeisimmiksi ulkopoliittisiksi tavoitteiksi nousivat vapauden ja oikeuden puolustaminen, demokratian levittäminen ja taistelu terrorismia vastaan kaikilla mantereilla sekä konfliktien ja muiden turvallisuushkien ehkäisy ennen niiden realisoitumista. Afganistanin osalta tavoitteet muodostivat sekä legitimoinnin hyökkäykselle, maan vakauttamiselle että huomion suuntaamiselle Afganistanista Irakiin Bushin ennakoivia iskuja ajavan doktriinin mukaisesti.

Turvallisuusstrategian tavoitteet toistuvat Bushin ensimmäisen presidenttikauden lausunnoissa hänen puhuessaan Yhdysvaltain mahdollisuudesta ja velvollisuudesta puolustaa vapautta ja edistää demokratiaa. Presidentin keskeisiä argumentointikeinoja ovat muun muassa toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset, joissa korostetaan erityisiä amerikkalaisia arvoja ja voimakas kvasilooginen argumentointi, jonka avulla talibaneja, al-Qaidaa ja terrorismia verrataan toistuvasti Hitleriin, natsisiin, fasismiin ja toisen maailmansodan vihollisuuksiin.

Asiasanat: retoriikantutkimus, George W. Bush, Afganistan, Perelman

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2 Tutkimusmetodi ja tutkimuskysymys	4
1.3 Tutkimusaineisto ja tutkielman jäsentyminen	5
1.4 Aiempi tutkimus ja tutkimusperinne	6
2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	8
2.1 Afganistan ennen ja nyt	8
2.2 George W. Bush ja ensimmäinen presidenttikausi	13
3 UUSI RETORIIKKA TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	15
3.1 Antiikin retoriikasta perelmanilaisen argumentaatioteorian lähtökohtiin	15
3.2 Chaïm Perelmanin argumentaatioteoria	17
3.2.1 Yleisölähtöisyys	18
3.2.2 Esisopimukset	19
3.2.3 Argumentaatiotekniikat.....	20
3.2.3.1 Kvasiloogiset argumentit	20
3.2.3.2 Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit.....	23
3.2.3.3 Todellisuuden rakennetta luovat ja muokkaavat argumentit	24
3.2.3.4 Dissosiatiiiviset argumentit.....	25
4 GEORGE W. BUSHIN AFGANISTAN-RETORIIKAN ANALYYSI	27
4.1 Puheet ja puheiden rakenne	27
4.2 Puheiden yleisöt	28
4.3 Puheiden esisopimukset	33
4.3.1 Todellisuutta koskevat esisopimukset.....	34
4.3.2 Toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset	38
4.4 Puheiden argumentaatiotekniikat	46
4.4.1 Kvasiloogiset argumentit	46
4.4.2 Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit	52
4.4.3 Todellisuuden rakennetta luovat ja muokkaavat argumentit	57
4.4.4 Dissosiatiiiviset argumentit.....	67
4.5 Puheiden viholliskuvat	69
5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	74
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	78

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Maailma muuttui monessa suhteessa syyskuun yhdenentoista päivän terrori-iskujen seurauksena vuonna 2001. Näytösmäiset terrori-iskut eivät ainoastaan ravistelleet amerikkalaisten käsitystä kansallisesta turvallisuudesta vaan myös nostivat Afganistanin, maata hallinneet talibanit ja sieltä käsin toimineen al-Qaidan yhtäkkiä maailman turvallisuusuhkien keskiöön. Aiempi valtamerten tarjoama turvallisuudentunne hajosi amerikkalaismielissä hetkessä kolmen matkustajalentokoneen aiheuttamien iskujen tuhotessa New Yorkin World Trade Centerin kaksoistornit ja osan Yhdysvaltain puolustusministeriön rakennuksesta, Pentagonista¹. Neljäs kaapattu matkustajakone, jonka kohteena on pidetty Valkoista taloa, putosi maahan Pennsylvaniassa tunti ensimmäisen iskun jälkeen.

Presidentti George W. Bushin sisäasioihin ensimmäiset kuukaudet keskittynyt politiikka otti heti uuden kansainvälisemmän suunnan, vaikka iskujen seurauksena juuri kotimaan turvallisuuden takaamisesta tulikin sekä ensimmäisen että toisen kauden ensisijainen tehtävä.² Yhdysvalloille terrori-iskut olivat ensimmäinen hyökkäys sen omalla maaperällä sitten Pearl Harborin tapahtumien toisen maailmansodan aikana kuusikymmentä vuotta aiemmin. Iskujen aikaansaamana amerikkalaisten politiikan, turvallisuuskäsityksen ja maailmankuvan muutoksen mukana muokkautuivat myös presidentin julkiset puheet, joissa terrorismi tai Afganistan eivät olleet nousseet esiin ennen syyskuun 11. päivää, vaikka al-Qaida ja Osama bin Laden olivatkin olleet tiedusteluraporteissa esillä jo Bill Clintonin presidenttikausien aikana.³

Yhtä lailla muutoksen koki myös terrorismi käsitteenä ja sen ja siihen liitettyjen termien arkipäiväistyminen terrorismin vastaisen sodan noustessa yhä korkeammalle yhdysvaltalaisella ja kansainvälisellä agendalla.⁴ Yhdysvaltain hallinto tulkitsti iskut nopeasti sodanjulistukseksi ja hyökkäykseksi vapautta, rauhaa ja länsimaisia arvoja vastaan. Ainoa mahdollinen vastaus iskuille oli käydä sotaan näiden arvojen puolesta. Yhdysvaltojen johtama liittouma aloitti Afganistanin pommittamisen lokakuun alussa 2001, vajaa kuukausi

¹ Limnell 2011, 9, 51.

² Naftali 2010, 59; Limnell 2011, 54.

³ Naftali 2010, 59-63.

⁴ Paastela 2005, 9.

syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen. Kotimaan turvallisuuden takaamiseksi uutta vihollista vastaan lähdettiin taistelemaan omien rajojen ulkopuolelle. Aseet eivät kuitenkaan olleet Afganistanin sodan ainoa taistelumuoto vaan hyökkäykseen käytiin yhtä lailla presidentti Bushin voimakkain julkisin puhein, joiden tarkoitus oli sekä perustella sotatoimet, määrittellä sodan tavoitteet että varmistaa kansan tuki toimien ja tavoitteiden taakse.

Carl von Clausewitzin tutuksi tekemän toteamuksen mukaan sota on politiikan jatkamista toisin keinoin. Yhtä tuttua kuin perinteinen aseellinen konflikti on sotaretoriikka, sanoin käyty sota. Läntisten suurvaltojen ulkopoliittista sotaretoriikkaa paljon tutkineen Riikka Kuusiston mukaan sotaa ei käydä ainoastaan asein vaan oma iso osansa on myös puheilla. Kuusiston mukaan sanojen avulla luodaan käytännön todellisuutta suurelle yleisölle yhdistämällä vieras ja kaukainen teko, tapahtumasarja tai toimija johonkin tuttuun ja yksinkertaiseen selitykseen. Näin toimijoille annetaan nimiä ja tapahtumille merkityksiä, ja oikeutettuun sotaan ei ole enää vain oikeus vaan myös velvollisuus ja kunnia ryhtyä. Poliitiikan kieli nostaa tietyt kysymykset asialistalle, rakentaa sanaston niiden hahmottamiseksi ja selittää ja myy ne itse luomansa sanaston avulla. Sotaretoriikka osoittaa siis toisin sanoen luodeille oikean suunnan. Kuusisto esittääkin, että sodan oikeuttamiseksi on tarjottava vakuuttava selitys, joka mukailee yhteisön tavallisesti hyväksymiä syitä ja motiiveja väkivallan käytölle.⁵

Parhaimmatkaan selitykset ja rauhanomaista maailmaa tavoittelevat motiivit eivät kuitenkaan yleensä yksin riitä vakuuttamaan laajaa yleisöä sodan oikeutuksesta vaan yhtä isoa osaa näyttää myös perinteiset sotaan liitetyt tarinat ja kertomukset hyvästä ja pahasta, sankareista ja vihollisista, voittajista ja häviäjistä.⁶ Ei riitä, että on vastustaja, joka toimii tavalla, jota ei voi hyväksyä vaan kaiken ympärille tarvitaan kertomus vihollisesta *toisesta* ja *meistä* sankareista. Jokainenhan on valmiimpi uhrautumaan paremman maailman puolesta pahaa vihollista vastaan kuin käymään sotaan esimerkiksi taloudellista etua tai aluelaajennuksia tavoittelevan retoriikan nimissä. Kuusiston mukaan etenkin läntisen kulttuurin piirissä on tärkeää pystyä kytkemään sota ja siitä seuraavat uhraukset ikivanhaan tarinaan hyvän ja pahan taistelusta. Omien tekojen esittäminen ja näkeminen ylevän sankarillisina, tärkeiden arvojen puolustajana ja vihollisen kuvaaminen vaarallisena, näitä arvoja vastaan

⁵ Kuusisto 1996, 267-272; Kuusisto 2003, 135, 139.

⁶ Anderson 2006, 720-721.

hyökkävänä pahan ruumiillistumana antaa omille toimille oikeuttavan motiivin.⁷ Yhdessä vakuuttavat perustelut ja hyvän ja pahan ikiaikaista taistelua myötäilevä kertomus rakentavat oikeutuksen, tarjoavat valmiin, parempaan ja vapaampaan maailmaan tähtäävän loppuratkaisun, ja antavat kansalle virallisen luvan vihata.⁸

Syyskuun 11. päivän terrori-iskujen seurauksena Afganistanista, talibaneista ja al-Qaidasta tehtiin Yhdysvaltain presidentin julkisessa retoriikassa amerikkalaisia ja länsimaisia arvoja sekä kotimaan ja koko maailman vapautta uhkaavia pahan ruumiillistumia, joiden voittamiseksi jokaisen oli tehtävä kaikkensa.⁹ Puheissa oikeus, vapaus ja rauha kävivät taistoon vääryyttä, tyranniaa ja pelkoa vastaan.¹⁰ Viranomaiset pelkäsivät uusia iskuja erityisesti Yhdysvaltoihin soluttautuneiden terroristien toimesta. Tätä pelkoa lietsoi entisestään terrori-iskuja seuranneet pernaruttoiskut, joiden uskottiin ensi alkuun olevan terroristien hyökkäyksen toinen aalto.¹¹

Presidentin mukaan syyskuun yhdenentoista päivän iskut olivat sodanjulistus, johon voitiin vastata vain yhtäläisellä julistuksella terrorismia vastaan. Bush näki, että sota oli taistelu hyvien länsimaisten arvojen ja pahan edustaman terrorismin välillä.¹² Voiton mittapuuna presidentti näki amerikkalaisten elämäntapaa uhkaavan terrorismin täydellisen hävittämisen koko maailmasta.¹³ Sota Afganistanissa talibanien ja al-Qaidan tuhoamiseksi oli vasta ensimmäinen etappi tämän päämäärän saavuttamisessa. Bush julistikin jo viikko terrori-iskujen jälkeen, ettei amerikkalaisten taistelu terrorismia vastaan päättyisi ennen kuin jokainen maailmanlaajuisen toimintasäteen omaava terroristiryhmittymä olisi löydetty, pysäytetty ja tuhottu.¹⁴

Yhdysvaltain hallinnon toiveikkuus selkeästä ratkaisusta Afganistanissa haihtui talibanien kieltäytyessä heille esitetystä ukaasista luovuttaa Osama bin Laden amerikkalaisille. Vaikka Yhdysvaltain ja sen taakse kootun liittouman hyökkäys kaatoi talibanien hallinnon nopeasti,

⁷ Kuusisto 1996, 271-275; Kuusisto 2003, 135-136.

⁸ Linnéll 2011, 23.

⁹ Winkler 2008, 482-482.

¹⁰ Kellner 2007, 626; Maggio 2007, 823.

¹¹ Bush 2011, 155-159.

¹² Stramer 2010, 36; Paastela 2005, 70.

¹³ Naftali 2010, 66.

¹⁴ Linnéll 2011, 54; *Our war on terror begins with al Qaeda, but it does not end there. It will not end until every terrorist group of global reach has been found, stopped and defeated.* (Bush 20.09.2001)

Osama bin Ladenin onnistui paeta takaa-ajajiltaan ja ylittää raja Pakistanin puolelle.¹⁵ Afganistanin nopea vallanvaihto oli Bushille kuitenkin osoitus onnistuneesta ensimmäisestä vaiheesta ja huomio terrorismin vastaisessa taistelussa käännettiin nyt Afganistanista Irakiin ja sitä vastaan välttämättömänä nähdyn sodan voimakkaaseen markkinointiin. Huomion mukana kääntyi kuitenkin myös iso osa arvokkaita Afganistanin tilanteen vakauttamiseen ohjattuja resursseja ja amerikkalaisten tarkkaavaisuuden herpaantuessa talibanit alkoivat jälleen saada jalansijaa.¹⁶ Vaikka voitto ei ollutkaan vielä Bushin mittapuun mukaisesti täydellinen, eikä terrorismia oltu kitketty kokonaan edes Afganistanista, amerikkalaisille sodan ensimmäisen vaiheen onnistuminen merkitsi erityisesti terapeutista voittoa.¹⁷

1.2 Tutkimusmetodi ja tutkimuskysymys

Tutkimukseni lähtökohtana on retorinen analyysi, joka pyrkii analysoimaan presidentti George W. Bushin ensimmäisen presidenttikauden Afganistan-argumentaatiota. Presidentin julkisissa puheissa ilmenevän argumentaation tarkastelussa käytetään apuna Chaïm Perelmanin argumentaatioteoriaa, jossa analyysin keskiössä ovat ne kielenkäytön keinot, joiden avulla puhuja pyrkii hankkimaan tai vahvistamaan yleisön hyväksyntää esittämilleen väitteille. Perelman esittää, että aina kun esitys pyrkii vaikuttamaan yhteen tai useampaan henkilöön, suuntaamaan näiden ajattelua, herättämään tai tynnyttämään tunteita tai ohjaamaan toimintaa, se sijoittuu retoriikan alueelle.¹⁸ Perelmanilaisen käsitteistön avulla keskitytään puheiden yleisöihin, kannanottoihin sisältyviin esisopimuksiin eli argumentaation lähtökohtiin ja niissä käytettyihin argumentaatiotekniikoihin eli kaikkiin niihin perelmanilaiselle argumentaatioteorialle ominaisiin kielenkäytön keinoihin, joilla puhuja pyrkii vaikuttamaan yleisöön tai muuttamaan sen vakaumuksia.

Tutkimuksen tarkastelun kohteena on erityisesti presidentin sotaretoriikka, sillä kuten Bush syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskuja seuranneissa puheissaan totesi, iskut ajoivat Yhdysvallat sotaan, jota se ei ollut pyytänyt.¹⁹ Sodan retoriikan tutuimpia esimerkkejä ovat propaganda ja vihollisen nimitykset, mutta kuten jäljempänä havainnollistetaan, presidentti

¹⁵ Naftali 2010, 71-73.

¹⁶ Logevall 2010, 89-100; Limnell 2011, 56.

¹⁷ Limnell 2011, 56.

¹⁸ Perelman 2007, 16, 181.

¹⁹ Limnell 2011, 54; *We did not ask for this mission, but we will fulfill it.* (Bush 07.10.2001)

Bushin Afganistanin sotaa koskeva argumentointi on kielenkäytön tavoiltaan valtavan värikästä.

Tutkielmassa tarkastellaan juuri näitä presidentin käyttämiä kielenkäytön keinoja Afganistanin sodan näkökulmasta. Perelmanilaisen käsitteistön avulla keskitytään presidentin julkisten puheiden yleisöihin, kannanottoihin sisältyviin esisopimuksiin eli argumentaation lähtökohtiin ja niissä käytettyihin argumentaatiotekniikoihin. Moniselitteisille tapahtumille oli annettava nimi ja merkitys ja presidentin oli ajamansa toimintamallin lisäksi selitettävä kuulijoilleen miksi kaikki tapahtui niin kuin tapahtui.

Tutkimuksen kannalta tärkeitä kysymyksiä ovat miten ja millaisena Afganistanin konflikti rakentuu Bushin puheissa, miten hän ohjaa yleisönsä näkemään sodan ja millaisia argumentaatiokeinoja hän käyttää perustellakseen toimintamallinsa, vakuuttaakseen kuulijansa ja legitimoidakseen amerikkalaisten sotatoimet Afganistanissa. Argumentaatiokeinojen lisäksi työssä tarkastellaan myös miten presidentin puheissaan rakentamat viholliskuvat toimivat retoriikan tukena. Työssä ei pyritä vastaamaan kysymykseen miksi vaan tarkastelu keskittyy siihen miten sotatoimia selitettiin.

Tutkielman kannalta merkittävimmät metodia avaavat teokset ovat Chaïm Perelmanin *Retoriikan valtakunta* (2007) ja Kari Palosen ja Hilikka Summan toimittama *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat* (1996), joka tarkastelee poliittista retoriikkaa esittelemällä retoriikan historiaa ja teoreettisia perusteita, retoriikan suhdetta politiikkaan sekä politiikan retoriikkaa.

1.3 Tutkimusaineisto ja tutkielman jäsentyminen

Tutkielmani aineisto koostuu Yhdysvaltain presidentti George W. Bushin ensimmäisen presidenttikauden julkisista puheista, joissa käsitellään tai sivutaan Afganistanin konfliktia. Analysoitavaksi valitut puheet annettiin vuoden 2001 syyskuun ja vuoden 2004 syyskuun välisenä aikana. Tutkimusaineisto on koottu www.presidentialrhetoric.com -verkkosivuilta ja National Reviewin toimittamasta teoksesta *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism, and freedom* (2003). Aineistoon ei ole valittu kaikkia tuona aikana pidettyjä

puheita, vaan niistä on karsittu pois mielestäni tutkielman kannalta merkityksettömät puheet. Aineistoni käsittää yhteensä 46 puhetta.

Tutkielma etenee katsauksella uuteen retoriikkaan tutkimusmenetelmänä esitellen ensin lyhyesti retoriikan historiaa antiikista uuteen retoriikkaan ja käyden sen jälkeen tarkemmin läpi Chaïm Perelmanin argumentaatioteoriaa. Analyysiluvussa tarkastellaan niitä argumentointitekniikoita, joiden avulla Afganistanin konflikti presidentti Bushin puheissa rakentuu. Lopuksi pohditaan vielä tutkimuksen tuloksia.

1.4 Aiempi tutkimus ja tutkimusperinne

Retoriikan tutkimuksella on pitkät antiikin Kreikan ja Rooman filosofien ja sofistien keskusteluista juontuvat perinteet. Tätä perinnettä esitellään lähemmin jäljempänä perelmanilaista argumentaatioteoriaa tarkastelevassa luvussa, jota retoriikan historiakatsaus taustoittaa. Tutkielmani kannalta merkittävimpiä aikaisempia tutkimuksia ovat Riikka Kuusiston teos *Oikeutettu sota ja julma teurastus?* (1998) ja hänen Anssi Männistön toimittamassa teoksessa *Miksi soditaan?* (2003) julkaistu artikkeli *Läntisten suurvaltain sotaretoriikka*. Näistä ensimmäinen tarkastelee läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa 1990-luvun Persianlahden ja Bosnian konflikteissa esittelemällä perelmanilaisen argumentaatioteorian avulla niitä retorisia keinoja, joita käytettiin perustelemaan Persianlahden sotateimet ja Bosniassa taas pidättäytymään kriisiin puuttumisesta. Kuusiston myöhempi artikkeli keskittyy tarkastelemaan Persianlahden konfliktia koskevan retoriikan lisäksi Kosovon kriisiä ja amerikkalaisten syyskuun yhdennetoista päivän terrori-iskujen seurauksena aloittamaa terrorismin vastaista sota.

Kuusiston teoksissaan tarkastelemia Persianlahden konfliktia ja Afganistanissa käytyä terrorismin vastaista sota koskevaan retoriikkaan liittyy vahvasti läntisten suurvaltajohtajien rakentamat viholliskuvat ja tarinat hyvän ja pahan välisestä taistelusta. Toistuvina vertailuina molemmissa kriiseissä esiintyy historian tapahtumiin ja toimijoihin viittaavat vertailut, kun uudet viholliset nimetään usein Hitlerin, natsismin ja fasismin perillisiksi. Sankaritarinoiden avulla luotuihin kertomuksiin liittyy myös molemmissa tapauksissa vahvana nähty oikeutus, kun sota käydään uuden paremman maailmanjärjestyksen luomiseksi. Viholliskuvien ja hyvän ja pahan vastakohtaisuutta valottaa tarkemmin tutkielman kannalta tärkeä Vilho

Harlen teos *Hyvä, paha, ystävä, vihollinen* (1991), joka pureutuu sekä vihollisen käsitteeseen, sen erilaisiin tyyppeihin että yhdysvaltalaisen poliittisen kulttuurin hyvän ja pahan taistelun perinteeseen sekä Sinikka Wunschin artikkeli *Lupa vihata: propaganda ja viholliskuvat mielipiteen muokkaajina konfliktitilanteissa* (2003), joka taas tarkastelee viholliskuvien yleisiä piirteitä. Nämä kaikki osat ovat merkittäviä erityisesti tutkielman viholliskuvia tarkastelevan luvun kannalta.

Maailmalla sotaretoriikkaa on tutkittu huomattavasti enemmän. Tutkimus on viime vuosina terrorismin vastaisen sodan näkyvyyden vuoksi keskittynyt erityisesti Yhdysvaltain presidenttien retoriikkaan ja etenkin presidentti George W. Bushin sotaretoriikkaan sekä hänen terrorismiin, terrorismin vastaiseen sotaan ja viholliskuviin liittyvään argumentointiin. Näistä tutkimuksista merkittävimpiä tämän tutkielman kannalta ovat presidentti Bushin hallinnon argumentaatiostrategioita tutkinut Carol K. Winkler (2008), terrorismin vastaisen sodan retoriikkaa tarkastellut Douglas Kellner (2007), terrorismin retoriikkaa tutkineet J. Maggio (2007) ja Valentina Bartolucci (2012) sekä pahuuden käsitettä ja sen käyttöä retoriikan keinona artikkelissaan esitellyt Jonathan F. Anderson (2006).

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

2.1 Afganistan ennen ja nyt

Afganistanin nykytilannetta ymmärtääkseen on tunnettava myös jonkin verran sen historiaa ja erityisesti talibanien valtaannousua edeltänyttä ja sen jälkeistä tilannetta, jossa syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskut tapahtuivat. Afganistanilla on pitkä ja varsin värikäs historia, jota sävyttävät monet konfliktit. Afgaanien omien keskinäisten erimielisyyksien lisäksi selkkausten osapuolina ovat olleet muun muassa Aleksanteri Suuri, Tšingis-kaani, brittiläiset, neuvostoliittolaiset ja viimeisimpänä amerikkalaiset ja heidän terroristi-iskujen seurauksena kokoamansa kansainväliset liittolaiset. Maan väkivaltaista historiaa selittävät muun muassa afgaanien kielelliset ja etniset erot, maan maantieteellisesti hankalat rajat naapurimaihinsa kuin myös maan sijainti strategisesti keskeisellä, mutta suhteellisen rauhattomalla alueella.²⁰

Afganistanin onnistui itsenäistyä vuonna 1747, mutta ulkovaltojen kiinnostus maata kohtaan ei päättynyt. Iso-Britannia puuttui afgaanien sisäpolitiikkaan useaan otteeseen 1800-luvulla Intian turvallisuuden nojalla pelätessään heikon ja heimoerimielisyyksiin joutuneen Afganistanin ajautuvan Keski-Aasiasta kiinnostuneen Venäjän valtaan. Brittien ja afgaanien välillä käydyt kaksi ensimmäistä afgaanisotaa päättyivät kumpikin lopulta Iso-Britannian tappioon. Myös ensimmäisen maailmansodan melskeistä ja brittien Afganistanin itsenäiselle ulkopolitiikalle asettamista rajoituksista alkunsa saanut kolmas afgaanisota päättyi lyhyeen ja maan itsenäisyyden tunnustamiseen.²¹

Neuvostoliiton intressit Afganistania kohtaan kasvoivat 1950-luvulla ja myös Afganistan kääntyi Neuvostoliiton puoleen asevarustelussaan ja armeijansa kouluttamisessa. Maiden allekirjoittamat kauppa- ja kehityssopimukset ja Neuvostoliiton rahoittamat kehitysprojektit johtivat ajan mukaisesti lopulta myös Yhdysvaltojen lisääntyneeseen kiinnostukseen maasta. 1960-luvun puoliväliä sävyttivät sekä vasemmiston nousu että muslimiradikaalien saama yhä suurempi jalansija, joista ensimmäinen näkyi erityisesti kouluttautuneen kaupunkiväestön parissa ja jälkimmäinen taas ilmeni muun muassa iskuina naisten oikeuksia vastaan. 1970-luvun alku valkeni afgaaneille kasaantuneina ongelmina, kuten ulkomaisen avun

²⁰ Wahab & Youngerman 2007, viii-ix; Vogelsang 2008, 82-84, 93-94; Chossudovsky 2003, 81.

²¹ Sergejeff 2011, 158-174, 179-183, 216-218; Vogelsang 2008, 125-138, 145-147.

kääntymisenä laskuun ja maata kohdanneena nälänhätänä, jotka johtivat lopulta kuninkaan syrjäyttämiseen ja kommunistisen puolueen valtaannousuun.²²

Itsevaltaisen presidentin pyrkimykset maan perinteisen riippumattomuuden palauttamiseksi Neuvostoliiton vaikutusvallasta rapistutti kuitenkin suhteita Moskovaan ja Neuvostoliitto alkoi pelätä Afganistanin liukuvan arabirahoituksen turvin lännen leiriin. Kommunistien vallankaappaus vuonna 1978 ei kuitenkaan onnistunut kallistamaan vaakaa Moskovan kaavailemalla tavalla vaan hallituksen asema alkoi käydä yhä tukalammaksi sisäisten levottomuuksien levitessä ja naapurimaa Iranin islamilaisen vallankumouksen esimerkin innoittamana, kun hallitus toimeenpani maan ikivanhoja perinteitä romuttaneita uudistuksia. Afgaanihallitsijan kyvyttömyys tilanteen rauhoittamiseksi ja pelko amerikkalaisten pyrkimyksistä kasvattaa vaikutusvaltaansa Afganistanissa kommunistivastaisten afgaaniheimojen vastarintaa tukemalla katkaisi lopulta Moskovan kärsivällisyyden. Neuvostoliitto miehitti maan loppuvuodesta 1979 ja nosti valtaan Babrak Karmalin, joka kansan enemmistön silmissä oli pelkkä vieraan vallan istuttama nukkehallitsija.²³

Kommunistien kapea kannatus rajoittui kuitenkin pääasiassa pääkaupunki Kabuliin eikä neuvostomiehitys täten onnistunut afgaaniheimojen vastarinnan murtamisessa. Vastarinta päinvastoin kiihtyi useista aseellisista ryhmistä koostuneiden taistelijoiden saadessa aseellista apua niin Pakistanista, Yhdysvalloista kuin Saudi-Arabiasta, jotka kaikki pyrkivät sekaantumisellaan Neuvostoliiton vaikutusvallan ja leviämispöytäkirjojen patoamiseen. Länsi oppi pian tuntemaan neuvostomiehitystä vastaan taistelleet afgaanisissit mujahideina, joista suuri osa kuului Pakistanin tunnustamien, kontrolloimien ja sieltä käsin toimineiden puolueiden alle. Näistä seitsemästä pääpuolueista yhden, ulkomaalaisia musliminuoria taisteluihin värvänneen Islamilaisen Liiton mukana Afganistaniin juurtui islamistisen radikalismien globaalisti suuntautunut muoto ja sen mukana maahan saapui myös sen tunnetuin edustaja, Osama bin Laden.²⁴

Moskovan lyhyeksi kaavailema miehitys pitkittyi, mutta myös vastapuolta koeteltiin kun mujahidien etniset jakolinjat ja näkemyserot syvenivät. Neuvostoliiton vetäytyttyä vuonna 1989, maa ajautuikin valtavaan poliittisen sekasorron tilaan. Sekasorto kärjistyi veriseksi

²² Wahab & Youngerman 2007, 121-122, 125-128; Vogelsang 2008, 154-158, Tomsen 2002, 31.

²³ Sergejeff 2011, 254-265; Vogelsang 2008, 158-165.

²⁴ Sergejeff 2011, 264-273; Vogelsang 2008, 167-168.

sisällissodaksi hyvin nopeasti Neuvostoliiton hajoamisen ja ase- ja rahavirtojen katkeamisen romahduttaessa afgaanihallinnon perustukset. Sisällissota mursi monet aiemmin suhteellisen vakaina säilyneet alueet ja viimeisteli neuvostomiehityksen maalle aiheuttamat tuhot. Maan sisällissotaan ajaneet syyt, kuten eri etnisten ryhmien ristiriidat, heidän toisiaan kohtaan tuntema suuri epäluulo ja erilaiset näkemykset nationalismista auttoivat osaltaan talibanit valtaan vuonna 1996, kun sisällissodan osapuolet keskittivät kaiken tarmonsä kamppailuun pääkaupungin herruudesta. Vaikka sisällissodan pitkittyminen ja osan ryhmien radikalisoituminen herättivät amerikkalaiset mahdollisuudelle, että Afganistan saattaisi muuttua länsimaihin kohdistuvaa terrorismia tukevien ääriliikkeiden turvapaikaksi, sisällissodan kaaoksessa mahdollisuudet sen estämiseksi olivat varsin vähissä.²⁵

Taliban-liikkeen kerrotaan saaneen alkunsa eteläisessä Afganistanissa sotaherrojen tyranniaa vastaan nousseena ja useilla alueilla aluksi toivottuna järjestyksen palauttajana nähtynä pienenä koraanikoulujen *oppilaiden* ryhmittymänä. Spontaani vastareaktio vallitsevalle anarkialle sai kuitenkin varsin pian suurempia ja synkempiä sävyjä. Onkin esitetty, että talibanien alkaessa näytellä merkittävää roolia Afganistanin historiassa, liike oli aivan liian hyvin aseistettu, rahoitettu ja koordinoitu ollakseen pelkkä koraanikoulujen oppilaiden yhteenliittymä. Nopeasti nousseen ja alusta alkaen voittoa edenneen joukon asiantuntemuksen ja aseistuksen täytyi siis tulla Afganistanin rajojen ulkopuolelta.²⁶

Kilpailijansa toisiaan vastaan onnistuneesti pelanneet talibanit valtasivat Kabulin ilman vastarintaa syyskuussa 1996. Äärikonservatiivit talibanit pystyttivät hallitsemilleen alueille tiukan, omintakeiseen ja valikoivaan islamin tulkintaan nojautuvan yhteiskuntajärjestyksen. Sergejeffin mukaan he eivät pyrkineet koskaan saamaan islamia ja modernia maailmaa sopusointuun vaan yksinkertaisesti käänsivät selkensä jälkimmäiselle. Uusien valtaapitävien toimesta afgaaniyhteiskunta muuttui pääkaupungista edeten brutaalein ottein kun tyttöjen koulunkäynti kiellettiin, naisia vaadittiin pukeutumaan vartalon piirteet peittävään burkaan ja kaikki epäislamilaista pidetty toiminta kuten television katselu, musiikin kuuntelu, tanssiminen, valokuvat ja leijojen lennätys kiellettiin. Talibanit keräsivät kannatusta erityisesti neuvostomiehityksen ja sisällissodan tuhoaman maaseudun lukutaidottoman väestön ja Pakistanin pakolaisleireillä perinteisen heimoajattelun ulkopuolella kasvaneiden

²⁵ Sergejeff 2011, 280-293.

²⁶ Sergejeff 2011, 293-298; Vogelsang 2008, 181-188, Ahmad 2002, 57-58.

keskuudessa. Näille afgaaneille talibanit merkitsivät lupausta vakaasta ja turvallisesta yhteiskunnasta.²⁷

Kaikki positiivinen julkisuus, jota talibanit olivat saaneet onnistuttuaan rauhoittamaan osan Afganistania, haihtui hetkessä kun uutiset sen toimeenpanemista, rajusti afgaaniyhteiskuntaa muuttaneista säädöksistä ja uskonnollisista määräyksistä levisivät. Vaikka liike onnistuikin jatkamaan voittoa etenemistään, vaikeudet alkoivat kasaantua. Talibanien hallinto oli erityisen vihattu etnisten vähemmistöryhmien keskuudessa, mutta kun sen lupaamaa islamilaista ihanneyhteiskuntaa ei syntynytäkään, sen suosio alkoi rakoilla myös paštuemmistön parissa. Kansainvälisesti taliban-liike ajautui yhä vahvempaan ulkopoliittisen hylkiön asemaan sen kyvyttömyydellä parantaa tavallisten afgaanien elinoloja ja estää kauppasaarron ja pitkään jatkuneen kuivuuden aikaansaama nälänhätä. 1990-luvun lopulle tultaessa ääri-islamilaisten al-Qaida siirsi verkostonsa päämajan Afganistaniin ja muutti maan nopeasti kansainvälisen jihadistisen liikkeen keskuudeksi, josta monet omista maistaan paenneet muslimiradikaalit löysivät turvapaikan. Maahan perustettiin monia koulutusleirejä, joissa liikkeen ajatuksia kannattaneista muokattiin taistelijoita ja terroristeja. Vaikka talibanit eivät seisoneetkaan yhteisenä rintamana al-Qaidan rinnalla, kansainvälisen hylkiön asema ajoi liikkeen yhä riippuvaisemmaksi terroristiverkoston rahoista ja taistelijoista. Tämä suhde kärjistyi syyskuussa 2001 lentokoneiden iskeytyessä New Yorkin World Trade Centerin kaksoistorneihin. Taliban-hallinto kaatui kolme kuukautta myöhemmin sen hylättyä viimeisen hallussaan pitämänsä kaupungin, Kandaharin.²⁸

Syyskuun 11. päivän terrori-iskut nostivat Afganistanin kertaheitolla Yhdysvaltojen mielenkiinnon kohteeksi kun iskujen jäljet johtivat presidentti George W. Bushin komentamat amerikkalaiset hyvin nopeasti al-Qaidaan ja Afganistaniin. Taliban-hallinnon kieltäytyttyä luovuttamasta Osama bin Ladenia tuomittavaksi Yhdysvaltoihin, amerikkalaisten ainoa keino tämän saavuttamiseksi oli kaataa taliban aseellisesti. Sota terrorismia vastaan alkoi laajana koalitionana syyskuun yhdennentoista iskujen aikaansaaman myötätuntoaallon yhdistäessä valtioita Yhdysvaltojen ajaman vastaiskun taakse²⁹. Taliban-hallinto murtui joulukuun alussa ja loppuvuodesta allekirjoitettu Bonnin sopimus määritteli jo

²⁷ Sergejeff 2011, 300-302; Vogelsang 2008, 181-188.

²⁸ Sergejeff 2011, 304-314.

²⁹ Linnéll 2011, 52-53.

selkeät vaiheet Afganistanin olojen normalisoimiseksi ja määräsi maalle väliaikaishallinnon, jonka johtoon nousi Hamid Karzai.³⁰

Uuden hallinnon tehtävä oli kuitenkin kaikkea muuta kuin yksinkertainen, sillä maassa ei neuvostomiehityksen, sisällissodan ja jälleenrakennuksesta välinpitämättömän taliban-hallinnon vuoksi ollut valmista hallintokoneistoa, työtiloja, henkilökuntaa, varoja, keskuspankkia, yhteistä valuuttaa, saati toimivaa maataloutta, oikeuslaitosta, energiahuoltoa, kunnollisia puhelinyhteyksiä tai tieverkostoa. Yhtä lailla ongelmia aiheutti sekä maan sisäisten että maan rajat ylittäneiden afgaanipakolaisten määrä. Sergejeff toteaaakin Afganistanin olleen hallinnollisen ja poliittisen kokonaisuuden sijaan pelkkä nimi kartalla. Maa nousi kuitenkin täydellisen romahtaneen valtion tilasta varsin nopeasti ja huomattavaa edistystä saavutettiin etenkin terveydenhuollossa ja koulujärjestelmässä. Afganistan sai perustuslain tammikuussa 2004 ja samana vuonna Hamid Karzai valittiin uuden tasavallan ensimmäiseksi presidentiksi.³¹

Vaikka uuden presidentin keskushallinto nauttikin laajaa kansainvälistä tunnustusta, sisäisesti Afganistan pysyi alueellisesti rikkonaisena eikä keskushallinnon valta yltänyt alueille, joilla vanhat paikalliset sotaherrat ja muut mahtimiehet pitivät tiukasti kiinni omiksi katsomistaan oikeuksista.³² Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen aikaansaama kansainvälinen yhteenliittymä alkoi rakoilla, eivätkä taliban ja al-Qaida suinkaan olleet vielä nähneet viimeistä kuoliniskuaan.

Yhdysvaltojen hallinnon huomio kääntyi pian Afganistanista Irakiin ja terrorismin vastainen sota sen mukana. Maaliskuussa 2003 alkanut Irakin hyökkäys satoi amerikkalaisten taloudelliset ja sotilaalliset resurssit, ja lyödyiksi uskotut taliban ja al-Qaida saivat rauhassa koota rivejään uudelleen Pakistanin puolella rajaa, jossa sikäläinen, Yhdysvaltojen näennäisenä liittolaisena esiintynyt hallinto katsoi näiden toimia läpi sormien. Myös Afganistanin puolella rajaa vastarinta Karzain johtamaa keskushallintoa vastaan kasvoi, vaikka yhtenäistä rintamaa ei saatukaan aikaan. Väkivaltaisuuksien lisääntyessä jälleenrakennus ja yhteiskunnan peruspilarien kehittäminen hidastuivat, mikä entisestään lietsoi tyytymättömyyttä afgaanihallintoa kohtaan. Vaikka Yhdysvaltain hallinto on pitkään

³⁰ Sergejeff 2011, 309-315; Vogelsang 2008, 192-195; Arunova 2002, 43-47.

³¹ Sergejeff 2011, 315-319; Vogelsang 2008, 194-195; Ahmad 2002, 52-57.

³² Sergejeff 2011, 320-321.

jatkuneen konfliktin aikana vaihtunut, Afganistan on pitänyt tiukasti kiinni roolistaan yhtenä Yhdysvaltain hallinnon ulkopoliittisen retoriikan päähenkilönä. Taliban-hallinnon nopean kaatumisen aikaansaamien suurten odotusten sijaan loputtomaksi taistelutantereeksi muuttuneen maan kehitystä jarruttavat yhä tänäkin päivänä samat tutut toisiinsa kietoutuneet perusongelmat: heikko keskushallinto, huumetalouden ylikorostunut rooli sekä hallitusta vastustavat aseelliset ryhmät, eikä maan negatiivisille uutiskuville näin ollen ole näkyvissä nopeaa loppua.³³

2.2 George W. Bush ja ensimmäinen presidenttikausi

Presidentti George W. Bush astui virkaan tammikuussa 2001 olettaen nelivuotisen presidenttikautensa sujuvan rauhallisesti kotimaan haasteisiin keskittyen. Vaikka terrorismi oli jo tuolloin tiedustelun toimesta määritelty mahdolliseksi uhaksi amerikkalaisten turvallisuudelle, ei sillä ollut minkäänlaista roolia presidentin ensimmäisissä julkisissa puheissa, joissa suurimpana uhkana nähtiin sen sijaan joukkotuhoaseet. Uuden presidentin myötä ulkopoliittikan suunta kääntyi globalisaation ja entisen Jugoslavian ja Lähi-idän alueen rauhanprosessien haasteista huoleen Saddam Husseinista ja perinteiseen voimainmittelyyn Venäjän ja Kiinan kanssa. Yhteisistä kansainvälisistä intresseistä siirryttiin nyt entistä tiukemmin valvomaan Yhdysvaltain kansallista etua. Bush piti talibanien hallitsemasta Afganistanista turvasataman saanutta al-Qaidaa ja Osama bin Ladenia pelkästään oireena, ei sairautena ja uskoi uhan pysyvän valtamerten takana, turvallisen välimatkan päässä Yhdysvalloista.³⁴

Huoli Saddam Husseinista sai kuitenkin hetkeksi jäädä, kun syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskut määrittelivät oireen silmänräpäyksessä sairaudeksi ja Osama bin Laden haluttiin joko elävänä tai kuolleena³⁵. Kansallisen edun valvominen nousi iskujen myötä entistä tärkeämmäksi Bushin agendalla ja ulkopoliittikan uudeksi määrittäväksi tekijäksi tuli se, olivatko valtiot terrorismin vastaisessa sodassa Yhdysvaltain puolella vai sitä vastaan³⁶. Presidentin julkisten *wanted*-puheiden takana käyty varsinainen sota otti monenlaisia muotoja

³³ Sergejeff 2011, 326-336; Kellner 2007, 631.

³⁴ Naftali 2010, 59-63; Cameron 2005, 29.

³⁵ Kellner 2007, 626.

³⁶ *From this day forward, any nation that continues to harbor or support terrorism will be regarded by the United States as a hostile regime.* (Bush 20.09.2001)

amerikkalaisten vastatessa terrorismiin varoja jäädyttämällä, kiristyneillä matkustusta koskevilla turvatoimilla, lisääntyneellä tiedustelulla ja valvonnalla sekä uudella lailla USA Patriot Act (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001), joka laajensi Yhdysvaltain viranomaisten valtuuksia taistelussa terrorismia vastaan sekä kotimaassa että ulkomailla. Kuukausi iskujen jälkeen presidentti perusti uuden, kotimaan turvallisuudesta vastaavan viraston Office of Homeland Security, joka vuoden 2003 alusta muutettiin ministeriöksi (United States Department of Homeland Security) vastaamaan tehokkaammin yhä jatkuneen terrorismin vastaisen sodan haasteisiin.³⁷

Terrori-iskuja seuraavan vuoden kansallisen turvallisuusstrategian keskeisimmiksi ulkopoliittisiksi tavoitteiksi nousivat vapauden ja oikeuden puolustaminen, demokratian levittäminen ja taistelu terrorismia vastaan kaikilla mantereilla sekä konfliktien ja muiden turvallisuusuhkien ehkäisy ennen niiden realisoitumista.³⁸ Afganistanin osalta näitä kaikkia lähdettiin toteuttamaan jo ennen varsinaisen strategian ilmestymistä ja ne muodostivat sekä legitimoinnin Afganistanin hyökkäykselle, maan vakauttamiselle että huomion suuntaamiselle Afganistanista Irakiin Bushin ennakoivia iskuja ajavan doktriinin mukaisesti.

³⁷ Naftali 2010, 67-70.

³⁸ National Security Strategy 2002, 1-31.

3 UUSI RETORIikka TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Retoriikan maailman on perinteisesti nähty käsittävän ne kysymykset ja tilanteet, joissa on mahdollisuus samaa asiaa käsitteleviin erilaisiin, hyvin perusteltuihin kantoihin. Retoriikan katsotaan viittaavaan sekä suostuttelevaan puheeseen, taitoon perustella väitteet että tällaisen puheen analysoimiseen. Kuusisto toteaaakin, että retoriikkaa on kaikkialla siellä, missä tarkastellaan sitä, mikä on uskottavaa, vakuuttavaa tai todennäköistä.³⁹

Palosen ja Summan mukaan retoriikka voidaan jakaa kolmeen luokkaan: puheiden ja esitysten retoriikaksi, trooppien ja kielikuvien retoriikaksi sekä argumentoinnin retoriikaksi. Ensimmäinen taso keskittyy tarkastelemaan puheita ja tekstejä kokonaisuutena sekä arvioimaan niiden taidokkuutta ja vaikuttavuutta suhteessa yleisöön. Trooppien ja kielikuvien retoriikkaa tarkastellaan argumentoinnin välineenä, kun taas argumentaatioretoriikka suuntaa huomionsa keinoihin, joilla yleisön käsityksiä pyritään muuttamaan tai vahvistamaan.⁴⁰ Leiwo ja Pietikäinen esittävät, että argumentointi koostuu niistä keinoista ja tavoista, joilla väitteitä, ajatuksia ja vaatimuksia tehdään uskottaviksi ja saadaan kuulijat sitoutumaan niihin. Argumentoinnin tavoitteena on siis voittaa kuulija puhujan puolelle.⁴¹ Tutkielmani aineistoa lähestytään näistä edellä esitellyistä tasoista kolmannen, argumentaatioretoriikan näkökulmasta keskittyen niihin kielenkäytön keinoihin, joilla yleisö vakuutetaan presidentti George W. Bushin puheiden taakse. Sitä ennen tarkastellaan kuitenkin lyhyesti retoriikan kehitysvaiheita sen alkua ajoista aina uuden retoriikan nousuun ja sen johtohahmoin perelmanilaisen argumentaatioteorian taustoittamiseksi.

3.1 Antiikin retoriikasta perelmanilaisen argumentaatioteorian lähtökohtiin

Antiikin filosofien ja sofistien keskustelujen kautta nousunsa nähnyt retoriikka tunnetaan oppina siitä, miten asia esitetään vakuuttavasti puhutun sanan keinoin. Retoriikkaa tutkivat sekä Platon (429-347 eKr.) että Aristoteles (382-322 eKr.), mutta varsinaisen huippuhetkensä se näki antiikin parhaana puhujana tunnetun filosofin ja poliitikon Ciceron (106-43 eKr.) aikana, jolloin puhetaitoa pidettiin korkeimpana inhimillisenä taitona ja vakuuttavaa puhujaa hyvän kansalaisen mallina. Antiikin aikaisen järjestelmän nojautuminen kansankokouksiin,

³⁹ Kuusisto 1998, 22-23.

⁴⁰ Palonen & Summa 1996, 7-11.

⁴¹ Leiwo & Pietikäinen 1996, 95.

joissa keskusteltiin ja tehtiin suuri osa yhteisöä sitovista päätöksistä, kuten verotuksesta ja ulkosuhteisiin liittyvistä asioista, loi suotuisan näyttämön puhetaidon kehittymiselle ja sen laajamittaiselle harjoittamiselle, kun tietoisuus kielen kyvystä vaikuttaa levisi. Sekä Aristoteles että Cicero näkivät retoriikan taitona vaikuttaa ja vedota tunteisiin, ja löytää käytettävissä olevat vakuuttelun ja taivuttelun keinot. Aristoteleelle retoriikassa kyse oli kuitenkin ensisijaisesti luotettavan tai luotettavalta vaikuttavan kuvan luomisesta, kun taas Cicero näki retoriikan kuulijoiden suosion voittamisena.⁴²

Viisauden opettajat, sofistit, olivat antiikin Kreikassa tunnettuja tarjoamistaan vaikuttavan puhetaidon opeista. Sofistit oivalsivat kielen mahdollistaman vallan, opettivat puolustamaan ja vastustamaan samaa kysymystä ja perustivat vakuuttavan retoriikkansa psykologisiin ja tyyllillisiin näkökulmiin, joiden vaakakupissa totuus ja oikeus eivät juurikaan painaneet. Sofistien ajatusten ja oppien kanssa vastakkain nousi erityisesti Platon, jolle oikea retoriikka merkitsi taitoa opettaa totta, oikeaa ja hyvää, vaikka hänkin toki ymmärsi puhetaidon mahdollisuudet kansanjoukoille suunnattavana propagandan aseena.⁴³

Aristoteles suhtautui Platonin lailla kriittisesti sofistien tapaan opettaa puhetaitoa. Aristoteleelle oikean puhetaidon keskiössä tuli olla todistelu ja harkinta eli toisin sanoen järkeen vetoaminen tunteiden ja niihin vaikuttamisen sijasta. Aristoteles kuitenkin totesi, ettei retoriikan keinoin saavuteta varmaa tietoa vaan ainoastaan todelta näyttävä tai todennäköinen maailma. Kun Aristoteleelle toivottu vaikutus voitiin aikaansaada pelkän puheen keinoin, Cicero katsoi puhujalta vaadittavan sellaista henkilökohtaista arvokkuutta ja auktoriteettia, vaikuttamisen perustaa, joka ei synny pelkän retoriikan avulla. Yhtä lailla eroava oli myös heidän käsityksensä retoriikan ydinalueesta, joka Aristoteleen näkemyksen mukaan oli järkeen vetoamisessa, kun taas Cicero näki argumentaatiossa olevan kyse voimakkaiden tunteiden herättämisestä kuulijoissa.⁴⁴

Kiinnostus retoriikkaan hiipui antiikin kukoistuskauden jälkeen ja pysyi matalalla aina 1950-luvulla alkaneeseen uuden retoriikan nousuun saakka, jolloin ajatus pitkään epäilyttävänä nähdystä kielellä vaikuttamisen taidosta kumottiin. Modernin retoriikkatutkimuksen keskeisimmät johtohahmot ja kunnianpalauttajat, Kenneth Burke, Chaïm Perelman ja

⁴² Haapanen 1996, 23-26; 31-35.

⁴³ Haapanen 1996, 23-26.

⁴⁴ Haapanen 1996, 26-27, 35, 43.

Stephen Toulmin, kyseenalaistivat pitkään vallinneen vähättelevän suhtautumisen *pelkkään* retoriikkaan ja elvyttivät retoriikan tutkimuksen. Perelman ja Toulmin olivat kiinnostuneet argumentoinnin ja sen tekniikoiden tutkimisesta ja pyrkivät esittämään perinpohjaisen teorian argumentoivan esityksen pätevyyden analysoimiseksi. Toulminille retoriikka merkitsi päättelyä ja päättelyn pätevyyttä ja hänen päähuomionsa kohdistui luonnollisen argumentoinnin tutkimiseen. Summan mukaan Burke ei niinkään kollegoidensa tavoin keskittänyt huomiotaan argumentointiin vaan retoristen ilmiöiden laajempaan merkitykseen osana inhimillistä toimintaa ja sen ymmärtämistä. Burken retoriikkateorian yhtenä perustana toimi käsitys identifikaatiosta, retorisesta samaistumisesta johonkin toiseen, hänen tavoitteisiinsa ja toimintaansa, ja sitä kautta vakuuttamiseen. Burken teorian mukaan retoriikassa ja vakuuttamisessa oli kyse ennen kaikkea yleisölähtöisyydestä, siitä, että puhuja onnistuu omien ja kuulijoiden intressien samaistamisessa.⁴⁵

3.2 Chaïm Perelmanin argumentaatioteoria

Belgialainen, Brysselin yliopistossa filosofian professorina työskennellyt Chaïm Perelman (1912-1984) tunnetaan erityisesti hänen yhdessä Lucie Olbrechts-Tytecan kanssa vuonna 1958 julkaistusta pääteoksesta *Traité de l'argumentation: La nouvelle rhétorique* ja myöhemmästä vuonna 1977 julkaistusta teoksesta *L'empire rhétorique: rhétorique et argumentation*. Perelman tarkastelee teoksissaan retoriikkaa ennen kaikkea argumentaationa ja analysoi tekstien vakuuttavuutta rakentavia kielenkäytön keinoja kehittämällään argumentaatioteorialla.⁴⁶

Perelmanille retoriikassa on kysymys arvopäätelmien hyvyyden ja huonouden rationaalisesta arvioinnista ja siitä miten niiden uskottavuus rakennetaan ja perustellaan vakuuttavan kielenkäytön avulla. Perelman ei erota toisistaan kielenkäytön muotoa ja sisältöä vaan näkee kummatkin elementit yhtä merkittävinä vakuuttamisen keinoina. Kielenkäytön ulkoisiksi muodoiksi käsitetyt osat kuten kielikuvat ja korostukset ovat Perelmanin näkemyksen mukaan itse asiassa argumenttien sisällöllisiä osatekijöitä. Perelman esittää, että

⁴⁵ Summa 1996, 51-59 ; 73-74

⁴⁶ Summa 1996, 62-65.

argumentointi pyrkii joko lisäämään tai vähentämään jonkin väitteen uskottavuutta ja tähtää rationaalisen päättelyn kautta tapahtuvaan tiettyyn väitteeseen samaistumiseen.⁴⁷

Perelmanilaisessa argumentaatioteoriassa retoriikan maailma jaetaan kolmeen osaan: yleisön ja puhujan välisen suhteen tarkasteluun, argumentaatiotilanteessa vallitsevien esisopimusten merkityksen erittelyyn ja varsinaisten argumentaatiotekniikoiden analysoimiseen. Yleisölähtöisyydellä Perelman tarkoittaa sitä, kuinka puhuja valitsee sanansa ja määrittelee tavoitteensa yleisönsä mukaan. Esisopimukset ovat niitä kysymyksiä, joista puhuja ja yleisö ovat yhtä mieltä ja erilaiset argumentaatiotekniikat taas ovat tyypillisiä argumenttien esittämistapoja ja puhujan käyttämiä retorisia keinoja.⁴⁸

3.2.1 Yleisölähtöisyys

Perelmanin mukaan argumentaatiolla pyritään vaikuttamaan yleisöön, muuttamaan sen vakaumuksia tai taipumuksia ja hakemaan sen tukea.⁴⁹ Kenneth Burken tavoin Perelmanin argumentaatioteoria keskittyy yleisölähtöisyyteen, argumentoinnin suhteuttamiseen yleisöön ja määritellyn tai määrittelemättömän yleisön hyväksynnän saavuttamiseen.⁵⁰ Perelmanin yleisö määritellään sen mukaan keneen puhuja haluaa argumentoinnillaan vaikuttaa. Tämä joukko voi olla yksittäinen henkilö, ryhmä, puhuja itse, koko ihmiskunta tai kuka tahansa, joka kykenee ymmärtämään puhujaa. Tätä määrittelemätöntä yleisöä nimitetään perelmanilaisessa argumentaatioteoriassa *universaaliyleisöksi* erotuksena *erityisyleisöstä*, jonka koostumus tiedetään ennalta ja jonka erityisiin odotuksiin, arvoihin ja intresseihin voidaan näin ollen helpommin vedota. Perelmanin mukaan erityisyleisölle suunnatut esitykset nojaavat suostutteluun kun taas universaaliyleisöön vedotaan parhaiten järkeen vetoavalla vakuuttamisella universaaleja, kenen tahansa hyväksyttävissä olevia argumentteja käyttäen.⁵¹

Yleisö ei ole Perelmanin argumentaatioteoriassa ruumiillinen kuulijajoukko vaan pikemminkin puhujan mielessä luoma käsitys yleisöstä. Mitä yhtenäisempi puhujan yleisö

⁴⁷ Summa 1996, 62-67.

⁴⁸ Kuusisto 1998, 24-25.

⁴⁹ Perelman 2007, 17-18.

⁵⁰ Summa 1996, 66-67.

⁵¹ Perelman 2007, 21-25; Summa 1996, 67-69.

koostumukseltaan on, sitä helpompi puhujan on sitä lähestyä, kun taas kovin heterogeenisen kuulijajoukon vakuuttaminen saattaa kaatua helpommin yleisön mielestä eriäviin esisopimukseen tai erilaisten argumenttien sotimiseen toisiaan vastaan. Kuusiston esittämiä esimerkkejä erityisyleisöistä ovat eri ammattiryhmät tai saman vakaumuksen omaavat kuulijat. Universaaliyleisö taas voi olla esimerkiksi kaikki yhden valtion kansalaiset tai maailman poliittinen johto.⁵² Onnistunut argumentointi edellyttää selitysten ja perusteluiden valitsemista yleisön mukaan. Tämä ei suinkaan viittaa puhujan vilpillisyyteen vaan osoittaa Perelmanin mukaan sen sijaan tietyn arvon antamista kuulijoiden mielipiteille, kun heidän ajatteluun tai toimintaan ei vaikuteta pakolla tai painostuksella.⁵³

3.2.2 Esisopimukset

Yleisölähtöisyytensä vuoksi puhujalla on alusta lähtien oltava joitakin oletuksia siitä, mihin yleisössä on mahdollista vedota tietyn väittämän uskottavuuden lisäämiseksi.⁵⁴ Jotta puhujan esityksellä olisi vaikutusta, tulee hänen sovittaa sanansa yleisön mukaan ja valittava näin ollen päättelynsä lähtökohdiksi vain väitteitä, jotka kuulijat voivat hyväksyä. Koska argumentaatioissa ei Perelmanin mukaan pyritä johtopäätösten todenmukaisuuden todistamiseen, vaan siirtämään esisopimuksille eli premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös päätelmiä, on esisopimusten ja hyväksyttäviksi tarjottujen väitteiden välillä oltava tietty sidos.⁵⁵

Näitä argumentoinnin julkilausumattomia oletuksia ei kuitenkaan erikseen perustella, vaan ne ovat itsestäänselviä, annettuja ja kyseenalaistamattomia yhteisymmärryksen alueita, jotka voivat koskea yhtäältä todellisuutta, kuten totuuksia ja olettamuksia, ja toisaalta suotavuutta, kuten arvoja ja hierarkioita.⁵⁶ Faktan aseman voi argumentoinnissa saavuttaa vain sellainen tosiasiapäätelmä, jonka universaaliyleisö voi hyväksyä.⁵⁷ Arvoja koskevat oletukset voivat puolestaan saavuttaa yleisen hyväksynnän ainoastaan sikäli kun niitä ei tarkemmin määritellä. Koska arvojen konkreettisempi määrittely voi johtaa erimielisyyteen, arvopäätelmät yhdistävätkin näin ollen useammin juuri erityisyleisöjä. Yleiset arvot kuten

⁵² Kuusisto 1998, 25.

⁵³ Perelman 2007, 17-18; Kuusisto 1998, 25-26.

⁵⁴ Summa 1996, 70.

⁵⁵ Perelman 2007, 28.

⁵⁶ Perelman 2007, 30; Summa 1996, 70.

⁵⁷ Summa 1996, 70.

totuus, hyvyys ja oikeus voivat saavuttaa faktan aseman ainoastaan riittävän epätarkasti ja abstraktissa muodossa ilmaistuna.⁵⁸

Yllä esitetyn mukaisesti Perelman erottaa toisistaan todellisuutta koskevat esisopimukset eli faktat, totuudet ja otaksumat ja toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset eli arvot ja arvohierarkiat.⁵⁹ Todellisuutta koskevat premissit liittyvät kysymyksiin, jotka ovat tietylle yleisölle normaaleja, itsestäänselviä totuuksia. Toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset taas rakentuvat kuulijoiden tärkeinä pitämille arvoille, hierarkioille ja lokuksille. Kuusisto määrittelee lokukset sellaisiksi argumentin varsinaisesta sisällöstä riippumattomiksi esitysmuodoiksi, jotka yleisö ennestään tunnistaa ja hyväksyy. Kuusiston mukaan tuttu, vakiintunut lokus antaa pohjaa vieraammallekin perustelulle.⁶⁰

3.2.3 Argumentaatiotekniikat

Perelman jakaa argumentaatiotekniikat kahteen pääryhmään, assosiatiiivisiin ja dissosiatiiivisiin tekniikoihin. Assosiatiiivisilla tekniikoilla tarkoitetaan erilaisten asioiden yhdistämistä, kun taas dissosiatiiivinen argumentointi pyrkii erottamaan yhteenkuuluviksi koetut tai vastustajan yhdistämät asiat. Assosiatiiivisista tekniikoista erotetaan vielä erikseen kolme alalajia: kvasiloogiset argumentit, todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit sekä todellisuuden rakennetta luovat tai muokkaavat argumentit.⁶¹

3.2.3.1 Kvasiloogiset argumentit

Perelman rinnastaa kvasiloogiset argumentit loogiseen tai matemaattiseen päättelyyn. Nämä argumentointitekniikat pyrkivät antamaan kuvan laboratorion kaltaisista olosuhteista ja näin sulkemaan pois inhimilliseen toimintaan erottamattomasti kuuluvat kilpailevat tulkinnat. Kvasiloogista argumentointia on Kuusiston mukaan esimerkiksi kahden erillisen luonnollisen maailman tapahtuman vertailu ja siihen perustuva vaatimus niiden yhdenmukaisesta kohtelusta.⁶²

⁵⁸ Perelman 2007, 34; Summa 1996, 70.

⁵⁹ Perelman 2007, 30; Kuusisto 1998, 26.

⁶⁰ Kuusisto 1996, 277-278; Perelman 2007, 39.

⁶¹ Kuusisto 1996, 280.

⁶² Ibid.

Perelman näkee kvasiloogisten argumenttien eroavan johdonmukaisesta päättelystä siinä, että niissä edellytetään aina tiettyjen luonteeltaan ei-muodollisten väitteiden hyväksymistä, jotka vasta mahdollistavat argumentin onnistuneen soveltamisen. Perelman määrittelee kvasiloogisiksi argumenteiksi esimerkiksi *ristiriidan* ja *yhteensopimattomuuden*. Tästä on hänen mukaansa kyse, kun luonnollisella kielellä esitetyssä argumentaatiossa ei tavallaan koskaan törmätä järjettömyyteen, vaan ainoastaan yhteensopivuuden puuttumiseen silloin, kun esitetty asia tai väite johtaa kuulijan tahtomattaan konfliktiin joko aiemmin esitetyn tai sellaisen yleisesti hyväksytyyn väitteen kanssa, joka hänen odotetaan muiden ryhmän jäsenten tavoin hyväksyvän. Yhteensopimattomuus pakottaa tällöin valitsemaan, osoittamaan ristiriitatapauksissa pätevän säännön, luopumaan jostakin säännöstä tai rajoittamaan sen sovellusalaa.⁶³

Kvasiloogisiksi argumenteiksi ymmärretään perelmanilaisessa argumentaatioteoriassa myös *samuus, määritelmät, analyysi ja tautologia*. Perelman katsoo, että arkipuheessa kaksi tekijää voidaan pyrkiä samaistamaan joko kokonaan tai osittain ja kahden ilmaisun samaistaminen voi puolestaan olla joko määritelmän tai analyysin tulosta. Hänen mukaansa määritelmä, jossa *määrittelijä* ja *määritelty* samaistetaan toisiinsa edustaa nimenomaan samuuden kvasiloogista käyttöä. Määriteltävä termi ja määrittelevä ilmaus esitetäänkin yleensä vaihdettavina. Määriteltäessä jokin yleisesti käytetty käsite, samaistetaan määritelmä tuon käsitteen totunnaiseen merkitykseen.⁶⁴

Kuusiston esimerkin tavoin Perelmanin kvasiloogisista argumenteista voidaan erottaa *vastavuoroisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen* perustuvat argumentit. Vastavuoroisuuteen perustuvassa argumentissa kahta samanlaista oliota tai tilannetta on mielekästä kohdella samalla tavalla, koska ei ole mitään syytä kohdella niitä eri tavoin. Oikeudenmukaisuus kvasiloogisena argumenttina taas esittäytyy hyvin yhdenvertaisuussäännössä lain edessä ja kultaisessa säännössä *'Älkää tehkö toisillenne mitä ette halua itsellenne tehtävän'*.⁶⁵

Myös *transitiivisuus, sisältyminen ja jakaminen* ymmärretään kvasiloogisina argumentteina. Rakennetta kutsutaan transitiiviseksi, kun määrätyn muodollisen rakenteen ensimmäisen ja toisen sekä toisen ja kolmannen jäsenen välillä vallitsee sama suhde, josta seuraa, että tämä

⁶³ Perelman 2007, 59, 62-64.

⁶⁴ Perelman 2007, 70-74.

⁶⁵ Perelman 2007, 75-79.

sama suhde vallitsee myös ensimmäisen ja kolmannen jäsenen välillä. Edellä esitetty on luonnollisen järjestelmän puitteissa kiistatonta. Osien sisältyminen kokonaisuuteen mahdollistaa Perelmanin mukaan väitteen, jonka mukaan kokonaisuus on jokaista osaansa suurempi. Hän esittää, että tämä aritmetiikan ja geometrian totuus muuttuu kvasiloogiseksi argumentiksi, jos siitä johdetaan väitteitä kuten *'joka kykenee paljooon, kykenee vähäänkin'* tai *'kokonaisuus on osia arvokkaampi'*. Näissä väitteissä *vähä* ymmärretään *paljon* muodostaman kokonaisuuden osaksi. Jakamiseen perustuvalla argumentaatiolla voidaan Perelmanin teoriassa todistamisen ohella pyrkiä luomaan läsnäoloa ja se toimii dilemman perustana. Dilemmassa arvioidaan kahta mahdollisuutta, joiden kummankin todetaan johtavan ei-toivottuihin seurauksiin. Perelman esittää, että dilemma on pakottava, mikäli myönnetään, että tilanne palautuu jompaankumpaan todetuista vaihtoehdoista. Tällaisessa tilanteessa on hänen mukaansa valittava pienempi paha.⁶⁶

Viimeisenä kvasiloogisten argumenttien joukkona Perelman tarkastelee *mittoja, painoja ja todennäköisyyttä*, jotka toimivat kvasiloogisina argumentteina silloin, kun vertailu ei johda todelliseen paino- ja mittajärjestelmiä hyödyntävään punnitsemiseen tai mittaamiseen. Tällaisten vertailujen voima perustuu kuitenkin olettamukseen, että esitetty vertailu voidaan tarvittaessa käytännössä tarkistaa. Perelman toteaa, että kun todellinen punnitseminen ja mittaaminen ovat neutraaleja, vertailu merkitsee aina kahden asian harkittua liittämistä samaan luokkaan ja täten niiden esittämistä enemmän tai vähemmän homogeenisiksi, jolloin vertailukohteen valinta aina värittää vertailua. Perelmanin mukaan vertailu perustuu usein uhraukseen, jolloin uhrattavaksi esitettävä asia mittaa sen ominaisuuden arvoa, joka halutaan saada tai pitää. Uhrautumiseen perustuvassa argumentaatiossa nojataankin todellisen punnitsemisen ja mittaamisen sijaan siihen arvoon, joka kulloisillekin kohteille yleisesti annetaan.⁶⁷

Koska ongelman palauttaminen muodollisiin tai määrällisiin osatekijöihinsä on varsin hankalaa, pelkät kvasiloogiset argumentit harvoin yksin riittävät kuulijoiden vakuuttamiseen. Sen vuoksi niiden tueksi tarvitaan todellisuuden rakenteeseen perustuvia ja todellisuuden rakennetta luovia ja muokkaavia argumentteja.⁶⁸

⁶⁶ Perelman 2007, 81-86.

⁶⁷ Perelman 2007, 86-91.

⁶⁸ Perelman 2007, 92.

3.2.3.2 Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit

Kun tietyt todellisuuden tekijät on liitetty toisiinsa tunnustetulla sidoksella, voidaan tästä käsin kehittää argumentaatiota, joka mahdollistaa siirtymisen yleisesti hyväksytystä sellaiseen, mikä halutaan saada hyväksytyksi.⁶⁹ Todellisuuden rakenteeseen perustuvilla argumenteilla pyritään siis luomaan luonnollisen kaltaisia yhdyssiteitä todellisuuden elementtien välille ja perustaa tiettyyn yksittäistapaukseen liittyvä argumentointi näihin siteisiin.⁷⁰ Tällaisessa todellisuuden rakenteeseen perustuvassa argumentoinnissa vedotaan *peräkkäisyysiteisiin* eli kausaalisuhteisiin, kuten syy ja seuraus, tai *rinnakkaisuussiteisiin*, kuten henkilön ja hänen tekojensa välinen suhde.⁷¹

Perelmanin mukaan argumentaatio, joka lähtee ilmiöiden välisen seuraussuhteen toteamisesta, voi suuntautua joko syiden tutkimiseen, seurausten toteamiseen tai tosiseikan arvottamiseen seurausten valossa. Jos toiminta katsotaan tahalliseksi, syyn toteamiseen liittyy tällöin myös tekoon johtaneen motiivin toteaminen.⁷² Kausaalisuhdetta luova puhuja pyrkii osoittamaan joko tietyn teon ja seurausten tai tavoitteen ja keinojen välisen yhteyden.⁷³ Kun yleisön hyväksymien ja puhujan puolustamien väittämien välinen ero on liian suuri kerralla voitettavaksi, ongelma kannattaa Perelmanin teorian mukaan jakaa osiin ja pyrkiä tulokseen vähitellen: sen sijaan, että A:sta edetään suoraan D:hen, kuulijalle ehdotetaan siirtymistä ensin B:hen, sitten C:hen ja lopulta D:hen. Tällöin puhutaan vaiheittaisesta menetelmästä.⁷⁴

Kun peräkkäisyysiteet liittävät toisiinsa saman luonteisia tekijöitä, kuten syyseuraussuhteen yhdistämiä tapahtumia, rinnakkaisuussiteet yhdistävät eri tasojen asioita, kuten henkilön suhteessa tekoihinsa. Henkilön luonne eli hänelle oletetut ominaisuudet määrittellään yleensä hänen tekojensa kautta eli teot ovat toisin sanoen suoria osoituksia hänen luonteestaan. Perelman toteaa, että henkilöä pidetään vastuullisena aiemmista teoistaan, jotka vaikuttavat hänen maineeseensa ja juuri henkilöä kiitetään, moititaan, palkitaan tai rangaistaan. Perelmanin mukaan mahdolliset uudet ja yllättävät teot harvoin muuttavat käsitystä henkilöstä. Mitä kauempana historiassa henkilö sijaitsee, sitä pysyvämpi hänestä

⁶⁹ Perelman 2007, 93.

⁷⁰ Kuusisto 1996, 282.

⁷¹ Perelman 2007, 93.

⁷² Perelman 2007, 93-94.

⁷³ Kuusisto 1996, 282.

⁷⁴ Perelman 2007, 100.

muodostunut kuva on. Rinnakkaisuussiteistä on kyse myös silloin, kun samaan asiaan suhtaudutaan eri tavalla riippuen siitä, mitä sen tehneistä henkilöistä tiedetään.⁷⁵

3.2.3.3 Todellisuuden rakennetta luovat ja muokkaavat argumentit

Assosiativisten argumenttien kolmas ja viimeinen alalaji, todellisuuden rakennetta luova ja muokkaava argumentointi, pyrkii siirtämään yksittäistapausten saavuttaman hyväksynnän koskemaan myös laajempia kokonaisuuksia.⁷⁶ Todellisuuden rakennetta luomaan ja muokkaamaan pyrkiviä argumentteja ovat Perelmanin teorian mukaan *esimerkkien, havainnollistamisen, mallien ja vastamallien* sekä *metaforien* ja *analogioiden* käyttö.

Esimerkkejä käytetään konkretisoimaan tiettyjä säännönmukaisuuksia. Tällöin yksittäistapausten käyttäminen esimerkkinä mahdollistaa yleistysten tekemisen ja yleistykseltä taas mahdollistavat uusien säännönmukaisuuksien synnyttämisen. Esimerkkeihin nojaavassa argumentointimuodossa on tärkeää, että valittu esimerkki on kiistaton, sillä johtopäätös perustuu juuri esimerkin todellisuuteen ja todenperäisyyteen. Kun esimerkin tehtävä on luoda ennakkotapaus tai sääntö, havainnollistamisesta on kyse silloin, kun jo hyväksytyjä säännönmukaisuuksia vahvistetaan kuulijoiden tietoisuudessa. Kun esimerkin on oltava kiistaton, havainnollistamisen tulee ennen kaikkea vedota mielikuvitukseen.⁷⁷

Argumentoinnissa voidaan esimerkkien ja havainnollistamisen lisäksi käyttää myös malleja ja vastamalleja. Mallin antamisella tai osoittamisella yritetään Kuusiston mukaan saada aikaan mallin mukaista toimintaa, kun taas antimallia käyttämällä pyritään epätoivottujen toimintavaihtoehtojen välttämiseen tai sanktioimiseen.⁷⁸ Perelman kuitenkin huomauttaa, ettei tällaiseksi jäljiteltäväksi malliksi kelpaa mikä tahansa toiminta, vaan kuulijat pyrkivät jäljittelemään niitä, joita ihailevat tai joilla on auktoriteettia tai pätevyhteensä, asemaansa tai tehtävänsä perustuvaa yhteiskunnallista arvostusta. Malliin perustuvassa argumentoinnissa katsotaan, että tällainen jäljiteltävä auktoriteetti varmistaa odotetunlaisen toiminnan juuri nauttimansa arvostuksen turvin. Vastamallista on kyse esimerkiksi silloin, kun alempiarvoinen jäljittelee ylempäänsä ja ylempi muuttaa vastareaktion toimintamalliaan, jottei muistuttaisi alempaansa, jota väheksyy. Perelmanin mukaan malliin perustuvan

⁷⁵ Perelman 2007, 102-105; Kuusisto 1996, 282.

⁷⁶ Kuusisto 1998, 27-28.

⁷⁷ Perelman 2007, 120-122.

⁷⁸ Kuusisto 1996, 284.

argumentaation vahvuus on sen antama mahdollisuus korostaa mallin haluttuja puolia ja täten sovittaa tehdyt johtopäätökset kulloiseenkin tilanteeseen.⁷⁹

Analogioihin perustuvassa argumentoinnissa pyritään kahdessa eri parissa esiintyvän suhteen välisen yhtäläisyyden näyttämiseen ja hyödyntämiseen. Kahden eri ilmiön välisen suhteen samankaltaisuus voidaan perelmanilaisessa teoriassa osoittaa parien a-b (analogian teema) ja c-d (analogian perusta) välisenä suhteenä. Teemaa voidaan selventää, eritellä ja arvioida sen nojalla mitä paremmin tunnetusta perustasta tiedetään. Analogian tehtävä on siis valaista teemaa perustan avulla eli selittää tuntematonta tutummalla.⁸⁰

Metafora on teeman ja perustan sulautumisen tuloksena syntynyt analogian tiivein muoto. Perelman esittää, että Aristoteleen mukaan metafora syntyy, kun asialle annetaan nimi, joka todellisuudessa kuuluu jollekin muulle ja näin synnytetään merkityksiä, jotka ylittävät ilmaisen sananmukaisen merkityksen. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin kun jotakin henkilöä kuvataan karhuna, leijonana, sikana tai lampaana ja kyseisen eläinlajin käyttäytymisestä omaksutun käsityksen nojalla pyritään aikaansaamaan vastaavanlaisia reaktioita tätä henkilöä kohtaan. Tällöin henkilön luonnetta, käyttäytymistä tai paikkaa kanssaihminen joukossa kuvataan metaforisesti. Metaforat ovat argumentoinnin peruskiviä, joita voidaan muodostaa erilaisin kielellisin keinoin. Metaforat voidaan ilmaista adjektiivilla (*loistava* paljastus), verbillä (vastaväittäjä *iski* takaisin), possessiivipronominilla (*meidän* Waterloomme), genetiiviattribuutilla (*ajan* hammas), subjektia ja predikatiivia yhdistävällä olla-verbillä (aika *on* rahaa) tai vain sijoittamalla sana yhteyteen, joka sulkee pois sen kirjaimellisen merkityksen. Kun johtopäätös nojaa tuttuun sanontaan, kuulija ei edes huomaa sen analogisuutta ja seuraus näyttää tällöin juontuvan itse asioiden luonteesta.⁸¹

3.2.3.4 Dissosiatiiiviset argumentit

Dissosiatiiivinen eli kahden asian erottamiseen pyrkivä argumentointi perustuu Perelmanin mukaan niin sanottujen filosofisten parien erottamiselle. Filosofiset parit eroavat varsinaisista vastakohta- ja luokituspareista sillä, että niiden ensimmäinen termi selitetään virheelliseksi tai kuvitelluksi, kun taas toisen termin katsotaan edustavan syvempää totuutta tai pohjimmaista

⁷⁹ Perelman 2007, 125-128.

⁸⁰ Kuusisto 1998, 28; Perelman 2007, 129-131.

⁸¹ Perelman 2007, 135-137

järjestystä. Dissosiativinen argumentointi perustuu siis toisin sanoen esimerkiksi seuraavan kaltaisille väitteille: ulkomuoto ei vastaa syvempää olemusta, teoria käytäntöä, näennäinen todellisuutta tai satunnainen yksittäistapaus yleistä sääntöä. Dissosiativisen argumentoinnin tehtävä onkin pyrkiä saattamaan erilleen tekijöitä, jotka kieli tai vakiintunut perinne sitoo yhteen. Helppo tehtävä ei Kuusiston mukaan kuitenkaan ole, sillä asioiden yhteenkuuluvuus on usein tiukasti iskostunut ja toistuvat yritykset kahden asian erottamiseksi saattavat liittää ne entistä kiinteämmin yhteen.⁸²

⁸² Perelman 2007, 58-61, 142-143; Kuusisto 1996, 286.

4 GEORGE W. BUSHIN AFGANISTAN-RETORIIKAN ANALYYSI

4.1 Puheet ja puheiden rakenne

Läntisten suurvaltajohtajien puheet konfliktitilanteissa eivät ole koskaan pelkkää sanahelinää, vaan niillä on keskeinen rooli luotaessa käytännön todellisuutta suurille joukoille ihmisiä. Kielen avulla tapahtuva tapahtumien ja toimijoiden määrittely vaikuttaa suoraan konkreettisen toiminnan tasoon. Presidentti Bushin ensimmäisen kauden puheita värittävät terrorismi ja sitä vastaan käyty sota ensin Afganistanissa ja sitten Irakissa. Puheiden perusteena toistuu presidentin toive vapaammasta ja demokraattisemmasta maailmasta, jonka edistäjänä amerikkalaiset historiastaan kumpuavan kutsumuksensa vuoksi toimivat.

Presidentin puheet voidaan jakaa poliittisia suuntaviivoja määritteleviin linjapuheisiin ja muihin eri yhteyksissä pidettyihin esityksiin. Linjapuheisiin luetaan esimerkiksi vuosittaiset kansakunnan tilaa käsittelevät esitykset ja amerikkalaisille osoitetut tilanpäivitykset Afganistanin konfliktin ja terrorismin vastaisen sodan edistymisestä. Presidentti aloittaa puheensa yleensä hänet esitelleen henkilön kiittämisellä ja puhuttelemalla kulloistakin yleisöään. Kansakunnan tilaa käsittelevät puheet ja muissa virallisissa tilaisuuksissa, kuten Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksissa pidetyt esitykset ovat muodoltaan formaaleja⁸³. Hyvin muodollisia olivat myös terrori-iskuja seuranneiden ensimmäisten kuukausien puheet. Tunnelman keventämistä sen sijaan esiintyy ensimmäisen presidenttikauden myöhäisemmissä puheissa tai muuten puhetilanteen niin salliessa⁸⁴. Puheiden alussa mainitaan pääasiassa aina, mitä puhe tulee käsittelemään. Pääteemoja ovat luonnollisesti terrorismi ja amerikkalaisten asema sen vastaisessa taistelussa. Terrorismi linkitetään kaikkiin puheisiin huolimatta siitä suunnataanko ne esimerkiksi lukiolaisille, yrittäjille vai sotilaille. Puheet päätetään yleensä lähes paatokselliseen muistutukseen kansan yhteisestä vastuusta, terrorismin vastaisen sodan oikeutuksesta ja amerikkalaisten lopullisesta voitosta. Jokainen puhe loppuu tuttuihin sanoihin, joissa presidentti pyytää maalleen ja kansalleen jumalan siunausta.

⁸³ *Thank you very much. Mr. Speaker, Vice President Cheney, members of Congress, distinguished guests, fellow citizens: As we gather here tonight, our nation is at war, our economy is in recession, and the civilized world faces unprecedented dangers.* (Bush 29.01.2002)

⁸⁴ *It was pointed out to me that the last noted American to visit London stayed in a glass box dangling over the Thames. A few might have been happy to provide similar arrangements for me. I thank Her Majesty the Queen for interceding. We're honored to be staying at her house.* (Bush 19.11.2003)

4.2 Puheiden yleisöt

Kuusiston mukaan yleisölähtöisyys on retoriikan keskeisin piirre. Hänen mukaansa puhuja sovittaa sanansa ja tyyliinsä sekä määrittelee tavoitteensa aina yleisönsä mukaan.⁸⁵ Kuten edellisessä, perelmanilaista argumentaatiota esittelevässä luvussa todettiin, retoriikalla pyritään vaikuttamaan yleisöön, muuttamaan sen vakaumuksia tai taipumuksia ja hakemaan sen tukea. Yleisö ei kuitenkaan välttämättä koostu niistä, joiden puoleen puhuja välittömästi kääntyy, vaan yleisöksi luetaan kaikki ne, joihin puhuja argumentaatiollaan haluaa vaikuttaa.⁸⁶ Suurvaltajohtajat hakevat tavallisesti lukuisten eri ihmisryhmien hyväksyntää päätöksilleen, sillä jo oma kansa muodostaa yleensä varsin heterogeenisen, monista eri ammattien, vakaumusten ja arvojen edustamista ryhmistä koostuvan yleisöpohjan. Kuitenkin, mitä laajempi ja hajanaisempi kuulijajoukko, sitä vaikeampaa puhujan on pitää huolta siitä, etteivät erilaiset argumentit sodi yleisön mielestä toisiaan vastaan.⁸⁷

Tutkielmassa tarkasteltavan ajanjakson alussa, välittömästi syyskuun yhdenentoista päivän terrori-iskujen jälkeen, presidentti Bushin retoriikka oli valtavassa etulyöntiasemassa amerikkalaisten takana seisseen ja sitä tukeneen laajan kansainvälisen rintaman ansiosta. Suurin osa Bushin tarkasteltavan ajanjakson aikana pitämistä puheista kohdistettiin kuitenkin aina ensisijaisesti amerikkalaisille ja vasta toissijaisesti kansainväliselle yhteisölle, joiden kummankaan tuki presidentin agendalle ei terrori-iskuja seuranneina ensimmäisinä kuukausina vaatinut kovinkaan merkittävää vakuuttelua⁸⁸. Vaikka puheet osoitettiinkin aina ensisijaisesti tietylle yleisölle, tarkoitettiin ne kuitenkin joka kerta fyysisten läsnäolijoiden joukkoa laajemmalle kuulijakunnalle. Tämä juontui jo siitäkin syystä, että Yhdysvaltain presidenttien puheet tilanteessa kuin tilanteessa herättävät suurta huomiota kotimaan lisäksi myös kansainvälisessä mediassa. Puhuessaan amerikkalaisille presidentti voi siis olettaa kuulijoina olevan myös kansainvälisen yhteisön ja kohdistessaan puheensa tietylle ammattiryhmälle, hän tietää puhuvansa kaikille amerikkalaisille. Tutkielmassa tarkasteltavien puheiden yleisöjä voidaankin siis tarkastella näistä kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä voidaan tutkia sitä, ketkä muodostavat sen fyysisesti läsnä olevan yleisön, jolle puheet on osoitettu ja toisaalta tarkastella sitä, keille kaikille puhuja todellisuudessa pyrkii osoittamaan sanansa.

⁸⁵ Kuusisto 1996, 275.

⁸⁶ Perelman 2007, 17, 21.

⁸⁷ Kuusisto 1996, 275-276.

⁸⁸ Linnéll 2011, 11.

Puheet, joiden avulla ensimmäisen presidenttikauden retoriikkaa on mahdollista tarkastella Afganistanin sodan näkökulmasta, voidaan jakaa poliittisia suuntaviivoja määritteleviin linjapuheisiin ja muihin eri yhteyksissä pidettyihin, yleensä tietyille ammattiryhmille osoitettuihin puheisiin. Linjapuheet, kuten kansakunnan tilaa käsittelevät esitykset ja amerikkalaisille annetut tilannepäivitykset terrorismin vastaisen sodan edistymisestä sekä muutamat kansainvälisissä yhteyksissä pidetyt puheet suunnattiin universaaliyleisölle. Fyysisesti läsnä oleva universaaliyleisö muodostui tavallisesti Yhdysvaltain kongressin tai Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen edustajista tai puhetilanteessa paikalla olleesta tarkemmin määrittelemättömästä yleisöstä. Puheet osoitettiin kuitenkin aina myös maanmiehille (*fellow Americans, fellow citizens*⁸⁹), kuten Bush amerikkalaisia tapasi puheissaan kutsua ja maanmiehiä laajemmin niillä pyrittiin puhuttelemaan sekä Yhdysvaltain hallinnon agendaa kannattaneita liittolaisia⁹⁰, kansainvälistä yhteisöä⁹¹, muslimeja⁹² että sodan oikeutusta empineitä⁹³ ja suoraan hallintoa ja sen agendaa vastustaneita valtioita ja tahoja⁹⁴.

Koska laajalle yleisölle suunnatut puheet tuli perustaa yleispäteville argumenteille, joihin kuka tahansa pystyi samaistua, vedottiin niissä varsin universaaleihin arvoihin, kuten oikeudenmukaisuuteen, vastuullisuuteen, vapauteen, turvallisuuteen sekä yhteisiin länsimaisiin ihanteisiin. Vaikka puheissa oletettiin amerikkalaisten ja Yhdysvaltain hallinnon läheisimpien liittolaisten samaistuvan käytettyihin sanoihin ja jakavan argumentteina käytetyt arvot ja oletukset, puheiden osoittaminen laajalle yleisölle ei kuitenkaan tarkoittanut, että presidentti olisi uskonut universaaleilla argumenteillaan saavansa kaikki kuulijat väitteidensä kannalle. Kuusisto esittääkin, että universaaliyleisölle suunnatuissa puheissa tärkeintä on tavoittaa ensisijaisesti keskeiset avaintoimijat niin kotimaassa kuin ulkomailla sekä riittävä osa oman maan kansalaisista⁹⁵. Koska universaaliyleisön joukossa puhuteltiin toisinaan joko

⁸⁹ Ks. esim. Bush 20.09.2001 ja Bush 20.01.2004.

⁹⁰ *America has no truer friend than Great Britain.* (Bush 20.09.2001)

⁹¹ *This is not, however, just America's fight. And what is at stake is not just America's freedom. This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom.* (Bush 20.09.2001)

⁹² *Our enemy is not Islam, a good and peace-loving faith, that brings direction and comfort to over one billion people, including millions of Americans.* (Bush 06.10.2001)

⁹³ *If you harbor terrorists, you are terrorists. If you train or arm a terrorist, you are a terrorist. If you feed a terrorist or fund a terrorist, you're a terrorist, and you will be held accountable by the United States and our friends.* (Bush 21.11.2001)

⁹⁴ *And for those nations that stand with terrorists, there will be a heavy price.* (Bush 07.10.2001)

⁹⁵ Kuusisto 1999, 128.

suoraan tai epäsuorasti myös esimerkiksi talibaneja, al-Qaidan edustajia⁹⁶, Yhdysvaltain hallinnon Afganistan-agendaa vastustaneita tai maahan muuten vihamielisesti suhtautuneita valtioita⁹⁷, oli universaaliyleisön horjumattoman tuen saavuttaminen haastava tehtävä. Yhtäältä presidentin tuli vakuuttaa osa yleisöstään argumenttiensa taakse ja toisaalta pelotella osa hallintonsa kynäilemään ruotuun.

Vaikka perelmanilaisen argumentaatioteorian mukaan universaaliyleisöä puhuttelemaan pyrkivät esitykset yleensä nojautuvatkin erityisesti järkeen vetoaviin perusteluihin, Bushin puheissa tunteisiin vetoamisella oli huomattava sija yleisöstä riippumatta. Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskut hätkähdyttivät ympäri maailmaa tekemättä eroa kansalaisuuden, arvojen tai poliittisten ja uskonnollisten vakaumusten kanssa. Ne yhdistivät myös yleensä heterogeeniseksi ryhmäksi luokiteltavat amerikkalaiset ja näin ollen presidentti rakensikin ensimmäisinä kuukausina puheensa pitkälti myös tunteisiin vetoamisen pohjalta.⁹⁸ Epäyhtenäiset ja terrorismin vastaisen sodan pitkittyessä yhä heterogeenisemmaksi joukoksi muuttuneet amerikkalaiset pyrittiin Bushin puheissa vielä pitkään terrori-iskujen jälkeenkin vakuuttamaan hallinnon toimien taakse vetoamalla iskujen aikana ja heti niiden jälkeen yhteisesti koettuihin voimakkaisiin tunteisiin.⁹⁹ Tämä selittynee sillä, että presidentti koki iskujen aikaansaaman yhtenäisyyden tunteen ja niille oikeutta ajaneen liittouman kestävän pitkänkin terrorismin vastaisen mission.

Kuten edellä esitettiin, erityisyleisöt näyttäytyivät Bushin puheissa yleensä tiettyinä ammattiryhminä, joiden luona presidentti agendansa kanssa vieraili. Erityisyleisöön vedottiin presidentin puhuessa esimerkiksi poliiseille, West Pointin sotilasakatemiasta valmistuville ja

⁹⁶ *America was targeted for attack because we're the brightest beacon for freedom and opportunity in the world. And no one will keep that light from shining.* (Bush 11.09.2001); *These demands are not open to negotiation or discussion. The Taliban must act, and act immediately. They will hand over the terrorists, or they will share in their fate.* (Bush 20.09.2001); *The Taliban has been given the opportunity to surrender all the terrorists in Afghanistan and to close down their camps and operations. Full warning has been given, and time is running out.* (Bush 06.10.2001)

⁹⁷ *Every nation has a choice to make. In this conflict, there is no neutral ground. If any government sponsors the outlaws and killers of innocents, they have become outlaws and murderers, themselves. And they will take that lonely path at their own peril.* (Bush 07.10.2001)

⁹⁸ Limnell 2011, 53; *Great harm has been done to us. We have suffered great loss. And in our grief and anger we have found our mission and our moment. Freedom and fear are at war. The advance of human freedom – the great achievement of our time, and the great hope of every time – now depends on us. Our nation – this generation – will lift a dark threat of violence from our people and our future. We will rally the world to this cause by our efforts, by our courage. We will not tire, we will not falter, and we will not fail.* (Bush 20.09.2001)

⁹⁹ *We have not forgotten the victims of September the 11th – the last phone calls, the cold murder of children, the searchers in the rubble. With those attacks, the terrorists and their supporters declared war on the United States. And war is what they got.* (Bush 01.05.2003)

puolustusministeriön työntekijöille. Nämä yksinomaan tietyille ammattiryhmille suunnatut puheet saatettiin perustaa universaaliyleisöjä helpommin tiettyjen arvojen varaan, sillä kuten Kuusisto toteaa, erityisyleisön oletetaan olevan valmis ennalta hyväksymään tiettyihin auktoriteetteihin ja perusteluihin nojaavat väitteet muita todennäköisemmin¹⁰⁰. Tiettyjen arvojen varaan tukeutuminen näkyy esimerkiksi presidentin puhuessa puolustusministeriön työntekijöiden kutsumuksesta puolustaa maataan seuraavasti:

*As military and civilian personnel in the Pentagon, you are an important part of the struggle we have entered. You know the risks of your calling, and you have willingly accepted them. You believe in your country, and our country believes in you.*¹⁰¹

Yhtä lailla erityiset arvot erottuvat myös Bushin maan sotilasakatemiasta valmistuville osoittamansa puheen lukuisissa viittauksissa Yhdysvaltain historiaan ja sen kulkua onnistuneesti edistäneisiin merkkihenkilöihin, joiden uhrauksiin valmiissa jalanjäljissä sotilaiden odotettiin kulkevan¹⁰².

Kuusisto on todennut, että puhujan ja kuulijoiden suhdetta voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta kenen äänellä puheet esitetään ja millä keinoilla puhuja rakentaa sillan hänen ja kuulijoidensa välille. Yksi käytetyimmistä argumentaation keinoista lähentää puhujaa ja kuulijoita on me-persoonapronominin käyttö, jonka avulla on tarkoitus luoda yhteisyyden tunnetta puhujan ja yleisön välille sekä kuvaa puhujan henkilökohtaisesta osallistumisesta, välittämisestä ja sitoutumisesta. Kuusiston mukaan täsmentämätön *me* pyrkii vakuuttamaan kuulijat kansakunnan yhteisistä tavoitteista ja kaikkien olemisesta samalla puolella. Samalla määrittelemätön *me* jättää kuitenkin avoimeksi esimerkiksi kysymykset valituista toimintatavoista ja vastuusta. Kuusisto toteaa me-persoonapronominin taitavan käytön olevan eduksi poliitikolle, sillä solidaarisuuden tunteen aikaansaaminen ilman konkreettisia sitoumuksia on hyödyksi monissa tilanteissa.¹⁰³

¹⁰⁰ Kuusisto 1996, 275-276.

¹⁰¹ Bush 11.10.2001.

¹⁰² *You walk in the tradition of Eisenhower and MacArthur, Patton and Bradley – the commanders who saved a civilization. [...] Officers graduating that year helped fulfill that mission, defeating Japan and Germany, and then reconstructing those nations as allies. West Point graduates of the 1940s saw the rise of a deadly new challenge – the challenge of imperial Communism – and opposed it from Korea to Berlin, to Vietnam, and in the Cold War, from beginning to end. And as the sun set on their struggle, many of those West Point officers lived to see a world transformed. History has also issued its call to your generation. In your last year, America was attacked by a ruthless and resourceful enemy. You graduate from this Academy in a time of war, taking your place in an American military that is powerful and is honorable.* (Bush 01.06.2002)

¹⁰³ Kuusisto 1999, 129-130.

Presidentti Bushin puheissa puhutaan lähes yksinomaan me-persoonapronominin äänellä. Puheissa *me* on aktiivinen toimija, yhteinen rintama ja yksi ääni, jolla on *our cause, our grief, our fight, our security* ja *our task*¹⁰⁴. *Me* pyrkii luomaan kuvaa presidentistä tavallisena, tavallisten amerikkalaisten tunteita ja toiveita ymmärtävänä ihmisenä ja viittaa puheissa esimerkiksi maan hallintoon¹⁰⁵, amerikkalaisiin yksilöinä¹⁰⁶, amerikkalaisiin kansakuntana¹⁰⁷, kansainväliseen yhteisöön¹⁰⁸ ja koko ihmiskuntaan¹⁰⁹. Vaikka näistä *meistä* amerikkalaiset, kansainvälinen yhteisö ja koko ihmiskunta voidaan nähdä perelmanilaisen argumentaatioteorian mukaan perinteisinä universaaliyleisöinä, Bush näkee puheissaan esimerkiksi amerikkalaisuuden yhtenä yhtenäisenä käsitteenä, jota määrittävät samanlaiset arvot ja vakaumukset ja jolle sen myötä on mahdollista argumentoida tiettyihin yhteisiin arvoihin vetoamalla.¹¹⁰

Siltä presidentin ja hänen yleisönsä välille rakennetaan puheissa me-persoonapronominin käytön lisäksi myös muun muassa puhuttelemalla tiettyjä tavallisiksi amerikkalaisiksi luokiteltavia henkilöitä nimeltä. Heidät nostetaan Bushin laajemmille yleisöille osoitetuissa puheissa korokkeelle tarkastelemalla esimerkiksi heidän maansa tai maanmiestensä vuoksi tekemiään uhrauksia. Koska tavallisten amerikkalaisten voidaan katsoa samaistuvan tällaisiin tavallisiin sankareihin suuria merkkihenkilöitä helpommin, käytetään heitä ja heidän tekojaan ja näkemyksiään puheissa yhtenä vakuuttamisen keinona. Tällaisten keinojen kohdalla korostuvat erityisesti tilanteisiin ja tapahtumiin liittyvät vahvat tunteet ja omakohtaisuuden kokemukset.¹¹¹

Yhteenvetona voidaan todeta, että tarkasteltavana ajankohtana presidentti Bushin Afganistanin sotaa käsittelevien puheiden yleisökäsityksissä toistuvat amerikkalaiset maanmiehet ja hallinnon lähimmät liittolaiset. Yhtä lailla esityksissä puhuteltiin myös

¹⁰⁴ Ks. esim. Bush 01.06.2002.

¹⁰⁵ *We will take defensive measures against terrorism to protect Americans.* (Bush 20.09.2001)

¹⁰⁶ *We owe it to our children to defend freedom.* (Bush 11.06.2002)

¹⁰⁷ *We will not waver; we will not tire; we will not falter; and we will not fail.* (Bush 07.10.2001)

¹⁰⁸ *We must unite in opposing all terrorists, not just some of them.* (Bush 10.11.2001)

¹⁰⁹ *As we build the house of freedom, we must meet the challenges of a larger world. And we must meet them together.* (Bush 23.05.2002)

¹¹⁰ *And that's why we are all fighting. We are fighting to protect ourselves and our children from violence and fear. We're fighting for the security of our people and the success of liberty. [...] For all these reasons we're fighting to win – and win we will.* (Bush 07.12.2001); *We want to be a nation that serves goals larger than self. We've been offered a unique opportunity, and we must not let this moment pass.* (Bush 29.01.2002)

¹¹¹ Linnéll 2011, 11; *And I will carry this: It is the police shield of a man named George Howard, who died at the World Trade Center trying to save others. It was given to me by his mom, Arlene, as a proud memorial to her son. This is my reminder of lives that ended, and a task that does not end.* (Bush 20.09.2001)

hallinnon vihollisia, talibaneja ja al-Qaidan edustajia, joita voidaankin pitää yhtenä Bushin retoriikan erityisimpänä erityisyleisönä. Puhujaaänen valinnalla ja puheidensa erilaisilla yleisöstä riippuvaisilla lähestymistavoilla presidentti pyrki luomaan vaikutelmaa itsestään tavallisena amerikkalaisena, joka jakaa maanmiestensä surun, pelon, arvot ja ihanteet¹¹². Yleisöstä riippumatta Bushin puheissa toistuivat argumentit Afganistanin sodan oikeutuksen puolesta ja vaikka presidentti ei tavoitellutkaan universaaliyleisön kannatusta, erottaa puheista selkeästi hänen vahvan näkemyksensä amerikkalaisten yhtenäisyydestä ja yhteisesti jakamista arvoista ja agendasta. Näistä arvoista ja olettamuksista siirrytäänkin sujuvasti argumentaation esisopimuksiin eli puhujan oletuksiin siitä, mihin yleisössä on mahdollista vedota tietyn väittämän uskottavuuden lisäämiseksi.

4.3 Puheiden esisopimukset

Perelmanilaisen argumentaatioteorian mukaan esisopimukset eli argumentoinnin julkilausumattomat lähtökohdat viittaavat siihen asioiden joukkoon, joka kulloisenkin yleisön kohdalla voidaan olettaa annetuksi. Jokainen yleisö hyväksyy Kuusiston mukaan ennalta tietyt asiat ja puhujan tehtävä onkin arvioida, millaiset auktoriteetit, arvot ja yhteisymmärryksen alueet kutakin yleisöä ja sen asenteita ja valintoja ohjaavat.¹¹³ Perelmanin mukaan argumentaation tarkoitus ei ole kuitenkaan johtaa näistä yleisön normaaleina ja tosina pitämistä esisopimuksista päteviä johtopäätöksiä, vaan siirtää yleisön premissejä kohtaan tuntema hyväksyntä koskemaan myös puhujan esittämiä päätelmiä.¹¹⁴ Puhujan onkin siksi osattava suhteuttaa puheensa yleisöön, tavoitettava puheessaan ne olettamukset ja arvot, jotka kuulijat mieltävät normaaleiksi tai todeksi ja käytettävä näitä premissejä argumenttiansa perustana.

Presidentti Bush pyrkii syyskuun 11. päivän terrori-iskuja ja sitä seurannutta Afganistanin sotaa koskevissa puheissaan saamaan hyväksyntää johtopäätökselleen, jonka mukaan hyökkäys on paras puolustus ja amerikkalaisten turvallisuus taataan parhaiten kitkemällä terrorismi ja terrorismia tukevat tahot Afganistanista. Presidenttikauden edetessä Afganistanista tulee päätarkoituksen sijaan kuitenkin pelkkä välipysäkki, kun kotimaan

¹¹² Kellner 2007, 626.

¹¹³ Kuusisto 1998, 26.

¹¹⁴ Perelman 2007, 28.

turvallisuuden varmistamiseksi ei riitäkään enää yhden maan vakauttaminen terrorismin vastaisen sodan kärjen siirtyessä Afganistanista pahan akseliin¹¹⁵. Kuitenkin, koko ensimmäisen presidenttikautensa ajan Bush pyrkii vakuuttamaan yleisönsä Afganistanin sotatoimien merkittävydestä kotimaan turvallisuuden perustana. Argumenttinsa hän rakentaa tiettyjen toistuvien, todellisuutta ja toivottavaa asioiden tilaa koskevien esisopimusten pohjustamalle maaperälle.

Kuten aiemmassa, perelmanilaista argumentaatiota käsittelevässä luvussa todettiin, Perelman jakaa esisopimukset yhtäältä todellisuutta koskeviin eli faktoihin, totuuksiin ja otaksumiin ja toisaalta toivottavaa asioiden tilaa koskeviin eli arvoihin ja arvohierarkioihin.¹¹⁶ Todellisuutta koskevat esisopimukset liittyvät asioihin, jotka ovat yleisölle itsestäänselviä totuuksia, kun taas toivottavaa asioiden tilaa koskevat premissit perustuvat yleisön tärkeinä pitämiin arvoihin, arvohierarkioihin ja lokuksiin.¹¹⁷ Toistamalla näitä yleisön ennalta hyväksymiä ja normaalina pitämiä olettamuksia ja asioita, Bush pyrkii vahvistamaan sekä premissejä itseään että hyödyntämään niitä argumenttiansa edistämiseksi.

4.3.1 Todellisuutta koskevat esisopimukset

Kuusiston mukaan todellisuutta koskevat esisopimukset ovat argumentaatioissa yleensä sellaisessa huomaamattomassa muodossa, ettei niihin ole tarkoituskaan kiinnittää huomiota. Ne ovat tavallisesti ilman perusteluja esitettyjä toteamuksia, kuten 'niin kuin me kaikki tiedämme' tai 'totuushan on' -alkuisia lauseita. Toisinaan esisopimukset viittaavat niin yleisinä nähtyihin totuuksiin¹¹⁸, ettei puhujan tarvitse missään vaiheessa pelätä yleisönsä niitä hylkäävän. Tällainen esisopimus oli esimerkiksi Bushin ilman perusteluja esitetty toteamus amerikkalaisia kohdanneesta valtavasta menetyksestä:

*Great harm has been done to us. We have suffered great loss.*¹¹⁹

¹¹⁵ Kellner 2007, 632.

¹¹⁶ Perelman 2007, 30; Kuusisto 1998, 26.

¹¹⁷ Kuusisto 1996, 277-278.

¹¹⁸ *All fathers and mothers, in all societies, want their children to be educated, and live free from poverty and violence. No people on earth yearn to be oppressed, or aspire to servitude, or eagerly await the midnight knock of the secret police.* (Bush 29.01.2002)

¹¹⁹ Bush 20.09.2001.

Toisinaan esisopimusten yhteydessä esitetään kuitenkin niin kiistanalaisia tulkintoja¹²⁰, ettei laajempi kuulijakunta niitä missään tapauksessa oikopäätä hyväksy. Tällaisillakin argumenteilla on kuitenkin tarkoituksensa. Kuusiston mielestä ongelmallisen asian esittäminen itsestäänselvänä lähtökohtana valmistele yleisöä tulevien väitteiden hyväksymiseksi ja samalla se myös selkeyttää tavoitellun kuulijajoukon rajoja sulkemalla tiettyjä ryhmiä ulkopuolelle ja vetämällä toisia puoleensa.¹²¹

Presidentti Bushin Afganistanin sotaa koskevasta retoriikasta voidaan erottaa useita käskyiksi muotoiltuja toteamuksia, jotka vahvasti terrorismiin ja sen vastaiseen oikeutettuun sotaan liitettyinä harvemmin aiheuttivat yleisössä vastustusta. Presidentti vetoaa kuulijoihinsa esimerkiksi huomauttamalla pahan ruumiillistumana pitämänsä terrorismin vastustamisen olevan aina oikea teko¹²² ja talibaneihin viitaten toteamalla naisiin ja lapsiin kohdistetun väkivallan ja ihmisoikeuksien loukkaamisen olevan kaikkina aikoina kulttuurissa kuin kulttuurissa väärin¹²³. Tällaiset määritelmät oikeasta ja väärästä ovat niin yleismaailmallisia, että Bush voi olettaa suuren yleisön ottavan ne totuutena. Kun yleisinä pidetyt totuudet liitetään hallinnon konkreettisiin sotatoimiin, ohitetaan kaikki terrorisminvastaiset toimet sekä retoriikassa että kuulijoiden puolella melkein huomaamatta ja ilman tarvetta minkäänlaisille eriäville äänenpainoille. Olihan syyskuun yhdennentoista päivän iskujen järkyttämien ja yhdistämien amerikkalaisten yhteisesti jaettu näkemys Afganistanin hyökkäyksestä pitkään oikeutettu ja ainoa keino oman turvallisuuden takeeksi.

Bushin retoriikasta erotettavia todellisuutta koskevia esisopimuksia ovat esimerkiksi perhearvot, kotimaan turvallisuus, maailmanrauha ja viattomien ihmisten auttaminen. Vahvimpana puheissa esiintyy amerikkalaisten turvallisuus, joka syyskuun yhdennentoista päivän iskujen seurauksena määriteltiin amerikkalaisten mielissä uudeksi ongelmaksi, joka tuli mitä pikimmin ratkaista. Limnellin mukaan amerikkalaiset tunsivat iskujen seurauksena

¹²⁰ *We're a peaceful nation.* (Bush 07.10.2001); *By bringing hope to oppressed, and delivering justice to the violent, they are making America more secure. [...] Because of American leadership and resolve, the world is changing for the better. [...] America is a nation with a mission, and that mission comes from our most basic beliefs. We have no desire to dominate, no ambitions of empire.* (Bush 20.01.2004)

¹²¹ Kuusisto 1999, 132.

¹²² *We will not let the terrorists cause decay of the fundamental rights that make our nation unique. [...] We're united. People of all faiths, all religions, all areas of our country are united in the common effort to stamp out evil where we find it. It is the right thing to do.* (Bush 10.10.2001)

¹²³ *Targeting innocent civilians for murder is always and everywhere wrong. Brutality against women is always and everywhere wrong.* (Bush 01.06.2002); Ks. myös esim. Bush 12.12.2001.

sekä itsensä että maansa haavoittuvaksi ensimmäistä kertaa sitten toisen maailmansodan¹²⁴. Uusi haavoittuvuus ilmeni esimerkiksi Bushin hakiessa hyväksyntää Afganistanin sotatoimille vetoamalla toistuvasti kotimaan turvallisuuden tärkeyteen ja sen takaamiseen käymällä sotaan omien rajojen ulkopuolella. Kotimaan turvallisuus vaati Afganistanin rauhoittamista ja alla esitetyn sitaatin mukaisesti terrorismin vastaiseen sotaan Afganistanissa käytiinkin presidentin mukaan pitkälti tulevien sukupolvien suojelemiseksi väkivallalta ja pelolta. Tulevien sukupolvien suojelemiseen vetoaminen oli Bushin puheissa jatkuvasti käytetty argumentti, joka toistui erityisesti terrori-iskuja seuranneiden ensimmäisten kuukausien aikana¹²⁵.

*But in the long run, the best way to defend our homeland – the best way to make sure our children can live in peace – is to take the battle to the enemy and stop them.*¹²⁶

Kotimaan turvallisuuden takaaminen liittyy vahvasti myös kahteen muuhun retoriikasta erotettavaan todellisuutta koskevaan esisopimukseen, maailmanrauhaan ja viattomien auttamiseen, sillä konfliktialueiden vakauttamisella ja maailmanrauhan edistämällä nähtiin olevan positiivinen vaikutus myös kotimaassa. Bushin mukaan avuttomien auttaminen ja ihmishenkien pelastaminen on myös keskeinen osa sekä amerikkalaista että juutalaista, kristillistä ja islamilaista perinnettä:

*Helping people in great need is a central part of the Jewish, Christian, and Islamic traditions, as well as many other faiths. It is also a central part of the American tradition.*¹²⁷

Liittämällä kuulijansa kulttuuriin ja kulttuurista juontuviin perinteisiin ja yhdistämällä kulttuurin taas hyvään ja oikeaan tapaan toimia, kiinnitti presidentti esisopimuksensa huomaamatta myös yhteen retoriikkansa päälähtökohdista, hyvän ja pahan väliseen taisteluun.

Kuten edellä todettiin, sotatoimet Afganistanissa yritettiin afgaanien auttamisen lisäksi legitimoida puheissa myös maailmanrauhaan vetoamalla, sillä presidentti näki hallintonsa toimien levittävän demokratian aatetta ja täten rauhan edistämistä. Bush pyrki puheissaan

¹²⁴ Linnéll 2011, 51.

¹²⁵ *We are fighting to protect ourselves and our children from violence and fear.* (Bush 07.12.2001); *We fight now – this great nation fights now – to save ourselves and our children from living in a world of fear.* (Bush 21.11.2001)

¹²⁶ Bush 08.11.2001.

¹²⁷ Bush 06.10.2001.

osoittamaan myös, että talibaneja ja al-Qaidaa vastaan käydystä sodasta oli enemmän hyötyä kuin haittaa korostamalla useaan otteeseen vakaan ja vapaan Afganistanin merkitystä rauhan ja turvallisuuden takaamisessa. Bushin mukaan rauha voitiin saavuttaa vapaan maailman johtajavaltion viitoittamalla taistelulla terrorismia ja pahuutta vastaan¹²⁸. Rauhan saavuttaminen esitettiin puheissa sekä amerikkalaisten velvollisuutena että etuoikeutena, taisteluna, jota ei voitu jättää kesken. Rauhan ja ihmisten auttamisen premisseihin vetoaminen osoittaa presidentin uskoneen suurimman osan yleisöstään toivovan maailmanrauhaa ja kannattavan viattomien ihmishenkien pelastamista ja näin ollen näitä esisopimuksia voitiin käyttää puheissa ristiriitaisempienkin väitteiden pohjana esimerkiksi pitkittynyttä sotaa perustellessa.¹²⁹

Kuten edellä jo esitettiin, Afganistanin sotatoimia perusteltiin Bushin retoriikassa toistuvasti tulevien sukupolvien turvallisuuden takeena. Perhearvot voidaankin nähdä yhtenä puheiden todellisuutta koskevana premissinä, johon vetoamisen konkreettisista toimista puhuttaessa ei uskottu aiheuttavan kuulijoissa arvostelua. Vanhempien rakkaus lapsiinsa on niin universaali arvo, että se voidaan helposti luokitella yleisesti pidetyksi totuudeksi. Universaalina sen olivat Harlen mukaan nähneet Bushia ennen jo useat Yhdysvaltain presidentit ja sotatoimien oikeuttaminen velvollisuudella lapsia kohtaan olikin varsin perinteisesti korostettu arvo.¹³⁰

Terrori-isku ja seuraavan vuoden tammikuussa pitämässään kansakunnan tila -puheessa Bush siirtää tulevien sukupolvien tulevaisuuden turvaamisen koskemaan amerikkalaislapsien lisäksi koko maailman lapsia toteamalla kaikkien äitien ja isien kaikissa yhteiskunnissa haluavan lastensa saavan koulutuksen ja elävän vapaana köyhyydestä ja väkivallasta¹³¹. Samaa argumenttia käytettiin saman vuoden kesäkuussa amerikkalaisessa lukiossa pidetyssä puheessa presidentin esittäessä Yhdysvaltojen haluavan rauhallisen maailman kaikille maailman lapsille¹³² sekä jälleen kaksi vuotta myöhemmin vuoden 2004 kansakunnan tila -

¹²⁸ *This great republic will lead the cause of freedom.* (Bush 20.01.2004); *The world's going to be more peaceful as a result of America being strong and resolved. Peace is going to happen.* (Bush 11.11.2002)

¹²⁹ *As our nation moves troops and builds alliances to make our world safer, we must also remember our calling as a blessed country is to make this world better. [...] Whatever the duration of this struggle, and whatever the difficulties, we will not permit the triumph of violence in the affairs of men – free people will set the course of history.* (Bush 28.01.2003)

¹³⁰ Harle 1991, 103-106.

¹³¹ *All fathers and mothers, in all societies, want their children to be educated, and live free from poverty and violence.* (Bush 29.01.2002)

¹³² *It's important our fellow citizens of all ages understand the goal and vision of a strong and tough America is a more peaceful world; that we long for a chance for our own children and children across the globe to grow up in societies which tolerate people based on – based upon people's religious beliefs [...].* (Bush 11.06.2002)

puheessa Bushin muistuttaessa hallintonsa aloittamien sotatoimien mahdollistaneen afgaanilasten paluun kouluun¹³³. Perhearvoja ja lapsia koskevalla premissillään presidentin voidaankin katsoa pyrkineen muistuttamaan yleisöään siitä, että sodassa tarkoitus pyhittää keinot.

Yhtenä todellisuutta koskevana premissinä puheista voidaan erottaa myös terroristien ja eritoten talibanien ja al-Qaidan pahuus, joka rakennetaan retoriikassa niin määrätietoisesti, että pian syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen jälkeen sitä voidaan pitää jo hyvin yleisesti hyväksyttynä totuutena. Tätä esisopimusta tarkastellaan kuitenkin tarkemmin jäljempänä viholliskuvien yhteydessä.

4.3.2 Toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset

Aiemmin esitetyn mukaisesti toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset perustuvat yleisön tärkeinä tai tavoittelemisen arvoisina pitämiin arvoihin, hierarkioihin ja lokuksiin.¹³⁴ Tällaisia arvopremissejä tarkasteltavana olevissa Bushin puheissa ovat esimerkiksi turvallisuus, demokratia, rauha, vapaus ja oikeudenmukaisuus. Näiden lisäksi retoriikassa vedotaan toistuvasti myös muun muassa amerikkalaisten isänmaallisuuteen, epäitsekkyteen, rohkeuteen, kunniaan, velvollisuuteen ja peräänantamattomuuteen. Esimerkiksi Afganistanin sotatoimia ja pitkittynyttä sotaa pyritään presidentin puheissa legitimoimaan esittämällä ne isänmaallisina, oikeutta hakevina epäitsekkäinä toimina, joiden tavoitteena on vain terroristeja suojelevien talibanien ikeen alle joutuneiden tavallisten afgaanien auttaminen ja oman maan turvallisuuden takaaminen¹³⁵. Rauha, vapaus ja oikeudenmukaisuus taas esitetään retoriikassa yleismaailmallisina arvoina, jotka voidaan niiden universaaliuden vuoksi nähdä myös tosiasioina eli todellisuutta koskevin esisopimuksina. Korostamalla puheissaan länsimaalaista ajatusta kaikkien oikeudesta vapauteen, Bush odotti saavansa helposti tukea Afganistanin agendalleen, sillä vapauden edistäminen on Yhdysvaltain perustamisesta lähtien nähty vahvana, yhteisenä amerikkalaisena aatteena. Demokratian ja vapauden ajatusta korostetaan presidentin esityksissä useaan otteeseen myös muun muassa puhumalla

¹³³ [...] *and the boys and girls of Afghanistan are back in school.* (Bush 20.01.2004)

¹³⁴ Kuusisto 1998, 26.

¹³⁵ *The Afghan people, however, are the victims of oppression, famine, and misrule. Many refugees from that unfortunate nation are on the move, and sadly, many Afghans are on the verge of starvation.* (Bush 06.10.2001); *The success of a free Afghanistan is our fight. The war on terror is our fight. All of us are called to share the blessings of liberty, and to be strong and steady in freedom's defense.* (Bush 19.03.2004)

Afganistanin vapaiden vaalien ja maan demokraattisen kehityksen tärkeydestä, jotka amerikkalaisten ystävällisyys mahdollistaa¹³⁶. Presidentin näkemyksen mukaan rauhan saavuttaminen ei kuitenkaan ole mahdollista väkivallattomasti ja vajaa kuukausi terrori-iskujen jälkeen kansakunnalle osoittamassaan puheessa hän totesikin syyskuun yhdennentoista päivän opettaneen kaikille, ettei rauha ole mahdollinen nykyisessä terrorin maailmassa. Hänen mukaansa sitä voidaan tavoitella ainoastaan jahtaamalla niitä, jotka sitä uhkaavat:

*Yet, as we have learned, so suddenly and so tragically, there can be no peace in a world of sudden terror. In the face of today's new threat, the only way to pursue peace is to pursue those who threaten it.*¹³⁷

Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskuja seuranneina ensimmäisinä kuukausina presidentti korosti puheissaan velvollisuutta ja oikeutusta vastata maanmiehiä New Yorkissa, Washingtonissa ja Pennsylvaniassa kohdanneeseen halveksittavien terroristien aiheuttamaan mielivaltaiseen kärsimykseen.¹³⁸ Yleisöä muistutettiin iskujen uhreista ja painotettiin, ettei koettua hätää ja surua tulisi koskaan unohtaa.¹³⁹ Bush käytti muistutuksena iskuissa kärsineitä ja menehtyneitä tavallisia amerikkalaisia, joita hän nosti esimerkeiksi herättääkseen yleisössään heidän iskuihin liittämänsä tunteet. Tällaisten tunnepitoisten muistutusten voidaan olettaa aiheuttavan surua, mutta näin henkilökohtaisena pidetyn tapauksen vuoksi myös vihaa. Voimakkaat tunteet toimivat tässä tapauksessa Bushin agenda vahvistaen, sillä Erisenin ja Villaloboksen mukaan vihan tunnetta tuntevat yksilöt suhtautuvat yleensä muita myönteisemmin sotilaallisiin toimiin.¹⁴⁰

¹³⁶ *Our military forces and forces of our allies, and many Afghans seeking a better future are liberating Afghanistan. [...] The Afghan people deserve a just and stable government. [...] Thanks to you, there is less fear in the world and more freedom, and more hope, and a better chance for peace.* (Bush 21.11.2001); *Because the Taliban chose defiance, our coalition acted to remove this threat. And now the terror camps are closed, and the government of a free Afghanistan is represented here today as an active partner in the war on terror. The people of Afghanistan are a world away from the nightmare of the Taliban. Citizens of Afghanistan have adopted a new constitution, guaranteeing free elections and full participation of women. The new Afghan army is becoming a vital force of stability in that country. Businesses are opening, health care centers are being established, and the children of Afghanistan are back in school, boys and girls. [...] Today, that nation has a democratic government and many allies – and all of us are proud to be friends of the Afghan people.* (Bush 19.03.2004)

¹³⁷ Bush 07.10.2001.

¹³⁸ *Thousands of lives were suddenly ended by evil, despicable acts of terror. [...] The search is underway for those who are behind these evil acts.* (Bush 11.09.2001); *Our grief has turned to anger, and anger to resolution. Whether we bring our enemies to justice, or bring justice to our enemies, justice will be done.* (Bush 20.09.2001)

¹³⁹ *America will not forget the lives that were taken, and the justice their death requires.* (Bush 11.03.2002)

¹⁴⁰ Erisen & Villalobos 2014, 474.

Vastuuta käytettiin premissinä myös puhuttaessa amerikkalaisten mahdollisuudesta ja velvollisuudesta edistää demokratiaa, rauhaa ja vapautta maailmassa. Presidentti näki, että amerikkalaisia ohjaa tähän erityinen kutsumus. Puhuessaan kongressin edustajille viikko terrori-iskujen jälkeen Bush totesikin inhimillisen vapauden edistämisen riippuvan nyt ensisijaisesti amerikkalaisista¹⁴¹. Tämän argumentin voidaan katsoa viittaavan myös epäitsekkyuden premissiin, joka liittyy vahvasti amerikkalaisten kokemaan vastuuseen muista kansoista. Vuoden 2003 kansakunnan tila -puheessa presidentti esitti, että Yhdysvallat on aina käyttänyt voimaa suhteessa kulloiseenkin uhkaan ja pyrkimättä valloituksiin. Yhdysvallat on hänen mukaansa aina valmis uhraamaan itsensä vieraiden kansojen vapauden puolesta.¹⁴² Tämän argumentin takana voidaan nähdä Bushin pyrkimys vakuuttaa puheidensa kuulijat siitä, että voimankäytöstä huolimatta amerikkalaisten päämäärät ovat aina jaloja eikä Afganistanin sotaan suinkaan lähdetty vain kostamaan terrori-iskuissa menehtyneitä maanmiehiä.

Jaloin näistä päämääristä Bushin Afganistania koskevissa puheissa on vapaus, joka kulkee käsi kädessä demokratian edistämisen kanssa. Presidentti näkee vapauden levittämisen amerikkalaisten kutsumuksena¹⁴³ ja moraalisen velvollisuutena, ja uskoo Yhdysvaltojen olevan kansakunta, joka palvelee itseään suurempia päämääriä¹⁴⁴. Vapauden ajatus nousee Yhdysvalloissa sen historiasta, vapaussodasta ja perustuslaista ja Bush painottaakin useaan otteeseen maan rakentuneen vapauden ajatukselle¹⁴⁵. Puheista huokuu vahvasti presidentin käsitys vapauden ajatuksesta maan kivajalkana, mikä hänen mielestään antaa maalle sen aseman vapaan maailman johtajana. Bush viittaakin toistuvasti maansa historiaan, joka on hänen mukaansa täynnä esimerkkejä amerikkalaisten toimista vapauden edistämiseksi niin Saksasta Japaniin kuin kylmästä sodasta Afganistanissa esittäytyvään kumppanuuteen Venäjän kanssa. Bush puhuu vapaudesta ja sen edistämisestä universaaleina muuttumattomina arvoina, jotka eivät ole amerikkalaisten yksinoikeus vaan koko maailman yhteinen tavoite, ja luontainen ominaisuus koko ihmiskunnalle:

¹⁴¹ *The advance of human freedom – the great achievement of our time, and the great hope of every time – now depends on us.* (Bush 20.09.2001)

¹⁴² *America is a strong nation, and honorable in the use of our strength. We exercise power without conquest, and we sacrifice for the liberty of strangers.* (Bush 28.01.2003)

¹⁴³ *The advance of freedom is the calling of our time; it is the calling of our country.* (Bush 06.11.2003)

¹⁴⁴ *We want to be a nation that serves goals larger than self.* (Bush 29.01.2002)

¹⁴⁵ *We stand for a different choice, made long ago, on the day of our founding. [...] We choose freedom and dignity of every life.* (Bush 29.01.2002)

*From the Fourteen Points to the Four Freedoms, to the Speech at Westminster, America has put our power at the service of principle. We believe that liberty is the design of nature; we believe that liberty is the direction of history. We believe that human fulfillment and excellence come in the responsible exercise of liberty. And we believe that freedom – the freedom we prize – is not for us alone, it is the right and the capacity of all mankind.*¹⁴⁶

Tämä universaalius näkyy Bushin mukaan esimerkiksi siinä kuinka vapauden saadessa jalansijaa viha antaa automaattisesti tietä toivolle ja kuinka ihmiset maassa kuin maassa alkavat tavoitella parempaa elämää aseellisten keinojen sijaan rauhanomaisesti¹⁴⁷. Vapaat ihmiset ovat puheiden mukaan rauhan tae. Retoriikasta voidaan huomata, että historiasta kumpuava tehtävä muokata maailmasta vapaampi paikka elää sai terrori-iskuista vain uutta pontta. Presidentti huomauttikin iskujen vahvasta symboliikasta todetessaan New Yorkin iskujen kohdistuneen Amerikan vapauden symboliin ja Pentagonin taas tunnusmerkkiin amerikkalaisten voimasta¹⁴⁸.

Bushin arvoargumenttien joukosta voidaan erottaa edellä esitetyn mukaisesti myös isänmaallisuus, rohkeus, kunnia ja peräänantamattomuus. Näitä kaikkia voidaan pitää varsin perinteisinä amerikkalaisina arvoina, joiden merkitys amerikkalaisessa yhteiskunnassa vain entisestään korostui syyskuun yhdennentoista iskujen seurauksena¹⁴⁹. Amerikkalaisia arvoja pidettiin presidentin retoriikassa niin merkittävinä, että Bush katsoi niiden muodostavan jo yksinään vahvan vastavoiman terrorismin aatteelle¹⁵⁰. Afganistanin sota ei hänen mukaansa ollutkaan vain taistelu kotimaan turvallisuuden takaamiseksi vaan yhtä lailla kamppailua käytiin tärkeimpien amerikkalaisten arvojen säilyttämisen puolesta¹⁵¹. Presidentti muistutti amerikkalaisia useaan otteeseen pitämään kiinni arvoistaan, sillä sinnikkyys ja *oikeat* arvot nujertavat hänen mukaansa aina lopulta *väärät*. Koska nämä yhteiset *oikeat* arvot ovat puheiden pääasiallisen yleisön keskuudessa pitkälti ennalta hyväksytyjä, rakensi presidentti puheensa suunnitelmallisesti näitä arvopäätelmiä painottaviksi.

¹⁴⁶ Bush 06.11.2003.

¹⁴⁷ *Where freedom takes hold, hatred gives way to hope. Where freedom takes hold, men and women turn to the peaceful pursuit of a better life.* (Bush 01.05.2003)

¹⁴⁸ Kellner 2007, 623, 630; Paastela 2005, 27; *In New York, the terrorists chose as their target a symbol of America's freedom and confidence. Here, they struck a symbol of our strength in the world.* (Bush 11.10.2001)

¹⁴⁹ *Through this tragedy, we are renewing and reclaiming our strong American values.* (Bush 08.11.2001)

¹⁵⁰ *Ours is a wonderful nation, full of kind and loving people; people of faith who want freedom and opportunity for people everywhere. One way to defeat terrorism is to show the world the true values of America through the gathering momentum of a million acts of responsibility and decency and service.* (Bush 08.11.2001)

¹⁵¹ *In Afghanistan, America not only fights for our security, but we fight for values we hold dear.* (Bush 12.12.2001)

Näistä arvoista peräänantamattomuus korostui puheissa erityisesti Afganistanin sodan pitkittyessä ja demokratian kehityksen ottaessa takapakkia talibanien alkaessa järjestäytyä uudelleen. Presidentti muistuttikin amerikkalaisia ja kansainvälistä yhteisöä seurauksista, joihin kärsimättömyys Afganistanin konfliktin ratkaisemisessa saattaisi johtaa. Malliesimerkeiksi pitkäjänteisestä sitoutumisesta ja sen saavutuksista nostettiin toistuvasti saksalaiset ja japanilaiset, jotka amerikkalaisten kärsivällinen kaitseminen demokratian tiellä muutti toisen maailmansodan vihollisista nyky-Amerikan tärkeimmiksi liittolaisiksi¹⁵². Samaa kärsivällistä tietä tuli Bushin mukaan seurata myös afgaanien kohdalla. Pitkäjänteisyyttä ja peräänantamattomuutta korostettiin demokratian kehityksen ohella myös presidentin muistuttaessa yleisöään, että uudentyypinen sota terrorismia vastaan vaati kärsivällisyyttä. Perinteistä sodankäyntiä ilmentäneet taistelulinjat ja panssarivaunujen liikkeet olivat mennyttä aikaa¹⁵³. Terrorismin vastaista sotaa käytiin Bushin mukaan vaikeasti määriteltävää, piileskelevää ja kunniatonta vihollista vastaan¹⁵⁴. Tällainen epätavallinen sota vaati kärsivällisyyttä ja määrätietoisuutta – arvoja, jotka amerikkalaiset toki tunsivat omikseen.

Amerikkalaisina pidettyihin arvoihin voidaan liittää myös tarkasteltavana olevista puheista nousevat kunnia¹⁵⁵, vahvuus¹⁵⁶, yhteisöllisyys ja Amerikkaa määrittävä ajatus kaikkien yhtäläisistä mahdollisuuksista menestyä¹⁵⁷. Yhteisöllisyys näyttäytyy puheissa esimerkiksi presidentin me-muodossa esittämässä argumenteissa, vahvana esittäytyvänä kansallistunteena ja yhteisenä arvopohjana. Puheiden retoriikka rakentaa kuvaa amerikkalaisesta mallikansalaisesta, joka on valmis uhrautumaan viattomien afgaaninaisten ja -lasten puolesta, taistelemaan monimutkaisessa sodassa armottomia talibaneja vastaan vahvana ja kärsivällisenä, edistämään tavallisten afgaanien mahdollisuuksia menestyä vapaassa

¹⁵² *America has done this kind of work before. Following World War II, we lifted up the defeated nations of Japan and Germany, and stood with them as they built representative governments. We committed years and resources to this cause. And that effort has been repaid many times over in three generations of friendship and peace.* (Bush 07.09.2003)

¹⁵³ Maggio 2007, 826.

¹⁵⁴ *The American people understand that this is a new type of war. [...] Old wars used to be battle lines and tanks moving here and equipment moving there, and logistics. New wars are wars fought against shadowy enemies, people who hide in caves and then are willing to send youngsters to their [deaths]. And that kind of war's going to require patience and resolve.* (Bush 11.06.2002)

¹⁵⁵ Ks. esim. Bush 29.01.2002.

¹⁵⁶ Ks. esim. Bush 28.01.2003.

¹⁵⁷ *Above all, we will live in a spirit of courage and optimism. Our nation was born in that spirit, as immigrants yearning for freedom courageously risked their lives in search of greater opportunity. That spirit of optimism and courage still beckons people across the world who want to come here. And that spirit of optimism and courage must guide those of us fortunate enough to live here.* (Bush 08.11.2001)

yhteiskunnassa sekä rakentamaan demokraattista Afganistania oman historiansa esimerkkien innoittamana.

Vaikka arvoilla on presidentin retoriikassa hyvin vahva asema, korostuu niiden merkitys entisestään kun ne asetetaan vastakkain pahan ruumiillistumina pidettyjen talibanien ja terroristien kanssa. Amerikkalaisten hyvyys, jota havainnollistetaan muun muassa tavallisten afgaanien pyyteettömällä auttamisella ja tuntemattomien puolesta uhrautumisella toimii vastaparina talibanien mielivaltaiselle otteelle afgaaneista ja terroristien länsimaisiin arvoihin kohdistamalle vihalle. Vastakkain asetetaan myös talibanien hallinnolle ominainen tyrannia ja amerikkalaisten pitkä historia demokratian edistäjänä ja ihmisoikeuksien puolustajana. Bartoluccin mukaan tällainen vastakkainasettelu, jossa oma puoli esitetään pelkästään positiivisessa valossa ja vihollinen negatiivisena toisena on hyvin tyypillistä juuri sotaretoriikalle¹⁵⁸. Oddo taas toteaa, että vastakkainasettelu luodaan yleensä tarkasti valituilla sanoilla, kun oman puolen hyvyyttä kuvaillaan positiivisilla verbeillä kuten *suojella*, *auttaa* ja *turvata*¹⁵⁹.

Vahvimpana vastaparina retoriikassa korostuu kuitenkin vapaus, jota amerikkalaiset jaloilla toimillaan pyrkivät edistämään ja pelko, jonka levittäminen on presidentin mukaan päämääränä sekä talibaneilla Afganistanissa että terroristeilla ympäri maailman.¹⁶⁰ Bushin kuuluisien sanojen mukaan amerikkalaiset eivät käy sotaa vain talibaneja ja al-Qaidaa vastaan vaan terrorismin vastaisen sodan taistelukentällä vastakkain ovat vapaus ja pelko:

*As I've told the American people, freedom and fear are at war.*¹⁶¹

Presidentti näki, että Afganistanin sodassa vastapuolina olivat ne, jotka edustivat vapautta ja ne, joita ohjasi pelko ja joiden päämääränä oli länsimaisen rikkauden ja vapauksien tuhoaminen. Kellner esittää, että terrorismin vastaisen sodan pitkittyessä vapaudesta rakentui tärkeä osa Bushin retoriikkaa, kun sitä käytettiin osoittamaan sekä sitä minkä puolesta taistelua käytiin että sitä mitä terroristit eniten vastustivat.¹⁶² Tosiasioiden ja arvojen vastakkainasettelu tuottaa presidentin retoriikassa uhkakuvia, jotka ovat vahvoja argumentteja yleisölle kuin yleisölle ja hyvin ominaisia erityisesti toivottavaa asioiden tilaa

¹⁵⁸ Bartolucci 2012, 567.

¹⁵⁹ Oddo 2011, 298.

¹⁶⁰ Linnéll 2011, 18-20.

¹⁶¹ Bush 10.11.2001.

¹⁶² Kellner 2007, 626.

koskeville premissille. Käyttämällä puheissa tiettyjä yleisön yleisesti hyväksymiä esisopimuksia, kuten edellä esitetyt terroristien pahuus ja amerikkalaisten historiallinen velvollisuus edistää vapautta, ihmisoikeuksia ja demokratiaa, Bush siirtää yleisön hyväksynnän koskemaan näillä perusteltuja päämääriään.

Arvojen lisäksi presidentti Bushin retoriikasta voidaan erottaa myös arvohierarkioita, joita käytetään yhtä lailla perustelemaan Afganistanin sotaretkeä. Syyskuun 11. päivän terrori-iskuja seuranneista ensimmäisistä julkisista puheista lähtien presidentti vaati amerikkalaisia laittamaan etusijalle maan historiasta juontavan kutsumuksen ja moraalisen valmiuden puolustaa avun tarpeessa olevia kotimaan rajojen ulkopuolellakin. Tämän kutsumuksen hinta oli amerikkalaisille kallis, mutta vapaan maailman johtajavaltion velvollisuus nähtiin puheissa tärkeämpänä¹⁶³. Kallis oli hinta myös taloudellisesti, mutta tässäkin turvallisuus meni säästäväisyyden edelle¹⁶⁴. Näiden arvohierarkioiden lisäksi puheista voidaan erottaa myös toiminnan tärkeys ja omien rajojen ulkopuolella tehdyt ennakoivat iskut, jotka presidentti näkee maansa ainoana keinona estää mahdolliset uudet Yhdysvaltoihin kohdistuvat iskut¹⁶⁵.

Toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset voivat kuulijoiden tärkeinä pitämien arvojen ja hierarkioiden lisäksi rakentua myös lokuksille. Kuusiston mukaan lokukset ovat sellaisia argumentin varsinaisesta sisällöstä riippumattomia tyypillisiä esitysmuotoja tai arviointiperusteita, jotka yleisö jo ennestään tunnistaa ja hyväksyy. Hänen mukaansa tuttu lokus antaa uskottavuutta vieraammallekin perustelulle.¹⁶⁶ Esimerkki hyvin tavallisesta lokuksesta on Kuusistonkin esittämä viattomien puolustamisen velvollisuus, joka presidentti Bushin Afganistania koskevissa puheissa antaa toistuvasti uskottavuutta perustelulle, että amerikkalaisten uhrautuminen vieraiden afgaanien vapauden puolesta on ehdoton välttämättömyys.

¹⁶³ *The advance of freedom always carries a cost paid by the bravest among us.* (Bush 21.09.2004); *This undertaking is difficult and costly – yet worthy of our country, and critical to our security.* (Bush 07.09.2003)

¹⁶⁴ *Whatever it costs to defend our country, we will pay.* (Bush 29.01.2002)

¹⁶⁵ *I will not wait on events, while dangers gather. I will not stand by, as peril draws closer and closer.* (Bush 29.01.2002); *We cannot defend America and our friends by hoping for the best. [...] If we wait for threats to fully materialize, we will have waited too long.* (Bush 01.06.2002)

¹⁶⁶ Kuusisto 1998, 26.

Lokuksista voidaan Perelmanin argumentaatioteorian mukaisesti erottaa erilaisia alalokuksia, joita ovat määrän, laadun, järjestyksen, olemassaolon, olemuksen ja henkilön lokukset¹⁶⁷. Näistä alalokuksista Bushin retoriikalle ominaisimpia ovat määrän ja laadun lokukset sekä Kuusiston esittelemä ihmisarvon lokus. Määrään viittaavalla lokuksella tarkoitetaan tilannetta, jossa jonkin paremmuutta perustellaan määrällisillä syillä eli toisin sanoen numeroiden voimalla. Laadun lokus taas on kyseessä silloin kun asian ainutlaatuisuudella perustellaan sen suurempaa arvoa.

Presidentti Bush käytti määrän lokusta esimerkiksi korostaessaan Afganistanin sodan taakse kasaamansa koalition kokoa¹⁶⁸. Liittouman laajuus toimi tällöin sotatoimien kiistattomana oikeuttajana. Määrän lokusta käytettiin myös Bushin puhuessa vapaudesta ja ihmisarvosta koko ihmiskunnan yhteisinä tavoitteina¹⁶⁹. Kun tavoite oli näin suuren joukon jakama, olivat amerikkalaisten terrorismin vastaiset toimet Afganistanissa tärkeä askel kohti ihmiskunnan yhteistä päämäärää. Laadun lokusta hyödynnettiin retoriikassa taas esimerkiksi Bushin painottaessa toistuvasti amerikkalaisten historiallisesti ainutlaatuista mahdollisuutta edistää demokratian ja vapauden voittokulkua¹⁷⁰. Ihmisarvon lokus puolestaan oikeutti osaltaan Afganistanin sotatoimet, kun presidentti esitti toimien takaa löytyvän talibanien ikeen alla pitkään kärsineiden afgaanien auttamisen, tasa-arvon palauttamisen ja afgaaniyhteisön peruspilarien uudelleenrakentamisen pelkän terrorismin vastaisen sodan sijasta. Erityisesti afgaanimaisten taliban-hallinnon alla kokeman ahdingon korostaminen piti ihmisarvon lokusta pitkään pinnalla¹⁷¹.

Kokonaisuutena tarkasteltuna presidentti Bushin retoriikka perustuu todellisuutta ja toivottavaa asioiden tilaa koskevien premissien yhdistelmälle, jossa tosiasiat ja arvot asettuvat toistuvasti limittäin. Esimerkki tällaisesta limittymisestä on puheissa korostettu terroristien pahuus, joka voidaan nähdä sekä todellisuutta koskevana premissinä että voimakkaana vasta-arvona niille amerikkalaisille arvoille, joille toiminta Afganistanissa

¹⁶⁷ Perelman 2007, 38.

¹⁶⁸ *Our coalition is strong. [...] More than 180 countries have offered or are providing assistance in the war on terrorism.* (Bush 06.06.2002)

¹⁶⁹ *And these hopes are universal in every country and culture. Men and women everywhere want to live in dignity to create and build and own, to raise their children in peace and security. [...] We know that the demands of human dignity are written in every heart.* (Bush 17.04.2002)

¹⁷⁰ *As we defend the peace, we also have an historic opportunity to preserve the peace. We have our best chance since the rise of the nation state in the 17th century to build a world where the great powers compete in peace instead of prepare for war.* (Bush 01.06.2002)

¹⁷¹ Winkler 2008, 484.

puheiden mukaan perustuu. Bushin retoriikalle hyvin ominainen toisto näkyy myös Afganistanin sotaa koskevassa retoriikassa, kun presidentti käyttää toistuvasti samoja premissejä omien päätelmiensä edistämiseksi.

4.4 Puheiden argumentaatiotekniikat

Perelmanin argumentaatioteorian mukaisesti argumentaatiotekniikat jaetaan kahteen pääryhmään, assosiatiivisiin ja dissosiatiivisiin tekniikoihin. Assosiatiivisilla tekniikoilla Perelman tarkoittaa erilaisten asioiden, kuten syiden ja seurausten tai henkilön ja hänen tekojensa yhdistämistä, kun taas dissosiatiivinen argumentointi pyrkii erottamaan yhteenkuuluviksi koetut asiat. Assosiatiivisista tekniikoista erotetaan teorian mukaisesti vielä erikseen kolme alalajia: kvasiloogiset argumentit, todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit sekä todellisuuden rakennetta luovat tai muokkaavat argumentit.¹⁷²

Kuusiston mukaan puheiden esisopimukset eli tosiasiat, arvot ja lokukset tekevät retoriikan pohjatyön, kun taas argumentaatiotekniikat toimivat väitteiden tukena ja auttavat niiden markkinoinnissa yleisölle. Suurvaltajohtajienkaan retoriikalle ei hänen mukaansa riitä pelkkä käskeminen ja toteaminen vaan heidän on yhtä lailla selitettävä, vakuutettava ja suostuteltava sekä kerrottava mihin verrata ja mihin ei.¹⁷³ Näitä monenlaisten yhdistelyjen ja erottelujen sävyttämiä puheita avaavat seuraavassa lähemmin tarkastelevat argumentaatiotekniikat.

4.4.1 Kvasiloogiset argumentit

Perelmanin kvasiloogisiksi argumenteiksi nimeämiä vertailuja ja todennäköisyysarvioita käytettiin presidentti Bushin Afganistan-retoriikassa melko runsaasti. Presidentin käyttämien vertailujen osapuolina olivat esimerkiksi terrorismi, talibanit ja al-Qaida, joita verrattiin puheissa Hitleriin, natsismiin, fasismiin, kommunismiin ja toisen maailmansodan vihollisuuksiin. Winklerin mukaan natsismiin ja kommunismiin tehtyjen rinnastusten

¹⁷² Kuusisto 1996, 280.

¹⁷³ Kuusisto 1998, 89-90.

tarkoituksena oli voimistaa uhkan riskiä ja mahdollisia seurauksia niille valtioille ja muille tahoille, jotka mahdollisesti harkitsivat taliban-hallinnon auttamista.¹⁷⁴

*Throughout the 20th century, small groups of men seized control of great nations, built armies and arsenals, and set out to dominate the weak and intimidate the world. In each case, their ambitions of cruelty and murder had no limit. In each case, the ambitions of Hitlerism, militarism, and communism were defeated by the will of free peoples, by the strength of great alliances, and by the might of the United States of America.*¹⁷⁵

Bush näki terroristeissa pahuuden paluun, joka oli tässä mittakaavassa näyttäytynyt viimeksi toisen maailmansodan kauhujen aikana. Hän kutsui terroristeja 1900-luvun väkivaltaisten aatteiden perillisiksi, joille tärkeintä oli valta, ei ihmisoikeuksien ja perusarvojen kunnioittaminen.¹⁷⁶ Hänen mukaansa talibanit ja al-Qaida seuraisivat kuitenkin lopulta samaa tietä historian merkitsemättömään hautaan natsismin, fasismin ja totalitarismin lailla¹⁷⁷. Olivathan vapaiden ihmisten liittouma ja Yhdysvaltain mahti päihittäneet edellisetkin maailman vakautta uhanneet väkivaltaiset aatteet. Nämä kvasiloogiset rinnastukset Hitleriin ja järjettömiksi katsomiinsa ideologioihin ja näiden ja terroristien samankaltaisuuden osoittaminen olivat presidentin keino vaatia yhdenmukaista kohtelua. Kuten historia oli aikanaan amerikkalaisillekin opettanut, diktaattorit ja totalitaristiset liikkeet ovat Bushin mukaan aina uhka vapaalle maailmalle, eikä niiden uhka pysy yhden valtion rajojen sisäpuolella vaan kattaa koko ihmiskunnan¹⁷⁸.

Afganistanissa piileskelevien terroristien aiheuttamaan uhkaan tuli Bushin mukaan vastata toisen maailmansodan opettamalla tavalla, olivathan nykypäivän ja historian tapahtumat suoraan verrannollisia:

*And we resolved that the aggressions and ambitions of the wicked must be opposed early, decisively, and effectively, before they threaten us all. That evil has returned, and that cause is renewed.*¹⁷⁹

¹⁷⁴ Winkler 2008, 483.

¹⁷⁵ Bush 28.01.2003.

¹⁷⁶ Maggio 2007, 821-822.

¹⁷⁷ *They are the heirs of all the murderous ideologies of the 20th century. By sacrificing human life to serve their radical visions – by abandoning every value except the will to power – they follow in the path of fascism, and Nazism, and totalitarianism. And they will follow that path all the way, to where it ends: in history's unmarked grave of discarded lies.* (Bush 20.09.2001)

¹⁷⁸ *In a Second World War, we learned there is no isolation from evil. We affirmed that some crimes are so terrible they offend humanity itself.* (Bush 10.11.2001)

¹⁷⁹ Bush 10.11.2001.

*And they will be dealt with in just the same way.*¹⁸⁰

Bush muistutti kuulijoitaan siitä, ettei toisen maailmansodan aikana kukaan ollut epäillyt amerikkalaisten toimintamallin oikeutusta tai epäröinyt valitulla tiellä, vaan amerikkalaisten voimakas vastaus tuon ajan uhkiin oli pelastanut maailman tyrannialta¹⁸¹. Presidentti pyrki näillä jatkuvilla historiaan viittaavilla vertauksillaan muistuttamaan yleisöään totalitarististen liikkeiden vaarallisuudesta ja vakuuttamaan heidät ajamansa toimintamallin oikeutuksesta samankaltaisuuksia osoittamalla.

Bush oletti yleisönsä tuntevan hyvin toisen maailmansodan aikaisen ja jälkeisen tilanteen, mitä virheitä sen aikaisten diktaattorien kanssa oli tehty, miten kalliiksi virheet olivat tulleet ja miten tilannetta oli pyritty vihollisuuksien jälkeen korjaamaan. Presidentti painottikin yleisölleen toistuvasti kärsivällisyyden merkitystä ja esitti nykytilanteen uutena mahdollisuutena korjata vuosikymmenten takaiset virheet lyhytnäköisyyden sijaan pitkäjänteisellä sitoutumisella. Sotaisa historia esitettiin puheissa negatiivisena esimerkkinä, antimallina, joka nykypäivään rinnastettaessa vaati samanlaista käyttäytymistä. Antimallia tarkastellaan vielä lähemmin todellisuuden rakennetta muokkaamaan pyrkivien argumenttien käsittelyn yhteydessä.

Negatiivisten vertailujen lisäksi Bushin Afganistan-retoriikassa käytettiin myös paljon positiivisia rinnastuksia presidentin pyrkiessä esittämään Afganistanin tilanne toisen maailmansodan aikaisten Saksan ja Japanin kaltaisena. Hän muistutti, että ensi alkuun vain harva uskoi maiden kykyyn muuttaa yhteiskuntajärjestelmänsä demokratioiksi saati pitämään muutoksesta kiinni¹⁸². Samankaltainen tilanne oli hänen mukaansa nyt Afganistanissa, jossa Yhdysvaltain tuli sitoutua demokratian edistämiseen yhtä pitkäjänteisesti kuin mitä se oli aikanaan onnistuneesti osoittanut entisten vihollistensa kohdalla. Bush muistuttikin kuulijoitaan, ettei Yhdysvallat ollut toisen maailmansodan viholliset lyötyään jättänyt

¹⁸⁰ Bush 07.12.2001.

¹⁸¹ *During four years of war, no one doubted the rightness of our cause, no one wavered in the quest [for] victory. As a result of the efforts and sacrifice of the veterans who are with us today, and of millions like them, the world was saved from tyranny.* (Bush 07.12.2001)

¹⁸² *Sixty years ago, few would have predicted the triumph of these values in Germany and Japan.* (Bush 17.04.2002); *After the Japanese surrender in 1945, a so-called Japan expert asserted that democracy in that former empire would "never work." Another observer declared the prospects for democracy in post-Hitler Germany are, and I quote, "most uncertain at best" - he made that claim in 1957.* (Bush 06.11.2003)

jälkeensä miehitysjoukkoja vaan perustuslakeja, eduskuntia ja turvallisuuden tunteen, jossa ihmisten oli mahdollista rakentaa kestävä perustukset demokraattisille instituutioille¹⁸³.

Afganistan-retoriikka piti sisällään vertailujen lisäksi myös jonkin verran matemaattista tarkkuutta jäljitteleviä lausuntoja, joissa numeroarvot, testaaminen ja todennäköisyydet luovat tarkkuuden, tieteellisyyden ja tilanteen kontrolloimiskyvyn vaikutelmaa.¹⁸⁴ Puhumalla monimutkaisesta sodasta numeroilla, presidentti pyrki selkiyttämään tilannetta ja osoittamaan kuulijoilleen sekä kontrolloimiskyvyn vaikutelmaa että toimiensa oikeellisuutta. Toimien oikeellisuuden osoittamiseen pyrittiin muun muassa kertomalla kuulijoille afgaaniyhteiskunnan tasa-arvoisuudesta ennen talibanien valtaannousua, jolloin naisten prosenttiosuus maan opettajista, hallinnon työntekijöistä ja pääkaupunki Kabulilä lääkäreistä oli ollut huomattava:

*You know, life in Afghanistan wasn't always this way. Before the Taliban came, women played an incredibly important part of that society. Seventy percent of the nation's teachers were women. Half of the government workers in Afghanistan were women, and forty percent of the doctors in the capital of Kabul were women.*¹⁸⁵

Winklerin mukaan tällaisten numeroiden tarkoitus oli konkretisoida ja dramatisoida afgaaninaisten asemaa taliban-hallinnon alla, jota yleensä kuvailtiin numeroiden sijaan sanoin.¹⁸⁶

Huomattavana presidentti piti myös afgaanien äänestysintoa vuoden 2004 presidentinvaaleissa, joissa 10 miljoonasta rekisteröityneestä äänestäjästä 4 miljoonaa oli naisia¹⁸⁷. Tällöin, ensimmäisen presidenttikautensa loppupuolella ja Afganistanin sodan pitkittymisen aiheuttaessa jo eriäviä äänenpainoja niin kotimaassa kuin kansainvälisen liittouman joukoissa, presidentti halusi esittelemillään numeroilla vakuuttaa kuulijansa sekä afgaaniyhteiskunnan edistymisestä että terrorismin vastaisten sotatoimien positiivisista vaikutuksista. Yhtä lailla numeroita käytettiin presidentin puheissa vastaamaan pitkittyneen sodan aiheuttamaan kritiikkiin muslimiyhteiskuntien kykenemättömyydestä demokraattiseen

¹⁸³ *After defeating enemies, we did not leave behind occupying armies, we left constitutions and parliaments. We established an atmosphere of safety, in which responsible, reform-minded local leaders could build lasting institutions of freedom. In societies that once bred fascism and militarism, liberty found a permanent home.* (Bush 26.02.2003)

¹⁸⁴ Kuusisto 1998, 93.

¹⁸⁵ Bush 12.12.2001.

¹⁸⁶ Winkler 2008, 483.

¹⁸⁷ *More than 10 million Afghan citizens, over 4 million of them women, are now registered to vote in next month's presidential election. To any who still would question whether Muslim societies can be democratic societies, the Afghan people are giving their answer.* (Bush 21.09.2004)

päätöksentekoon¹⁸⁸. Numeroarvoja käytettiin myös presidentin puhuessa kansakunnalle ennen Afganistanin sotatoimien alkamista, kun hän muistutti, ettei kyseessä olisi pelkästään väkivallalla väkivaltaan vastaaminen vaan amerikkalaiset huolehtisivat omien rajojensa turvaamisen ohella myös tavallisten afgaanien auttamisesta¹⁸⁹.

Numeroilla aikaansaataavaa tilanteen kontrolloimiskyvyn vaikutelmaa pyrittiin luomaan myös Bushin vakuuttaessa yleisölleen amerikkalaisten väsymättömästä sitoutumisesta kotimaan turvallisuuden takaamiseen. Vuoden 2002 kansakunnan tila -puheessaan presidentti totesi, etteivät terroristit merten ja mannerten tarjoamasta pitkästä välimatkasta huolimatta suinkaan olleet turvassa Yhdysvaltain oikeudelta:

*The men and women of our Armed Forces have delivered a message now clear to every enemy of the United States: Even 7,000 miles away, across oceans and continents, on mountaintops and in caves – you will not escape the justice of this nation.*¹⁹⁰

Tilanteen kontrolloimiskykyä osoitettiin myös kun puoli vuotta myöhemmin New Yorkin ja New Jersey'n satamaviraston (Port Authority of New York and New Jersey) terrori-iskuissa menehtyneiden työntekijöiden muistotilaisuudessa puhuessaan Bush kertoi amerikkalaisten liittolaisineen saaneen kiinni 2400 terroristia. Tällä tavalla hän pyrki osoittamaan yleisölle sotatoimien tuottaneen tulosta ja painottikin, ettei Yhdysvallat luopuisi ajohdistaan ennen kuin amerikkalaislasten ja tulevien sukupolvien vapaus olisi turvattu.¹⁹¹ Tätä samaa kontrolloimiskyvyn vaikutelmaa ja turvallisuuden tunteen lisäämistä pyrittiin saavuttamaan presidentin muistuttaessa helmikuussa 2003 kuulijoitaan jälleen kerran koalitionensa laajuudesta numeroarvoilla¹⁹².

Matemaattista tarkkuutta jäljittelevinä esityksinä voidaan nähdä myös presidentin lausunnot, joissa hän puhuu kuvaannollisesti testaamisesta ja mittaamisesta. Talibanit ja al-Qaida

¹⁸⁸ *More than half of all the Muslims in the world live in freedom under democratically constituted governments. They succeed in democratic societies, not in spite of their faith, but because of it. A religion that demands individual moral accountability, and encourages the encounter of the individual with God, is fully compatible with the rights and responsibilities of self-government.* (Bush 06.11.2003)

¹⁸⁹ *America respects the Afghan people, their long tradition and their proud independence. And we will help them in this time of confusion and crisis in their country. America has long been the largest source of food and humanitarian assistance to Afghanistan. This week I announced an additional \$320 million in aid to the Afghan people, to those within Afghanistan and those who have fled across borders.* (Bush 06.10.2001)

¹⁹⁰ Bush 29.01.2002.

¹⁹¹ *We're not quitting. I don't care where the theater is, how long it takes, this mighty nation is going to track them down until we can say with certainty, our children and our grandchildren are free.* (Bush 24.06.2002)

¹⁹² *Our coalition of more than 90 countries is pursuing the networks of terror with every tool of law enforcement and with military power.* (Bush 26.02.2003)

testasivat Bushin mukaan amerikkalaisten luonnetta ja luonteenlujuutta terrori-iskuillaan¹⁹³ ja kansan tahdonlujuutta terroristien viattomiin kohdistamalla väkivallalla¹⁹⁴. Afganistanin pitkä konflikti taas testasi yhtä lailla sotavoimien kestävyyttä ja kärsivällisyyttä¹⁹⁵. Vaikka Bushin mukaan amerikkalaiset eivät suinkaan olleet pyytäneet terrori-iskujen aiheuttamia koetuksia, kestävät he ne vapaudestaan kumpuavalla rohkeudella ja sydämiensä ja päämääriensä jaloudella¹⁹⁶. Testaamisen lisäksi presidentti puhui mittaamisesta todetessaan, että vaikka amerikkalaiset pyrkivät taistelemaan terrorismia vastaan monenvälisesti ja kansainvälisiä sääntöjä noudattaen, lopulta vain tulokset merkitsevät, eikä niinkään keinot, joilla kotimaan turvallisuus taataan:

*Our first choice, and our constant practice, is to work with other responsible governments. We understand, as well, that the success of multilateralism is not measured by adherence to forms alone, the tidiness of the process, but by the results we achieve to keep our nations secure.*¹⁹⁷

Kyseenalaisten keinojen käyttäminen hyvien tarkoituksien nojalla onkin noussut yhdeksi terrorismin vastaisen sodan pysyväksi keskustelunaiheeksi. Ivien mukaan toisen terrorismi ja hyökkäävyys onkin toisen suojaava reaktio. Keinojensa oikeudellisuuden pohtimisen lisäksi amerikkalaiset eivät Bushin mukaan olleet myöskään valmiita odottamaan muiden liittymistä osaksi Yhdysvaltain Afganistan-sotatoimia, vaan amerikkalaiset olivat valmiita toimimaan myös yksin, kansainvälisistä prosesseista ja sopimuksista piittaamatta.¹⁹⁸ Tämän toimintatavan voidaan nähdä liittyvän terrori-iskujen aikaansaamaan omakohtaisuuden kokemukseen ja presidentin sanojen mukaan iskuihin tulikin vastata tavalla, joka osoitti miten henkilökohtaisesti terrorismi oli amerikkalaisiin iskenyt.¹⁹⁹

¹⁹³ *They've tested our mettle and tested our character.* (Bush 17.10.2001b)

¹⁹⁴ *Each of these attacks on the innocent is a shock, and a tragedy, and a test of our will.* (Bush 19.03.2004)

¹⁹⁵ *In these last 22 months, our Armed Forces have been tested and tested again.* (Bush 01.07.2003)

¹⁹⁶ *For all Americans, the last three years have brought tests we did not ask for, and achievements shared by all. By our actions, we have shown what kind of nation we are. In grief, we have found the grace to go on. In challenge, we rediscovered the courage and daring of a free people. In victory, we have shown the noble aims and good heart of America.* (Bush 20.01.2004)

¹⁹⁷ Bush 19.11.2003.

¹⁹⁸ Ivie 2010, 183-185.

¹⁹⁹ Bush 2010, 148.

4.4.2 Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit

Kuten edellä esitettiin, perelmanilaisen argumentaatioteorian mukaan todellisuuden rakenteeseen perustuvilla argumenteilla pyritään mahdollistamaan siirtyminen yleisesti hyväksytystä sellaiseen, mikä halutaan saada hyväksytyksi. Tähän pyritään luomalla luonnollisen kaltaisia yhdyssiteitä todellisuuden elementtien välille ja perustamalla yksittäistapauksiin liittyvä argumentointi näihin siteisiin. Tavallisimpia todellisuuden rakenteeseen perustuviksi argumenteiksi luokiteltavia tekniikoita, kuten syy-seuraussuhteen osoittaminen ja henkilön ja hänen tekojensa yhdistäminen on löydettävissä varsin runsaasti presidentti Bushin Afganistan-retoriikasta.

Kausaalisuhteen avulla presidentti pyrki selittämään yleisölleen esimerkiksi passiivisuuden ja lyhytnäköisyyden vaarallisuutta, Afganistanin tilanteen vakauttamisen, afgaaniyhteiskunnan demokratisoimisen ja tavallisten afgaanien auttamisen tärkeyttä sekä haki selityksiä sille, miksi juuri Yhdysvallat oli joutunut terroristien hyökkäyksen kohteeksi. Bush löysi syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen syyt amerikkalaisten edustamasta ja ajamasta vapauden aatteesta. Vapaan maailman johtajavaltio aiheutti hänen mukaansa vihaa terroristeissa, jotka edustivat vastakkaisia arvoja ja joiden päämääränä oli päinvastainen maailma. Bush korosti värikkäin sanakääntein terroristien vihaavan amerikkalaisen yhteiskunnan demokraattisuutta, uskonnon- ja sananvapautta, sen turvaamaa yhdistymis- ja kokoontumisvapautta ja mahdollisuutta olla eri mieltä:

*They hate what we see right here in this chamber – a democratically elected government. Their leaders are self-appointed. They hate our freedoms – our freedom of religion, our freedom of speech, our freedom to vote and assemble and disagree with each other.*²⁰⁰

*And I want to tell you why they hate us, at least my opinion why they hate us. They hate us for what we love. They hate us because we love freedom. They hate us because we love the idea that people can worship an Almighty God any way he or she sees fit. They hate us because we love political discourse and a free society. They hate us because of our free press. They hate everything about us, because of our freedom.*²⁰¹

Amerikkalaiset olivatkin Bushin mukaan joutuneet terroristien maalitauluksi, koska he vapaan maailman johtajana seisoivat terroristien tavoitteleman haavekuvan tiellä, jota

²⁰⁰ Bush 20.09.2001.

²⁰¹ Bush 04.10.2002.

talibanien brutaalisti muuttama afgaaniyhteiskunta edusti²⁰². Yhdysvaltoja ei siis presidentin esittämän mukaan vihattu kaukana olevien terroristien toimesta sen vahvasti ajaman länsimaistamisen tai poliittisten ja taloudellisten intressien vuoksi, vaan syyt iskuille kumpusivat amerikkalaisten kunnioittamista arvoista. Nämä arvot erottivat jälleen kerran *meidät heistä*.²⁰³

Todellisuuden rakenteeseen perustuviksi argumenteiksi luettavien syiden ja seurausten avulla presidentti loi myös uhkakuvaa mahdollisista uusista iskuista, jotka seuraisivat väistämättä mikäli amerikkalaiset eivät toimisi aktiivisesti ja ennakoivasti uusien hyökkäysten estämiseksi²⁰⁴. Presidentin mukaan terrorismi voitiin kukistaa ainoastaan tuhoamalla se kotimaan rajojen ulkopuolella, siellä missä se kasvoi²⁰⁵ ja siellä missä se suunnitteli uusia tuhoisia iskuja²⁰⁶. Bush esittikin, että pitääkseen amerikkalaiset turvassa, sota oli vietävä Yhdysvaltojen maaperältä Afganistaniin. Terrori-iskut olivat muuttaneet amerikkalaisten käsityksen turvallisuudesta ja osoittaneet ja opettaneet, etteivät valtameret enää tarjonneet aiemmin takaamaansa suojaa uuden vuosituhannen uudensodan taistelukentällä, vaan nyt maanmiesten turvallisuus voitiin varmistaa ainoastaan rajuille ennakoivilla iskuilla.²⁰⁷ Sotanäyttämön siirtäminen Afganistaniin ja uusien iskujen ennakointi eivät presidentin mielestä kuitenkaan yksin riittäneet, vaan yhtenä merkittävimpänä amerikkalaisten turvallisuuden varmistajana oli heidän oma yhtenäisyytensä. Bush vaati, että amerikkalaisten piti puhua yhdellä äänellä, mikäli isänmaa haluttiin pitää turvassa.²⁰⁸

²⁰² *They stand against us, because we stand in their way. (Bush 20.09.2001); In Afghanistan, we see al Qaeda's vision for the world. (Bush 20.09.2001)*

²⁰³ Bartolucci 2012, 567.

²⁰⁴ *We cannot defend America and our friends by hoping for the best. [...] If we wait for threats to fully materialize, we have waited too long. (Bush 01.06.2002)*

²⁰⁵ *But the only way to defeat terrorism as a threat to our way of life is to stop it, eliminate it, and destroy it where it grows. (Bush 20.09.2001)*

²⁰⁶ *And the surest way to avoid attacks on our own people is to engage the enemy where he lives and plans. (Bush 07.09.2003)*

²⁰⁷ *Limnell 2011, 57; Time and distance from the events of September the 11th will not make us safer unless we act on its lessons. America is no longer protected by vast oceans. We are protected from attack only by vigorous action abroad and increased vigilance at home. (Bush 29.01.2002); On a September morning, threats that had gathered for years, in secret and far away, led to murder in our country on a massive scale. As a result, we must look at security in a new way, because our country is a battlefield in the first war of the 21st century. We learned a lesson: The dangers of our time must be confronted actively and forcefully, before we see them again in our skies and in our cities. (Bush 26.02.2003)*

²⁰⁸ *Maggio 2007, 815-816; And we'll be tough and resolute as we unite, to make sure freedom stands, to root out evil, to say to our children and grandchildren, we were bold enough to act, without tiring, so that you can live in a great land and in a peaceful world. (Bush 04.10.2001)*

Uusien turvallisuushuuhkien välttämiseksi ja talibanien terroristeille tarjoaman turvasataman perustan hävittämiseksi, kuulijat pyrittiin Bushin esityksissä vakuuttamaan myös Afganistanin vakauttamisen tärkeydestä. Ennakoivat iskut eivät olleet ainoa amerikkalaisten turvallisuuden tae, yhtä lailla tärkeää oli nostaa afaaniyhteiskunta sen rappiotilasta.²⁰⁹ Bush uskoi, että Afganistanin vakauttaminen estäisi maan ajautumisen terroristien turvasatamaksi enää toistamiseen ja muistuttikin, että vapaat yhteiskunnat ovat varmin tapa heikentää terrorismin vaikutusvaltaa.²¹⁰ Bushin mukaan vapauden edistäminen edistää automaattisesti myös maailman rauhaa:

*The world has a clear interest in the spread of democratic values, because stable and free nations do not breed the ideologies of murder. [...] Free people will set the course of history, and free people will keep the peace of the world.*²¹¹

Mainioina esikuvina tästä olivat tietenkin Bushin retoriikalle tutut esimerkit Japani ja Saksa, jotka amerikkalaisten oli toimillaan onnistunut muuttaa vihollisista demokratian mallimaiksi. Lopullisena päämääränä Bushin retoriikassa oli kotimaan turvaaminen, jonka välipysäkkinä Afganistanin tilanteen vakauttaminen toimi. Ensimmäistä ei presidentin mukaan voinut olla ilman toista, eikä terrorismin vastaista taistelua näin ollen voinut missään nimessä jättää kesken tilanteen tasaantumisen aikaansaamasta turvallisuuden harhaluulosta huolimatta.

Kausaalisuhteisiin perustuvien argumenttien lisäksi Bushin Afganistania koskevista puheista on löydettävissä myös monia viittauksia keinoihin ja päämääriin, jotka usein limittyvät syy-seuraussuhteiden kanssa. Bushin puheissaan esiin nostamia päämääriä ovat esimerkiksi Afganistanin tilanteen vakauttaminen, kotimaan turvallisuuden ja tulevien sukupolvien vapauden takaaminen sekä maailman demokratian edistäminen. Näihin päästään presidentin mukaan, edellä syy-seuraussuhteiden yhteydessä esitetyn mukaisesti, muun muassa ohjaamalla sota pois omasta maasta Afganistaniin ja Yhdysvaltojen aktiivisuudella ja uudet iskut ennakoivalla toiminnalla.

²⁰⁹ *We know that true peace will only be achieved when we give the Afghan people the means to achieve their own aspirations. Peace will be achieved by helping Afghanistan develop its own stable government. Peace will be achieved by helping Afghanistan train and develop its own national army. And peace will be achieved through an education system for boys and girls which works.* (Bush 17.04.2002)

²¹⁰ *Yet, a liberated Afghanistan must now be rebuilt so that it will never again practice terror at home or abroad.* (Bush 12.12.2001); *The advance of freedom is the surest strategy to undermine the appeal of terror in the world.* (Bush 01.05.2003)

²¹¹ Bush 26.02.2003.

Tulevien sukupolvien vapaus voidaan Bushin mukaan taata ainoastaan tuhoamalla terrorismi koko maailmasta. Yhdysvaltain hyökkäys Afganistaniin oli tällä sotänäyttämöllä vasta ensimmäinen kohtaus.²¹² Bush esitti, että talibanien kaaduttua ja al-Qaidan menetettyä otteensa Afganistanista, amerikkalaisten liittolaisineen tuli aloittaa terrorismin vastaisen sodan toinen vaihe, pitkä ja väsymätön kampanja terroristien uuden turvapaikan löytämisen estämiseksi. Terroristit tuli presidentin mukaan pitää liikkeellä, sillä tällä tavoin voitaisiin estää sekä piiloutuminen, uudelleen järjestäytyminen että uusien iskujen suunnittelu. Tämä Bushin vetoamus oli osoitettu erityisesti kansainväliselle yleisölle, muille ulkovaltojen johtajille, joiden toivottiin sekä estävän terroristien piileskely maissaan että liittyvän amerikkalaisten johtamaan taisteluun terrorismia vastaan. Bush vakuutti kuulijoilleen, etteivät amerikkalaiset päättäisi missiotaan ennen kuin tehtävä olisi loppuun saatettu ja kansainväliset verkostot, turvasatamat ja koulutusleirit tuhottu.²¹³

Syy-seuraussuhteisiin ja keinoihin ja päämääriin perustuvien argumenttien lisäksi Bush käytti retoriikkansa apuna rinnakkaisuussiteitä. Rinnakkaisuussiteillä tarkoitetaan henkilön ja hänen tekojensa yhdistämistä ja henkilön luonteen määrittelyä hänen tekojensa kautta. Bushin puheissa tällaista argumentointia käytettiin kuvatessa sekä al-Qaidan ja talibanien toimia että luonnehdittaessa liikkeiden johtohenkilöitä. Winklerin mukaan ominaista tällaiselle argumentoinnille oli talibanien ja al-Qaidan yhdistäminen yhdeksi yhtenäiseksi uhkakokonaisuudeksi²¹⁴. Puheissa heitä nimitettiinkin useimmiten yhteisesti terroristeiksi. Erityistä eroa liikkeiden välille ei retoriikassa tarvinnutkaan tehdä, sillä kummankin pahuus ja osuus amerikkalaisten turvallisuuden tunteen vavisuttajina muuttui yleiseksi totuudeksi hyvin pian syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen. Lähes tuntemattomista liikkeistä tuli hetkessä koko maailman päähuomion kohde.

²¹² Limnéll 2011, 54.

²¹³ *Now that the Taliban are gone and al Qaeda has lost its home base for terrorism, we have entered the second stage of the war on terror – a sustained campaign to deny sanctuary to terrorists who would threaten our citizens from anywhere in the world. [...] For terrorists fleeing Afghanistan – for any terrorist looking for a base of operations, there must be no refuge, no safe haven. By driving terrorists from place to place, we disrupt the planning and training for further attacks on America and the civilized world. Every terrorist must be made to live as an international fugitive, with no place to settle or organize, no place to hide, no governments to hide behind, and not even a safe place to sleep. I have set a clear policy in the second stage of the war on terror: America encourages and expects governments everywhere to help remove the terrorist parasites that threaten their own countries and peace of the world. [...] This mission will end when the work is finished – when terror networks of global reach have been defeated. The havens and training camps of terror are a threat to our lives and to our way of life, and they will be destroyed. (Bush 11.03.2002); We can't stop short. If we stop now – leaving terror camps intact and terror states unchecked – our sense of security would be false and temporary. (Bush 29.01.2002)*

²¹⁴ Winkler 2008, 478.

Terroristien pahuutta korostettiin eri yhteyksissä toistuvasti luettelemalla talibanien tavallisiin afgaaneihin kohdistamia hirmutekoja, al-Qaidan halua muuttaa maailma radikaalien vakaumustensa mukaiseksi²¹⁵ ja Osama bin Ladenin osuutta tässä kaikessa pahuudessa. Talibanien johtajaa Mullah Omaria ja al-Qaidaa ohjastanutta Osama bin Ladenia käsiteltiin presidentin puheissa kuitenkin hyvin harvoin suoraan nimeltä, useimmiten heistä puhuttiin vain yleisesti liikkeiden johtajina²¹⁶. Linnéllin mukaan terrorismin vastainen sota oli tärkeää saada henkilöityä ja vaikkei terroristien nimiä puheista usein löytynytkään, henkilöityi se hyvin vahvasti juuri Osama bin Ladeniin, joka nimettiin syylliseksi amerikkalaisten turvallisuudentunteen haavoittaneisiin iskuihin vain reilu viikko niiden jälkeen.²¹⁷

Talibaneista rakennettiin määrätietoisesti kuva ulkopuolelta tulleina säälimättöminä ja järjettömiä määräyksiä toimeenpanneina hirmuhallitsijoina, joiden sorron alla tavalliset afgaanit ja erityisesti afgaaninaiset kärsivät²¹⁸. Talibanien tekemiä julmuuksia korostamalla presidentti vahvisti mielikuvaa heidän pahuudestaan. Sama kohtalo oli puhuttaessa al-Qaidasta, jonka Bush esitti ympäri maailman levinneenä pelkoa edistämään pyrkivänä verkostona, joka nauttii väkivallasta ja ihmisten kärsimyksestä:

*Behind them is a cult of evil which seeks to harm the innocent and thrives on human suffering. Theirs is the worst kind of cruelty, the cruelty that is fed, not weakened, by tears. Theirs is the worst kind of violence, pure malice, while daring to claim the authority of God.*²¹⁹

Linnéllin mukaan pelko on terrorismin läheinen liittolainen, jota sodan kumpikin osapuoli voi toiminnassaan ja retoriikassaan hyödyntää. Terroristeille pelko on luonnollisesti heidän

²¹⁵ *Al Qaeda is to terror what the mafia is to crime. But its goal is not making money; its goal is remaking the world – and imposing its radical beliefs on people everywhere. [...] The terrorists' directive commands them to kill Christians and Jews, to kill all Americans, and make no distinction among military and civilians, including women and children.* (Bush 20.09.2001)

²¹⁶ *This group and its leader – a person named Osama bin Laden – are linked to many other organizations [...]. The leadership of al Qaeda has great influence in Afghanistan and supports the Taliban regime in controlling most of that country.* (Bush 20.09.2001)

²¹⁷ Linnéll 2011, 29; Oddo 2011, 307; Ks. myös Bush 20.09.2001.

²¹⁸ Winkler 2008, 480-483; *Its Taliban regime has made that nation into a sanctuary and training ground for international terrorists – terrorists who have killed innocent citizens of many nations, including our own. The Taliban promotes terror abroad, and practices terror against its people, oppressing women and persecuting all who dissent.* (Bush 06.10.2001); *The women of Afghanistan, imprisoned in their homes and beaten in the streets and executed in public spectacles, did not reproach us for routing the Taliban.* (Bush 19.11.2003); *Ruling cabals like the Taliban show their version of religious piety in public whippings of women, ruthless suppression of any difference or dissent, and support for terrorists who arm and train to murder the innocent. The Taliban promised religious purity and national pride. Instead, by systematically destroying a proud and working society, they left behind suffering and starvation.* (Bush 06.11.2003)

²¹⁹ *Behind them is a cult of evil which seeks to harm the innocent and thrives on human suffering. Theirs is the worst kind of cruelty, the cruelty that is fed, not weakened, by tears. Theirs is the worst kind of violence, pure malice, while daring to claim the authority of God.* (Bush 11.10.2001)

toimintansa keskeisimpiä tavoitteita. Bushin retoriikassa pelkoa taas käytettiin korostetusti, sillä pelkoa lietsomalla presidentti uskoi saavansa terrorismin vastaisille toimilleen vahvemman oikeutuksen ja laajemman yleisön kannatuksen.²²⁰

Yhteenvetona presidentti Bushin käyttämien rinnakkaisuussuhteiden osalta voidaan todeta, että terroristit olivat pahoja, koska he tekivät pahoja tekoja ja koska he tekivät pahoja tekoja, olivat he täten pahoja. Bushin mukaan heitä eivät koskeneet yleiset moraalikäsitteet, heillä ei ollut omaatuntoa eikä heille ollut mahdollista puhua järkeä:

*They recognize no barrier of mortality. They have no conscience. The terrorists cannot be reasoned with*²²¹

Maailman onneksi amerikkalaiset liittolaisineen olivat kuitenkin hyviä, jotka tekivät hyviä ja epäitsekkeitä tekoja. Bush esitti, että Yhdysvaltojen johtajuuden ja päättäväisyyden ansiosta maailma muuttui paremmaksi.²²² Samat teot, kuten sotiminen saivat puheissa eri merkityksen sen mukaan, kumpi sodan osapuoli ne teki.²²³ Terroristien väkivalta pyrki tuhoamaan oikeuden ja vapauden, kun taas amerikkalaiset turvautuivat väkivaltaan vastahakoisesti, viimeisenä keinona oikeuden ja vapauden puolustamiseksi.²²⁴

4.4.3 Todellisuuden rakennetta luovat ja muokkaavat argumentit

Perelmanin teorian assosiativisten argumentaatiotekniikoiden kolmas ja samalla viimeinen tapaus, todellisuuden rakennetta muokkaamaan pyrkivät argumentit käyttävät yksittäistapauksia esimerkkeinä, havainnollistajina, malleina tai antimalleina. Kuusiston mukaan esimerkkien käytöllä pyritään yleistyksiin ja yleisön hyväksymiä yleistyksiä taas havainnollistetaan yksittäistapausten avulla. Mallien käytöllä pyritään saamaan niiden mukaista ideaalia toimintaa, kun taas antimallien tarkoitus on osoittaa ei-toivotut toimintavaihtoehdot.²²⁵

²²⁰ Limnell 2011, 20.

²²¹ Bush 26.10.2001.

²²² *Because of American leadership and resolve, the world is changing for the better.* (Bush 20.01.2004); *Our great purpose is to build a better world beyond the war on terror.* (Bush 21.09.2004)

²²³ Ivie 2010, 183.

²²⁴ *We fight only when necessary. We fight so that oppression may cease.* (Bush 06.12.2001); *The military's not my first choice. But peace is; peace is my first choice.* (Bush 04.10.2002); *In the world we have entered, the only path to safety is the path of action.* (Bush 01.06.2002); *The use of force has been – and remains – our last resort.* (Bush 01.05.2003)

²²⁵ Kuusisto 1998, 27-28.

Presidentti Bushin Afganistan-retoriikassa esimerkkejä käytettiin erityisesti osoittamaan terrorismin vastaisen sodan välttämättömyyttä ja vapauden ja demokratian edistämisen sekä Afganistanin tilanteen vakauttamisen tärkeyttä. Tunnettuja totuuksia, kuten amerikkalaisten hyvyttä, terroristien pahuutta ja maailmantilanteen ja turvallisuuskäsityksen muutosta sekä kotimaan turvallisuuden edistämistä taas havainnollistettiin yksittäisiä tapauksia luettelemalla. Bushin retoriikalle ominaista oli juuri havainnollistuksiin tukeutuminen, sillä vahva mielikuva yleisestä säännönmukaisuudesta edesauttoi hyväksynnän siirtämistä yksittäistapaukseen. Säännönmukaisuuksien luominen esimerkkien avulla sen sijaan edellytti yksittäistapauksena käytetyn esimerkin kiistattomuutta.

Syyskuun yhdenentoista päivän terrori-iskut Yhdysvaltain maaperällä olivat Bushin retoriikan käytetyin esimerkki, jolla presidentti näki onnistuvansa osoittamaan sekä terrorismin vastaisen sodan välttämättömyyden että vapauden ja demokratian edistämisen tärkeyden. Niin kiistattomia terrorismi ja terrori-iskujen voima olivat. Monen maailmankuvan muuttaneet iskut todistivat, etteivät amerikkalaiset olleet enää suojassa kahden valtameren takana eikä vihollista vastaan ollut mahdollista taistella tutuin ja aiemmin hyväksi havaituin perinteisen sodankäynnin keinoin.²²⁶ Uusi, Bushin terrorismin vastaiseksi sodaksi kutsuma sodankäyntimuoto olikin ensisijaisen tärkeää kotimaan turvallisuuden takaamiseksi. Uuden vuosituhannen ensimmäisen sodan onnistunutta etenemistä Afganistanissa mitattiin upotettujen veneiden, pudotettujen lentokoneiden ja tuhottujen panssarivaunujen sijaan numeroilla ja oikeuden eteen tuotujen tai oikeuden kokemaan joutuneiden terroristien lukumäärällä.²²⁷

Yhtä vahva ja kiistaton esimerkki terrori-iskut olivat myös vapauden ja demokratian edistämisen välttämättömyyden osoittajana. Presidentin mukaan demokraattisten arvojen levittäminen oli sekä amerikkalaisten että kansainvälisen yhteisön edun mukaista, sillä vapaat, demokraattiset ja vakaat maat eivät synnyttäneet, tukeneet tai suojelleet terrorismin kaltaisia aatteita.²²⁸ Yksittäistapauksia käytettiin Bushin puheissa myös esimerkkeinä siitä, miten maailmantilanne ja etenkin Yhdysvaltain turvallisuustilanne kehittyisivät, mikäli al-Qaidan ja talibanien onnistuisi ulottamaan pahuuden lonkeronsa Afganistaniin rakentamansa

²²⁶ Bartolucci 2012, 566.

²²⁷ *This is a different kind of war. You don't measure progress in this war based upon the number of ships sunk, or the numbers of tanks dismantled, or the number of aircraft grounded. You measure progress in this war by the number of killers brought to justice.* (Bush 04.10.2002)

²²⁸ *The world has a clear interest in the spread of democratic values, because stable and free nations do not breed the ideologies of murder.* (Bush 26.02.2003)

ihanneyhteiskunnan ulkopuolelle. Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskut olivat Bushin mukaan mahdollisen uuden terrorismin aikakauden alku. Presidentti esittikin, että terroristien saama suurempi jalansija merkitsisi muun muassa pelon ilmapiirin leviämistä, länsimaihin myötämielisesti suhtautuvien laillisten hallitusten todennäköisiä kaatumisia, ääriliikkeiden vallan lisääntymistä, Yhdysvaltain perääntymistä vapaan maailman johtajan paikaltaan ja mahdollisesti myös joukkotuhoukseiden leviämistä väärin käsiin:

*They understand that if this terror goes unpunished, their own cities, their own citizens may be next. Terror, unanswered, can not only bring down buildings, it can threaten the stability of legitimate governments.*²²⁹

*They have killed thousand of citizens, and seek to kill many more. They seek to overthrow friendly governments to force America to retreat from the world. They seek weapons of mass destruction.*²³⁰

*The gravest danger to freedom lies at the perilous crossroads of radicalism and technology. When the spread of chemical and biological and nuclear weapons, along with ballistic missile technology – when that occurs, even weak states and small groups attain a catastrophic power to strike great nations.*²³¹

*No concession will appease their hatred. No accommodation will satisfy their endless demands. Their ultimate ambitions are to control the peoples of the Middle East, and to blackmail the rest of the world with weapons of mass terror.*²³²

Lukuisilla esimerkeillä Afganistanin tilanteen edistymisestä presidentti pyrki osoittamaan, että hallinnon voimakkaasti ajama maan olojen vakauttaminen oli kaikkien edun mukaista omista raskaista uhrauksista huolimatta ja että Yhdysvaltain hallinto oli toimillaan Afganistanissa onnistuneesti edistänyt maailman rauhaa, jota pidettiin kaikkien yhteisesti jakamana tavoitteena. Terrori-iskuja seuranneita toimia esiteltiin esimerkiksi presidentin vuoden 2004 kansakunnan tila -puheessa, kun Bush kertoi kuulijoilleen amerikkalaisten ajohdinnan johtaneen huomattavien al-Qaidan avainhenkilöiden kiinniottamiseen. Bush esitti Afganistanin muuttuneen terroristien valmennuskeskuksesta osaksi terrorismin vastaista liittoumaa ja luetteli lukuisia afgaanien kohti demokraattisempaa yhteiskuntaa ottamia askeleita. Näitä olivat muun muassa uusi perustuslaki, ensimmäiset vapaat vaalit, terveyskeskusten perustaminen ja koulujen avautuminen²³³.

²²⁹ Bush 20.09.2001.

²³⁰ Bush 21.11.2001.

²³¹ Bush 01.06.2002.

²³² Bush 19.03.2004.

²³³ *Last March, Khalid Shaikh Mohammed, a mastermind of September the 11th, awoke to find himself in the custody of U.S. and Pakistani authorities. [...] Thousands of very skilled and determined military personnel are*

Presidentti Bushin käyttämät esimerkit Afganistanin vakauttamisen edistymisestä liittyvät vahvasti puheissa esiintyvään tunnettuun totuuteen amerikkalaisten hyvyydestä, jota havainnollistetaan luettelemalla Yhdysvaltain toimia maailmalla alistettujen vapauttajana ja kotimaassa terrori-iskujen uhrien lohduttajana ja kansan turvallisuuden takaamisen puolesta ahkerasti ja epäitsekkäästi työtä tekevänä. Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskuja seuraavan vuoden kansakunnan tila -puheessa Bush luetteli kuulijoilleen amerikkalaisten saavutuksia ensimmäisten neljän kuukauden ajalta. Hänen mukaansa amerikkalaiset olivat lyhyessä neljässä kuukaudessa sekä lohduttaneet uhreja, aloittaneet iskujen kohteina olleiden New Yorkin ja Pentagonin jälleenrakennuksen, koonneet taakseen merkittävän liittouman, hankkiutuneet eri keinoin eroon tuhansista terroristeista, tuhonneet Afganistanin koulutusleirit että pelastaneet afgaanit julmalta sorrolta ja nälänhädältä²³⁴.

Bushin mukaan amerikkalaiset olivat hyväsydäminen ja myötätuntoinen kansakunta, joka tuki demokraattisen tien valitsevia hallituksia, edisti suvaitsevaisuutta ja ihmisoikeuksien toteutumista muun muassa kehitysavulla ja diplomaattisilla toimilla, taisteli oman maansa, liittolaistensa turvallisuuden sekä maailman rauhan puolesta ja humanitaarisen avustustoimintansa ansiosta huolehti tavallisten afgaanien pärjäämisestä terrorismin vastaisen sodan jaloissa.²³⁵ Bushin puheissa esitetyt yksittäistapaukset eivät suinkaan saaneet aina automaattisesti taakseen laajaa hyväksyntää kuulijoiden joukossa, mutta vahvaksi rakentunut mielikuva amerikkalaisten hyvyydestä edesauttoi hyväksynnän siirtämistä lueteltuihin yksittäistapauksiin. Oiva esimerkki tästä on yleisenä nähty ajatus Yhdysvalloista lintukotona,

on the manhunt, going after the remaining killers who hide in cities and caves, and one by one, we will bring these terrorists to justice. [...] As of this month, that country has a new constitution, guaranteeing free elections and full participation by women. Businesses are opening, health care centers are being established, and the boys and girls of Afghanistan are back in school. With the help from the new Afghan army, our coalition is leading aggressive raids against the surviving members of the Taliban and al Qaeda. The men and women of Afghanistan are building a nation that is free and proud and fighting terror [...]. (Bush 20.01.2004)

²³⁴ *In four short months, our nation has comforted the victims, begun to rebuild New York and the Pentagon, rallied a great coalition, captured, arrested, and rid the world of thousands of terrorists, destroyed Afghanistan's terrorist training camps, saved a people from starvation, and freed a country from brutal oppression.* (Bush 29.01.2002)

²³⁵ *We are a good, kindhearted, decent people, and we're showing the world just that in our compassion and our resolve.* (Bush 17.10.2001b); *America cannot impose this vision – yet we can support and reward governments that make the right choices for their own people. In our development aid, in our diplomatic efforts, in our international broadcasting, and in our educational assistance, the United States will promote moderation and tolerance and human rights.* (Bush 01.06.2002); *We fight as Americans have always fought, not just for ourselves, but for the security of our friends, and for peace in the world. [...] We fight to protect the innocent, so that the lawless and the merciless will not inherit the earth.* (Bush 11.09.2002a)

siunattuna maana, joka edustamiensa arvojen mukaisesti pyyteettömästi auttaa niitä, joilla on pienemmät mahdollisuudet menestyä²³⁶.

Bush pyrki osoittamaan tämän esimerkiksi esittämällä, että amerikkalaisten toimien ansiosta afgaaneilla oli nyt mahdollisuus parempaan elämään vapaassa ja vakaassa yhteiskunnassa, jossa myös talibanien aiemmin koteihin sulkemat naiset ja tytöt saivat toteuttaa unelmiaan.²³⁷ Naisten nostaminen jälleen retoriikan keskipisteeksi piti huomion toivotusti viattomissa uhreissa.²³⁸ Presidentin havainnollistaessa amerikkalaisten ja erityisesti oman hallintonsa hyvyttä, samassa yhteydessä korostettiin aina myös vastapuolen pahuutta luettelemalla joko osoituksia heidän luonteensa pahuudesta tai antamalla esimerkkejä heidän afgaaneja vastaan kohdistamista sortotoimista. Tähän pahuuden havainnollistamiseen palataan kuitenkin tuonnempana viholliskuvien yhteydessä.

Afganistanin tilanne sidottiin presidentin retoriikassa laajempaan kysymykseen Amerikan turvallisuudesta ja turvallisuuskäsityksen ja maailmantilanteen muutoksesta. Terrori-iskut havahduttivat amerikkalaiset huomaamaan maailmassa yhä kytevän pahuuden, jonka leviämistä kotimaan rajojen sisäpuolelle ei enää entisin keinoin pystytty estämään. Amerikkalaisia vastaan iskettiin ensimmäistä kertaa sitten toisen maailmansodan kotona, mikä rikkoi maailman sotilaallisen mahdin turvallisuuden tunnetta ennennäkemättömällä tavalla. Tämän tekee havainnolliseksi jo yksin presidentin alla siteeratusta puheesta kuultava epäusko ja epävarmuus, jotka hävitettiin varsin nopeasti iskujen jälkeen itsevarmemmaksi ja hyökkäävämmäksi käyneen kielen tieltä:

*But there is another front in this war, and the front is here at home. It's something that, obviously, we're not used to in America. We've had oceans which have protected us over our history. Except for Pearl Harbor, we've never really been hit before. And yet, on September 11th, this great land came under attack.*²³⁹

Turvallisuuskäsityksen vavisuttaminen ja pelko talibanien ja al-Qaidan ihannoiman yhteiskuntamallin leviämisestä Afganistanin ulkopuolelle näkyvät yhtä lailla presidentin

²³⁶ *This great state is known for its diversity – people of all races, all religions, and all nationalities. They've come here to live a better life, to find freedom, to live in peace and security, with tolerance and with justice. When the terrorists attacked America, this is what they attacked. And when we defend America, this is what we defend.* (Bush 17.10.2001a)

²³⁷ *We liberated people from the clutches of the most barbaric regimes in the history of mankind. I cannot tell you how proud I was to see the joy on the faces of women and little girls in Afghanistan with the realization that this mighty nation has freed them to realize their dreams.* (Bush 01.03.2002)

²³⁸ Winkler 2008, 484.

²³⁹ Bush 24.10.2001.

selvittäessä kuulijoilleen afgaanien arkipäivään kuuluneita julmuuksia²⁴⁰. Maailmantilanteen perinpohjainen muutos havainnollistui puheissa voimallisesti sekä yksittäistapauksia luettelemalla että presidentin sanavalinnoissa ja tavassa puhua.

Havainnollistamisen lisäksi myös mallien ja antimallien käyttö argumenttien tukena oli hyvin ominaista presidentin Afganistania koskevalle retoriikalle. Bushin antimalleina toimivat lähinnä talibanit ja kansainvälisen yhteisön historiassa tekemät virheet, kun taas mallit liittyivät pääasiassa esimerkillisiin amerikkalaisiin ja Afganistanin sodan tukemiseen.

Presidentti rakensi puheissaan kuvaa amerikkalaisesta mallioppilaasta, jonka esimerkkiä koko maailman tulisi seurata. Tavalliset amerikkalaiset toimivat puheissa malleina epäitsekästä toiminnasta, joka Bushin mukaan laajemmassa mittakaavassa harjoitettuna johtaisi parempaan maailmaan²⁴¹. Tällaisena ylevänä mallina esitettiin esimerkiksi presidentille kirjeen kirjoittanut nuori amerikkalaistyttö, joka Bushin mukaan oli ymmärtänyt vapauden arvon ja sen kalliin hinnan kirjoittaessaan antavansa sotilaana työskentelevän isänsä presidentin käsiin:

*I recently received a touching letter that says a lot about the state of America in these difficult times – a letter from a 4th-grade girl, with a father in the military: "As much as I don't want my Dad to fight," she wrote, "I'm willing to give him to you." This is a precious gift, the greatest she could give. This young girl knows what America is all about. Since September 11, an entire generation of young Americans has gained new understanding of the value of freedom, and its cost in duty and in sacrifice.*²⁴²

Tavallisten amerikkalaisten siviilihenkilöiden esimerkillisten toimien lisäksi malleina käytettiin muun muassa yleisemmin amerikkalaisten vastuullista toimintaa humanitaarisen

²⁴⁰ *We have also seen the true nature of these terrorists in the nature of the regime they support in Afghanistan – and it's terrifying. Women are imprisoned in their homes, and are denied access to basic health care and education. Food sent to help starving people is stolen by their leaders. The religious monuments of other faiths are destroyed. Children are forbidden to fly kites, or sing songs, or build snowmen. A girl of seven is beaten for wearing white shoes. Our enemies have brought only misery and terror to the people of Afghanistan – and now they are trying to export that terror throughout the world.* (Bush 06.11.2001)

²⁴¹ *Americans are generous to our neighbors in need. Americans are tolerant toward our fellow citizens of every background. Americans are alert to danger, but calm and determined in the work ahead. And Americans are reaching out across the world to say: We wage a war on the guilty, not the innocent. We're friends to people of all faiths and enemies only to those who choose to make enemies of us... (Bush 17.10.2001a); That's done when a fellow American hears the universal call to love a neighbor just like you'd like to be loved yourself. [...] You see, it's the millions of acts of kindness and compassion that really define the true character of our country and will enable us to defy the killers [...]* (Bush 04.10.2002)

²⁴² Bush 07.10.2001.

avun jakajana Afganistanin ensimmäisen sotatalven aikana²⁴³ sekä veteraaneja, joiden jalous oli aikanaan pelastanut esimerkiksi Euroopan Hitleriltä ja fasismilta²⁴⁴. Presidentin mukaan tämä ei ollut suinkaan ollut helppo tehtävä, mutta havainnollisti sitäkin paremmin amerikkalaisten ansioita ja toimi oivana mallina nykyamerikkalaisille, joiden Bush odotti toimivan edeltävien sukupolvien esimerkin mukaisesti.

Esimerkillisten amerikkalaisten lisäksi Bushin retoriikan mallit liittyivät Afganistanin sodan tukemiseen. Presidentti toivoi terrorismin vastaisen sodan vapauttaneen ja vakauttaneen Afganistanin toimivan mallina muille alueen epävakaille hallituksille ja ohjaavan näitä samaan demokraattiseen suuntaan²⁴⁵. Yhtä lailla vahvana mallina ideaalista toiminnasta toivottiin olevan Yhdysvaltain takana seisonut liittouma, jonka laajuudellaan ja esimerkillisillä toimillaan uskottiin toimivan positiivisena mallina niille, jotka vielä jostakin syystä epäröivät Afganistanin sodan välttämättömyyttä²⁴⁶. Malleja nostettiin myös historiasta Bushin muistuttaessa yleisöään, että monet iät ja ajat vakaiksi kuvitellut valtiot olivat nekin varsin nuoria demokratioita, jotka olivat ottaneet nopeasti isoja askeleita²⁴⁷. Samanlaisia askeleita oli presidentin mukaan nähty myös Afganistanin naapurustossa, kun valtioita sekä Lähi-idässä että Pohjois-Afrikassa oli ottanut ensiaskeleita muutoksen tiellä. Näistä oivista malleista maailman demokratisoitumisessa ja täten vakaantumisessa nostettiin esiin esimerkiksi Bahrain, Oman, Qatar, Jemen, Kuwait ja Jordania, jotka Bushin mukaan kaikki

²⁴³ *There is also no question that we're a compassionate nation; at the same time we do so, we're dropping airlifts of food and medicine, so the innocent citizens of that country can survive the brutal winter.* (Bush 17.10.2001b)

²⁴⁴ *Great causes are not easy causes. It was a long way from Bunker Hill to Yorktown. It was a long way for the 101st from Normandy to final victory over fascism in Europe. When wronged, our great nation has always been patient and determined and relentless. And that's the way we are today. We have defeated enemies of freedom before. And we will defeat them again.* (Bush 21.11.2001)

²⁴⁵ *And above all, we will finish the historic work of democracy in Afghanistan and Iraq, so those nations can light the way for others, and help transform a troubled part of the world.* (Bush 20.01.2004); *These two nations [Afganistan ja Irak] will be a model for the broader Middle East, a region where millions have been denied basic human rights and simple justice.* (Bush 21.09.2004)

²⁴⁶ *Nations stand with us, because this is civilization's fight.* (Bush 07.12.2001); *This progress is a tribute to the brave Afghan people, and to the efforts of many nations. NATO – including forces from Canada, France, Germany, and other nations – is leading the effort to provide security. Japan and Saudi Arabia have helped to complete the highway from Kabul to Kandahar, which is furthering commerce and unifying the country. Italy is working with Afghans to reform their legal system, and strengthening an independent judiciary. Three years ago, the people of Afghanistan were oppressed and isolated from the world by a terrorist regime. Today, that nation has a democratic government and many allies – and all of us are proud to be friends of the Afghan people.* (Bush 19.03.2004)

²⁴⁷ *In the early 1970s, there were about 40 democracies in the world. By the middle of the last decade, Portugal and Spain and Greece held free elections. Soon there were new democracies in Latin America, and free institutions were spreading in Korea, in Taiwan, and in East Asia. [...] By the end of that year, every communist dictatorship in Central America had collapsed. Within another year, the South African government released Nelson Mandela. Four years later, he was elected president of his country – ascending, like Walesa and Havel, from prisoner of state to head of state.* (Bush 06.11.2003)

johdattivat muslimivaltioiden muutosta²⁴⁸. Samaan pystyisi siis toki myös Afganistan amerikkalaisten ystävällisyyden avittamana ja liittouman mallikkaalla tuella.

Kuten yllä esitettiin, antimalleina Bushin retoriikassa toimivat talibanit, joita sekä antimallien että havainnollistamisen osalta tarkastellaan jäljempänä, sekä kansainvälisen yhteisön historiassa tekemät virheet, jotka osoittivat tähänkin konfliktiin sopivat epätoivotut toimintavaihtoehdot. Bush viittaa historian virheillä esimerkiksi Yhdysvaltain liian lauhkeaan vastareaktioon New Yorkin World Trade Centerin pommi-iskuun vuonna 1993 ja Kansainliiton epäonnistumiseen eurooppalaisten diktaattorien vastustamisessa. Vuoden 1993 pommi-iskun vastareaktioissa tehdyt virheet olivat presidentin mukaan osaltaan johtaneet syyskuun yhdennentoista iskuihin terroristien saadessa jatkaa pahansuopien suunnitelmiansa tekoa ilman sodan uhkaa Yhdysvalloista ja Kansainliiton saamattomuutta taas voidaan osaksi syyttää viime vuosisataa värittäneestä väkivallasta ja kansanmurhasta²⁴⁹. Näiden antimallien avulla Bush pyrki viestittämään kuulijoidensa joukossa oleville epäilijöille, ettei samoja virheitä voitu toistaa lukemattomia kertoja, sillä niiden seuraukset olivat aina yhtä ankaria.

Todellisuuden rakennetta muokkaamaan pyrkivien argumentointitekniikoiden viimeisellä välineellä, metaforilla on iso osa Bushin värikkäässä Afganistan-retoriikassa. Perelmanin mukaan kielikuvat ovat tehokkaita argumentaation välineitä, sillä kun argumentoinnin johtopäätös perustetaan tuttuun sanontaan, näyttää seuraus kuulijasta usein juontuvan itse asian luonteesta.²⁵⁰ Koska Bushin puheet ovat täynnä erilaisia kielikuvia, keskitytään niistä seuraavassa vain muutamaaan toistuvimpaan ja mielenkiintoisimpaan esimerkkiin.

²⁴⁸ *In Bahrain last year, citizens elected their own parliament for the first time in nearly three decades. Oman has extended the vote to all adult citizens; Qatar has a new constitution; Yemen has a multiparty political system; Kuwait has a directly elected national assembly; and Jordan held historic elections this summer. Recent surveys in Arab nations reveal broad support for political pluralism, the rule of law, and free speech. These are the stirrings of Middle Eastern democracy, and they carry the promise of greater changes to come.* (Bush 06.11.2003)

²⁴⁹ *I know that some people question if America is really in a war at all. They view terrorism more as a crime, a problem to be solved mainly with law enforcement and indictments. After the World Trade Center was first attacked in 1993, some of the guilty were indicted and tried and convicted, and sent to prison. But the matter was not settled. The terrorists were still training and plotting in other nations, and drawing up more ambitious plans.* (Bush 20.01.2004); *Looking back, we see the reasons why. The League of Nations, lacking both credibility and will, collapsed at the first challenge of the dictators. Free nations failed to recognize, much less confront, the aggressive evil in plain sight. And so dictators went about their business, feeding resentments and anti-Semitism, bringing death to innocent people in this city and across the world, and filling the last century with violence and genocide.* (Bush 19.11.2003)

²⁵⁰ Perelman 2007, 137.

Presidentti Bushin puheissa esiintyy erityisen paljon sairauteen liittyviä metaforia, jotka Harlen mukaan ovat ominaisia amerikkalaiselle ulkopoliittisen retoriikan hyvän ja pahan taistelun traditiolle.²⁵¹ Bush puhuu esimerkiksi talibaneista ja al-Qaidasta loisina, käyttää toistuvasti verbiä *kill*, viittaa terrorismiin sairautena ja pelottelee liittoumansa ulkopuolelle jääneitä valtioita ne ensin heikentävistä ja sitten tuhoavista loiseläinten kaltaisista terroristivieraista, jotka uhkaavat koko maailman terveyttä.²⁵² Kirjavat kielikuvat tulevat erinomaisesti ilmi esimerkiksi seuraavista lainauksista:

*We're paving the way for friendly troops to defeat then Taliban and root out the al Qaeda parasites that the Taliban hosts and protects.*²⁵³

*And some governments, while pledging to uphold the principles of the U.N., have cast their lot with the terrorists. They support them and harbor them, and they will find that their welcome guests are parasites that will weaken them, and eventually consume them.*²⁵⁴

*America encourages and expects governments everywhere to help remove the terrorist parasites that threaten their own countries and peace of the world.*²⁵⁵

Koska sairauden assosiaatio on eittämättä negatiivinen, voi puhuja odottaa tällaisten kielikuvien käytön johtavan kuulijoissa vaistomaisesti vahvoihin, tuttuihin tunnereaktioihin. Vahvat reaktiot taas ovat avain sairauden parantamisyriyksille eli toisin sanoen toiminnan aikaansaamiseksi. Kun tervehtymisen välttämättömyydestä päästään yksimielisyyteen, syntyy oikeutus siihen tähtäville keinoille.

Sairausmetaforiakkin useammin Bushin puheista voidaan löytää metsästyksen liittyviä kielikuvia. Metsästys-aiheisia metaforia käyttämällä presidentti luo kuvaa talibaneista ja al-Qaidasta sekä yleisemmin terroristeista vaarallisina villieläiminä, joita tulee niiden aiheuttaman pahuuden ja uhan vuoksi metsästä²⁵⁶. Bush puhuukin muun muassa terroristien jäljittämisestä, heidän kiinniottamiseen tähtäävästä ajohahdistista ja eläinten lailla luolissa piileskelystä. Näiden lisäksi puheissa toistuivat myös takaa-ajo, oman nahan pelastaminen ja

²⁵¹ Harle 1991, 105.

²⁵² Bartolucci 2012, 568; *We're paving the way for friendly troops to defeat then Taliban and root out the al Qaeda parasites that the Taliban hosts and protects.* (Bush 17.10.2001a); *And some governments, while pledging to uphold the principles of the U.N., have cast their lot with the terrorists. They support them and harbor them, and they will find that their welcome guests are parasites that will weaken them, and eventually consume them.* (Bush 10.11.2001); *America encourages and expects governments everywhere to help remove the terrorist parasites that threaten their own countries and peace of the world.* (Bush 11.03.2002)

²⁵³ Bush 17.10.2001a.

²⁵⁴ Bush 10.11.2001.

²⁵⁵ Bush 11.03.2002.

²⁵⁶ Anderson 2006, 728.

kiinnisaaminen.²⁵⁷ Mielenkiintoisena yksittäistapauksena metsästysmetaforien joukossa erottuu amerikkalaisten omaan puoleen samoin sanakääntein viittaava kielikuva. Metsästysaiheiset metaforat olivat Bushin puheissa varattu terroristien kuvaamiselle, mutta tämä erityistapaus luonnehtikin Yhdysvaltoja hihnasta vapaaksi päästetyksi mahdiksi, jolle terroristien kiinnisaaminen oli vain ajan kysymys²⁵⁸.

Bush käyttää puheissaan myös matkaan, historiaan ja vapauteen liittyviä kielikuvia. Matkustamiseen hän viittaa esimerkiksi puhumalla Afganistanin sodasta matkana, johon amerikkalaiset ovat valmiita²⁵⁹ ja toteamalla Yhdysvaltojen tehneen 200-vuotisen matkan kohti toimivaa demokratiaa, mikä tekee heistä täten kärsivällisiä ja ymmärtäväisiä muita valtioita kohtaan, jotka ovat vasta matkanteon alussa²⁶⁰. Vapauteen puheissa viitataan esimerkiksi puhumalla vapauden hinnasta, sen voimasta ja voitosta²⁶¹ sekä esittämällä Yhdysvallat vapauden kotina²⁶². Vapauden kodin lisäksi puheissa mainitaan useaan otteeseen myös yhteinen vapauden talo, jonka ovet ovat avoinna kaikille, jonka ikkunoista näkee globaalien haasteiden taakse ja jonka rakentaminen ja puolustaminen on koko maailman yhteinen ponnistus.²⁶³ Vapauteen liittyviä kielikuvia olivat myös amerikkalaiset sotilaat vapauden eturintamassa²⁶⁴, terrorin uhkaa vastaan nouseva vapauden vuosisata²⁶⁵ sekä joko-

²⁵⁷ *Terrorists that remain can be certain of this: We will hunt them by day and by night in every corner of the world until they are no longer a threat to America and our friends.* (Bush 01.07.2003); *In a series of raids and actions around the world, nearly two-thirds of al Qaeda's known leaders have been captured or killed, and we continue on al Qaeda's trail.* (Bush 07.09.2003); *We are deliberately and systematically hunting down these murderers, and we will bring them to justice. [...] Our great national challenge is to hunt down the terrorists and strengthen our protection against future attacks.* (Bush 08.11.2001); *And we've got al Qaeda on the run, too. Now, they think they can hide, but they can't hide for long. And they think they can run, but they can't run forever, because we will patiently, diligently pursue them until they are brought to justice.* (Bush 29.11.2001); *[...] while terrorist leaders run into caves to save their own hides.* (Bush 07.12.2001); *We all know that we've entered a difficult phase in our first theater in the war against terror; that while, in the first couple of months, we saw great success on the ground, we're now on a manhunt, one person at a time.* (Bush 23.01.2002)

²⁵⁸ *The best way to secure the homeland is to unleash the mighty United States military and hunt them down and bring them to justice.* (Bush 15.03.2002)

²⁵⁹ *We're prepared for this journey.* (Bush 11.09.2002b)

²⁶⁰ *And working democracies always need time to develop – as did our own. We've taken a 200-year journey toward inclusion and justice – and this makes us patient and understanding as other nations are at different stages of this journey.* (Bush 06.11.2003)

²⁶¹ *We have known freedom's price. We have shown freedom's power. And in this great conflict, my fellow Americans, we will see freedom's victory.* (Bush 29.01.2002)

²⁶² *And so does our country; we're freedom's home and defender.* (Bush 21.11.2001)

²⁶³ *Different as we are, we are building and defending the same house of freedom – its doors open to all of Europe's people, its windows looking out to global challenges beyond. [...] And with our friends we are building that house of freedom – for our time and for all time.* (Bush 23.05.2002)

²⁶⁴ *That Army captain, and all of our men and women serving in the war on terror, are on the front lines of freedom.* (Bush 07.09.2003)

²⁶⁵ *I'm confident that this young century will be liberty's century.* (Bush 21.09.2004)

tai -vaihtoehtoina nähdyt terrorin ja vapauden aikakaudet²⁶⁶. Historiaan viitataan kielikuvien muodossa taas muun muassa toistamalla sen antavan amerikkalaisille toimeksiantoja, kutsuvan heidät täyttämään tehtäväänsä hyvän puolustajina, asettavan heidän eteensä ennennäkemättömän terrorismin haasteen ja toisaalta myös tarjoavan heille mahdollisuuden johtaa maailma kohti entistä suurempaa vapautta.²⁶⁷

Näiden usein toistuvien kielikuvien lisäksi Bushin Afganistan-retoriikasta voidaan poimia myös mielenkiintoisia yksittäisiä metaforia. Tällaisia ovat esimerkiksi amerikkalaiset arvot sivilisaation tukipilareina²⁶⁸, sotilasdiktatuurien ja teokraattisten yhteiskuntien valitsema suora ja tasainen valtatie ei mihinkään,²⁶⁹ aikapommien lailla ympäri maailman tikittävät terroristit²⁷⁰ sekä presidentin toteamus, ettei maailmassa ole yhtäkään niin tummaa varjoa, joka piilottaisi suojiinsa Afganistanin luolista hamuilevat terroristit²⁷¹.

4.4.4 Dissosiatiiiviset argumentit

Dissosiatiiivisen eli kahden asian erottamiseen pyrkivän argumentoinnin avulla puhuja yrittää osoittaa kuulijoilleen, mistä jossakin asiassa ei ole kyse tai vakuuttaa heidät siitä, että joidenkin termien välille on rakennettu yhteenkuuluvuutta väärin perustein. Presidentti Bushin Afganistania koskevista kannanotoista löytyy dissosiatiiivisiä argumentointitekniikoita lähinnä silloin, kun presidentti näki tärkeäksi tehdä selväksi, mistä Afganistanin sodassa ei ollut kyse.

²⁶⁶ *After all that has just passed – all the lives taken, and all the possibilities and hopes that died with them – it is natural to wonder if America’s future is one of fear. Some speak of an age of terror. I know there are struggles ahead, and dangers to face. But this country will define our times, not be defined by them. As long as the United States of America is determined and strong, this will not be an age of terror; this will be an age of liberty, here and across the world.* (Bush 20.09.2001)

²⁶⁷ *Some West Point classes are also commissioned by history, to take part in a great new calling for their country. [...] History has also issue its call to your generation.* (Bush 01.06.2002); *History has called our nation into action. History has placed a great challenge before us: [...].* (Bush 06.06.2002); *History has given us an opportunity to lead the world to more freedom.* (Bush 24.06.2002) *Our generation has now heard history’s call, and we will answer it.* (Bush 11.09.2002b)

²⁶⁸ *These institutions, these unseen pillars of civilization, must remain strong in America.* (Bush 20.01.2004)

²⁶⁹ *Many Middle Eastern governments now understand that military dictatorship and theocratic rule are a straight, smooth highway to nowhere.* (Bush 06.11.2003)

²⁷⁰ *Thousands of dangerous killers, schooled in the methods of murder, often supported by outlaw regimes, are now spread throughout the world like ticking time bombs, set to go off without warning.* (Bush 29.01.2002)

²⁷¹ *There’s no shadow of the world dark enough for them to kind of slither around in.* (Bush 11.11.2002)

Bush käyttää tällaisia dissosiativisia argumentteja esimerkiksi osoittaakseen, ettei sodassa ollut kyse lännen ja islaminuskoisten välisestä kiistasta tai amerikkalaisten sodasta afgaaneja vastaan. Bush huomauttikin useasti, ettei terrorismin vastaista sotaa missään nimessä käyty ajatuksella Yhdysvallat vastaan Afganistan, eivätkä tavalliset afgaanit olleet amerikkalaisten vihollisia. Yhtä usein puheissa toistettiin myös argumenttia, ettei Yhdysvalloilla ollut uskonvihollisia eikä Afganistanin sotaa voitu näin ollen nähdä kamppailuna muslimeja tai islaminuskoa vastaan:

*We don't quarrel with the innocent folks of Afghanistan; they're not our enemy. Nor is any religion the enemy of the United States of America. The evil ones have tried to hijack a religion to justify their murder. But I want to assure the people of the world that our military fights not against Muslims or... the Islam religion; we fight against people who have no country, no ideology; they're motivated by hate.*²⁷²

*The enemy of America is not our many Muslim friends; it is not our many Arab friends.*²⁷³

Sota ei ollut myöskään vain amerikkalaisten sota tai kamppailu amerikkalaisten arvojen ja amerikkalaislasten turvallisen tulevaisuuden puolesta, vaan koko sivistyneen maailman yhteinen taistelu.²⁷⁴ Bartoluccin mukaan Afganistanin sotatoimien etäännyttäminen erityisesti islamin vastaisuudesta oli Bushin hallinnolle tärkeää, sillä pian terrori-iskujen jälkeen pitämässään puheessa presidentti oli rinnastanut amerikkalaisten mission historian ristiretkiin. Vaikka etäännyttämistä yritettiinkin toistuvasti dissosiativisia argumentteja käyttäen, on tämä assosiaatio pysynyt varsin vahvana.²⁷⁵

Dissosiativisiin argumentteihin liittyy myös Bushin toteamus, ettei modernisaatio islamilaisissa maissa ollut länsimaistumisen synonyymi. Presidentin mukaan Lähi-idän alueen edustuksellisten demokratioiden tuli edustaa niiden omaa kulttuuria sen sijaan, että ne automaattisesti muistuttaisivat amerikkalaista järjestelmää²⁷⁶. Bush pyrki puheissaan myös osoittamaan kuulijoilleen, ettei terroristien islam edustanut *oikeaa* islamia, sillä oikean

²⁷² Bush 17.10.2001b.

²⁷³ Bush 20.09.2001.

²⁷⁴ *This is not, however, just America's fight. And what is at stake is not just America's freedom. This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom.* (Bush 20.09.2001)

²⁷⁵ Bartolucci 2012, 572.

²⁷⁶ *As we watch and encourage reforms in the region, we are mindful that modernization is not the same as Westernization. Representative governments in the Middle East will reflect their own cultures. They will not, and should not, look like us.* (Bush 06.11.2003)

islamin opetukset perustuvat hänen mukaansa rauhalle, ei väkivallalle.²⁷⁷ Yhtä lailla presidentin tavoitteena oli erottaa toisistaan ajatus, ja torjua näin hallituksensa toimia vastaan esitettyä kritiikkiä, että islaminusko ja kykenemättömyys demokraattiseen kehitykseen kulkivat käsi kädessä. Hän muistuttikin, että puolet maailman muslimeista asuu demokraattisissa yhteiskunnissa ja islaminuskoisten vapauden kaipuu on yhtä syvä kuin amerikkalaisten oma.²⁷⁸ Näitä samoja argumentteja käytettiin presidentin retoriikassa myös myöhemmin, kun kritiikki Afganistanin sodan pitkittymistä kohtaan kasvoi.

Edellä esiteltyjen lisäksi Bush käytti dissosiativista argumentointia myös esimerkiksi pyrkiessään erottamaan talibanit Afganistanin valtiosta ja afgaaneista. Bushin hallinto ei missään vaiheessa kuvannut talibaneja afgaaneina vaan tarkoituksella maahan ulkopuolelta tulleina vieraina vallankaappajina. Tällä argumentilla pyrittiin osoittamaan talibanien hallinnon olematon asema, mikä taas johti siihen, ettei heitä voinut pitää Afganistanin tai sen kansan virallisina edustajina eikä heidän näkemyksensä Afganistanin tilanteen ratkomisessa täten suuria painanut. Taliban-hallinnon virallisen aseman kiistämiseksi käyty voimakas argumentointi pyrki todennäköisesti myös liikkeen aseman heikentämiseen ja mahdolliseen syrjäyttämiseen.²⁷⁹

4.5 Puheiden viholliskuvat

Muodostaakseen selkeän kuvan siitä, miten ja millaisena Afganistanin konflikti presidentti Bushin puheissa rakentuu, on julkisia lausuntoja syytä tarkastella perelmanilaisen argumentaatioteoriaan pohjautuvien kielenkäytön tekniikoiden lisäksi myös viholliskuvien kautta. Afganistanin sota muodostui presidentin puheissa alusta saakka oikeutetuksi taisteluksi, jossa vastakkain olivat amerikkalaisten ja liittouman edustama hyvyys ja terroristien pahuus²⁸⁰.

²⁷⁷ Maggio 2007, 820; *The face of terror is not the true faith of Islam. That's not what Islam is all about. Islam is peace. These terrorists don't represent peace. They represent evil and war.* (Bush 17.09.2001)

²⁷⁸ *In the West, there's been a certain skepticism about the capacity or even desire of Middle Eastern peoples for self-government. We're told that Islam is somehow inconsistent with a democratic culture. Yet more than half of the world's Muslims are today contributing citizens in democratic societies. [...] Peoples of the Middle East share a high civilization, a religion of personal responsibility, and a need for freedom as deep as our own.* (Bush 19.11.2003)

²⁷⁹ Winkler 2008, 480-481; Maggio 2007, 828.

²⁸⁰ Stramer 2010, 36.

Keskeinen tekijä viholliskuvan luomisessa on Wunsch ja Andersonin mukaan pyrkimys vihollisen inhimillisyyden kieltämiseen.²⁸¹ Wunsch mukaan yhteinen paha vihollinen yhdistää ja antaa kansakunnalle virallisen luvan vihata.²⁸² Yhtä lailla yhteinen vihollinen rakentaa myös kuvaa yhteisistä turvallisuuden tarpeista. Rajojen vetämisellä *meidän* ja *muiden*, ystävien ja vihollisten, hyvien ja pahojen välille rakennetaan sodan oikeutusta. Kuitenkin kun sotaa pyritään legitimoimaan, eivät mitkä tahansa motiivit ja mikä tahansa toiseuden luomiseen pyrkivä argumentointi riitä, vaan vihollinen on erotettava itsestä voimallisella retoriikalla²⁸³.

Harlen mukaan vihollinen voidaan määritellä yksinkertaisesti sanomalla, että se eroaa perusteellisesti niistä, jotka määritellään *meiksi*. Hän esittää, että vihollinen luodaan yleisimmin henkilöistä tai valtioista, jotka puhujan näkökulmasta näyttävät antavan sille aiheen. Yleensä retoriikan vihollinen edustaa poikkeamaa normaalista järjestyksestä eli esimerkiksi vääryyttä, epäoikeudenmukaisuutta, kuolemaa ja hävitystä. Tästä näkemyksestä seuraa automaattisesti, että tällöin *me* edustamme näiden vastakohtaa, oikeutta ja moraalisuutta.²⁸⁴

Viholliskuvaa luotaessa kansa on saatava uskomaan, että se taistelee oikean asian puolesta omasta halustaan, mikä auttaa sodan vaatimien uhrausten hyväksymisessä.²⁸⁵ Sotilaiden näkökulmasta viholliskuva taas antaa väkivallalle merkitystä ja selitystä, kun sotilaan tehtävänä on toimia oikeuden ja järjestyksen palauttajana, vapauden turvaajana ja vääryyden kustajana. Kuusisto ja Anderson toteavat, että kaikki sotaan lähtevät sotilaat kaikkialla haluavat nähdä ja muiden näkevän itsensä paremman huomisen puolesta taistelevina jaloina sankareina.²⁸⁶ Toisten ihmisten tappaminen ja oma kuolemanriski onkin Harlen mukaan nähtävä mielekkäänä.²⁸⁷

Presidentti Bushin Afganistan-retoriikka korostaa toiseutta, hyvän ja pahan vastakohtaisuutta sekä ajatusta amerikkalaisista valittuina vapauden puolustajina²⁸⁸. Vapaan maailman

²⁸¹ Wunsch 2003, 263; Anderson 2006, 720.

²⁸² Wunsch 2003, 263.

²⁸³ Kuusisto 1998, 19.

²⁸⁴ Harle 1991, 11, 16-17.

²⁸⁵ Wunsch, 2003, 268.

²⁸⁶ Harle 1991, 22; Kuusisto 1998, 19-21; Anderson 2006, 727.

²⁸⁷ Harle 1991, 22.

²⁸⁸ *Our nation was born in that spirit, as immigrants yearning for freedom courageously risked their lives in search of greater opportunity. [...] Ours is the cause of freedom.* (Bush 08.11.2001)

johtajavaltiolla on Bushin mukaan automaattisesti kannettavanaan vastuu puolustaa vapautta myös oman maan rajojen ulkopuolella sekä edistää demokratiaa ja täten maailman vakauttamista. Nämä puheissa toistuvat näkemykset nousevat presidentin mukaan maan historiasta, aina Iso-Britanniaa vastaan käydyn Yhdysvaltain vapaussodan (1775-1783) ajoilta, josta lähtien vapauden ajatusta on pidetty amerikkalaisten korkeimpana ihanteena²⁸⁹.

Retoriikassa vapauden puolesta taistelevan Yhdysvaltojen vastapuolena on terrorismi, *toinen*, joka uhkaa sekä amerikkalaisten turvallisuutta²⁹⁰ että heidän historiallista tehtävää. *Toisen* pahuus ja oma hyvyys korostuu, kun niitä kuvataan vastakohtaisuuksien kautta. Juuri vastakohtaisuuksien kautta erilaisista ja vieraista *heistä* muotoutuu vihollinen, jota on pelättävä²⁹¹. Wunsch mukaan toiseuden rakentaminen antaa oikeutuksen ihmisten jo valmiiksi tuntemille peloille.²⁹²

Syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen seurauksena amerikkalaisten tuntema pelko olikin korkealla turvallisuuskäsitysten ja Yhdysvaltain haavoittumattomuuden järkkyessä. Bush käytti tätä pelkoa hyväkseen oikeuttaakseen toimintasuunnitelmansa Afganistanin hyökkäyksestä ja terrorismin vastaisesta sodasta, sillä hänen mukaansa pahan hyökkäykseen vapautta vastaan ei voinut muulla tavoin vastata. Jo saman päivän iltana iskut määriteltiin terrorismiksi ja vain viikko iskujen jälkeen presidentti julisti maan olevan terrorismin vastaisessa sodassa²⁹³. Tapahtuneen vakavuutta ja uhkaavuutta entisestään korostaakseen terroristeja kutsuttiin alla lainatussa presidentin kaksi päivää iskujen jälkeen pitämässään kansallisen rukouspäivän puheessa pahantekijöiksi ja heidän tekojaan kuvailtiin muun muassa sydämettömiksi, hirvittäviksi, julmiksi ja halveksittaviksi sotatoimiksi. Bartolucci mukaan presidentin kieli meni sen värikkyydessä ja toistossa liioitteluksi ja antaessaan pahuudelle pääosan, hän samalla teki sodasta inhimillisyyttä vailla olevaa vihollista vastaan automaattisen ratkaisumallin.²⁹⁴

On Tuesday morning, September 11, 2001, terrorists attacked America in a series of despicable acts of war. [...] Civilized people around the world denounce the evildoers who devised and executed these terrible attacks. Justice demands that those who helped or harbored the terrorists be punished – and punished severely.

²⁸⁹ Belanger 2005, 25.

²⁹⁰ *They plan, promote and commit murder.* (Bush 10.10.2010)

²⁹¹ Harle 1991, 18.

²⁹² Wunsch 2003, 266.

²⁹³ *Today, our fellow citizens, our way of life, our very freedom came under attack in a series of deliberate and deadly terrorist attacks.* (Bush 11.09.2001); *Our war on terror begins with al Qaeda [...].* (Bush 20.09.2001)

²⁹⁴ Bartolucci 2012, 567.

*The enormity of their evil demands it. [...] All our hearts have been seared by the sudden and senseless taking of innocent lives. [...] honoring the memory of the thousands of victims of these brutal attacks [...]. In time, we will find healing and recovery; and, in the face of all this evil, we remain strong and united, "one Nation under God".*²⁹⁵

Pahuuden värikkään kuvailun lisäksi samasta puheesta voidaan muodostaa käsitys myös terroristien vastapuolesta, *meistä* hyvistä, joihin Bartoluccin näkemyksen mukaan liitetään varsin tunnepitoisia sanakäänteitä presidentin puhuessa esimerkiksi suremisesta, henkilökohtaisesta menetyksestä, toivosta, uskosta ja lujana pysymisestä.²⁹⁶ Kun pahuudesta piirrettyyn kuvaan yhdistettiin pelko ja epäinhimillisuus, osoitettiin hyvän kuvailulla sen sijaan kansan yhtenäisyyttä ja toivoa. Kuten edellä jo esitettiin, voimakkailla vastakohtaisuuksilla pyrittiin vahvistamaan sekä mielikuvaa pahasta että amerikkalaisten omaa identiteettiä hyvänä. Hyvän identiteetin lisäksi vahvistui myös omaan ryhmään kuulumisen tunne.

Raitasalon mukaan terrorismin vastaisen sodan myötä uhkakuvat siirtyivät perinteisistä valtioista terroristiorganisaatioihin, ääriliikkeisiin ja yksittäisiin terroristeihin.²⁹⁷ Kun al-Qaidaan kuuluvat ryhmittäytyivät terrorismin alle miltei automaattisesti syyskuun yhdennentoista päivän myötä, talibanien kohdalla asia ei ratkennut ihan yhtä vaivattomasti. Koska liike oli suurelle yleisölle suhteellisen tuntematon, yksinkertaisin tie sen määrittelemiseksi terroristien pahan kastiin oli assosioida se vahvasti al-Qaidaan²⁹⁸ ja kuvata sen Afganistaniin rakentamaa länsimaisesta normaaliudesta kovin kaukana olevaa ihanneyhteiskuntaa. Puheissa esitettyjä kauhutarinoiden kaltaisia esimerkkejä talibanien hirmuteoista olivat muun muassa naisten teloittaminen Kabulin jalkapallostadionilla, naisten liian ohuista sukista seuraavat pahoinpitelyt ja miesten väliin jääneistä rukoushetkistä seuraavat vankilatuomiot²⁹⁹.

²⁹⁵ Bush 13.09.2001.

²⁹⁶ Bartolucci 2012, 567; *We mourn with those who have suffered great and disastrous loss. [...] We pray for healing and for the strength to serve and encourage one another in hope and faith. [...] We will persevere through this national tragedy and personal loss.* (Bush 13.09.2001)

²⁹⁷ Raitasalo 2004, 26.

²⁹⁸ Maggio 2007, 828; *The Taliban has allied itself with murderers and [given] them shelter.* (Bush 11.10.2001)

²⁹⁹ *Women are executed in Kabul's soccer stadium. They can be beaten for wearing socks that are too thin. Men are jailed for missing prayer meetings.* (Bush 10.11.2001)

Bushin mukaan ei ollut olemassa sellaista käsitettä kuin hyvä terroristi.³⁰⁰ Terroristeja kuvailtiin puheissa alla olevien esimerkkien mukaisesti säälimättömiksi, vailla omaatuntoa oleviksi, armottomiksi kuolemaa ylistäviksi murhaajiksi, jotka pyrkivät tekemään maailman uudelleen omaksi julmaksi kuvakseen. Harlen mukaan tällainen kuvaus edustaa hyvin perinteistä viholliskuvaa³⁰¹. Samalla se osoittaa myös Bushin Afganistan-agendaan soveltuen oman kansakunnan ja vihollisen periaatteellisen erilaisuuden.

*Our enemies are evil and they're ruthless. They have no conscience. They have no mercy. They have killed thousands of our citizens, and seek to kill many more.*³⁰²

*We're fighting against men without conscience, but full of ambition – to remake the world in their own brutal images. [...] They celebrate death, making a mission of murder and sacrament of suicide.*³⁰³

*We have seen the depth of our enemies' hatred in videos, where they laugh about the loss of innocent life. And the depth of their hatred is equaled by the madness of the destruction they design.*³⁰⁴

Bushin viholliskuvaa rakentava retoriikka ajautuu salamannopeasti syyskuun yhdennentoista päivän iskujen jälkeen johtopäätökseen, että näkymättömältä näyttävää terrorismia vastaan on käytettävä sen omia aseita. Harlen mukaan tähän päätyminen osoittaa Bushin muodostaneen käsityksen siitä, että al-Qaida ja talibanit aiheuttivat toimillaan väkivallan itseään kohtaan.³⁰⁵ Tämä argumentointi toistui puheissa useasti presidentin esittäessä, että pahuuteen oli vastattava sen ansaitsemalla tavalla. Kun vihollinen rinnastettiin puheissa historian aggressiivisiin esimerkkeihin kuten Hitleriin, osoitti tämä Wunsch mukaan, että tämänkaltainen vihollinen pyrki samoihin pahoihin päämääriin kuin edeltäjänsä. Amerikkalaiset kävivätkin siis sotaa oikean asian puolesta ja koska vihollisessa ei puheiden osoittamin esimerkein ollut mitään kunnioitettavaa, oli se syytä tuhota kokonaan.³⁰⁶

³⁰⁰ *Yet, there is no such thing as a good terrorist.* (Bush 10.11.2001)

³⁰¹ Harle 1991, 17.

³⁰² Bush 21.11.2001.

³⁰³ Bush 07.12.2001.

³⁰⁴ Bush 29.01.2002.

³⁰⁵ Harle 1991, 23; Wunsch 2003, 267.

³⁰⁶ Wunsch 2003, 266, 268, 272; *It will not end until every terrorist group of global reach has been found, stopped, and defeated.* (Bush 20.09.2001)

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkielmani tavoitteena oli perelmanilaisen argumentaatioteorian avulla selvittää miten ja millaisena Afganistanin konflikti rakentuu presidentti George W. Bushin ensimmäisen virkakauden puheissa, miten hän ohjaa yleisönsä näkemään sodan ja millaisia argumentaatiokeinoja hän käyttää perustellakseen toimintamallinsa, vakuuttaakseen kuulijansa sen edullisuudesta kotimaan turvallisuuden kannalta ja legitimoidakseen amerikkalaisten sotatoimet Afganistanissa. Tutkimuskysymyksiin on vastattu esittelemällä ensin Perelmanin käsitteistö ja tarkastelemalla sitten Bushin puheita mahdollisimman kattavasti jokaisen argumentaatioteoriaan kuuluvan kielenkäytön keinon kautta. Näiden lisäksi Afganistanin sodan legitimointia on tarkasteltu myös retoriikan viholliskuvien avulla.

Presidentin Afganistania koskevien ja siihen viittaavien puheiden tarkastelu osoittaa, ettei kuva konfliktista rakentunut kerralla vaan vakuuttavuus muodostui vaihtelevissa puhetilanteissa ja monia erilaisia argumentaatiokeinoja käyttämällä. Monitulkintaisten tapahtumien vuoksi presidentti käytti aikaa selittääkseen kuulijoilleen mitä oli tapahtunut, kuka oli syypää, ketä vastaan teko oli suunnattu ja miksi näin oli. Näitä selityksiä toistamalla rakennettiin yksiselitteisempää kuvaa, joka sopi hallinnon ajamaan agendaan. Puheiden tehon voidaankin nähdä olleen juuri toistossa, sillä presidentin retoriikka ei juurikaan muuttunut ensimmäisen presidenttikauden aikana. Puheissa toistuivat samat teemat ja samat esimerkit, joita kuvailtiin usein samoilla toistuvilla fraaseilla.

Bush määritteli Afganistanin sodan oikeutetuksi, sillä hänen mukaansa Afganistan talibaneineen ja al-Qaidaan kuuluvine terroristeineen asetti uhanalaiseksi sekä amerikkalaisten onnen ja turvallisuuden että koko maailman rauhan ja vakauden. Terrori-iskujen järkyttämä hallinto ajoi alusta saakka voimallista puuttumista, jota läntisen maailman keskinäinen yksimielisyys voimallisesti tuki. Presidentin lausunnoissa toistuivat hallinnon näkemys oikeasta ja oikeutetusta toimintamallista ja siitä johtuvista amerikkalaisten turvallisuuden takaavista ratkaisuksista. Bushin retoriikassa keskeinen asema olikin juuri kotimaan turvallisuudella, jonka vapauden ja demokratian edistäminen maailmalla takaisi ja jota uhkien ennakointi vahvistaisi.

Vaikka presidentin puheiden yleisöt vaihtelivat suuresti, osoitettiin ne aina ensisijaisesti amerikkalaisille, *fellow Americans*, jotka muodostivat ensimmäisinä terrori-iskuja

seuranneina kuukausina suhteellisen yhtenäisen yleisön, joiden yhtenäisyys ja yhteiset tavoitteet olivatkin Bushin mukaan ehdoton edellytys terrorismin vastaisessa taistelussa onnistumiselle. Yhtenäisyys assosioitiin turvallisuuteen niin vahvasti, että yhtenäisyyden ulkopuolelle jättäytyneiden nähtiin uhkaavan kansakunnan turvallisuutta. Bushin puheita määrittä myös varsin pitkään se, olivatko valtiot terrorismin vastaisessa sodassa Yhdysvaltain puolella vai heitä vastaan. Yhtenäisyyden lisäksi presidentti tähdensi amerikkalaiselle yleisölleen yhteistä vastuuta niin kanssa-amerikkalaisista kuin viattomista afgaaneista, joiden kohtaloon vain amerikkalaiset voivat vaikuttaa. Näiden painotusten vuoksi puheissa korostuikin erityisesti me-persoonapronominin käyttö, jonka takana kaikkien oletettiin seisovan lujana rintamana.

Bushin retoriikalle ominaiset kielenkäytön keinot erottuvat oivallisesti hänen käyttäessään todellisuutta koskevia esisopimuksia, joissa korostuivat erityisesti käsitykset oikeasta ja väärästä. Oikea ja väärä esitettiin presidentin puheissa itsestäänselvinä lähtökohtina, jotka yleisön odotettiin suoralta kädeltä hyväksyvän. Bush esitti alla lainatun mukaisesti, että vaikka erilaiset tilanteet vaativat erilaisia tapoja toimia, moraalit eivät koskaan muutu ajan, paikan tai kulttuurin mukana. Koska yleisön ei haluttu kyseenalaistavan presidentin näkemystä oikeasta ja väärästä, olivat esimerkit näistä hyvin yksinkertaisia ja kaikkien helposti hyväksyttävissä. Yksinkertaisten esimerkkien, kuten viattomiin kohdistetun väkivallan tuomitsemisen, odotettiin auttavan saman hyväksymisen siirtymistä monimutkaisempiin johtopäätöksiin, joita edusti muun muassa pitkittynyt ja uudelleen eskaloitunut Afganistanin konflikti.

Some worry that it is somehow undiplomatic or impolite to speak the language of right and wrong. I disagree. Different circumstances require different methods, but not different moralities. Moral truth is the same in every culture, in every time, and in every place. Targeting innocent civilians for murder is always and everywhere wrong. There can be no neutrality between justice and cruelty, between the innocent and the guilty. We are in a conflict between good and evil, and America will call evil by its name. By confronting evil and lawless regimes, we do not create a problem, we reveal a problem. And we will lead the world in opposing it.³⁰⁷

Argumentaatiotekniikoista Bushin puheissa käytettiin paljon erityisesti kvasiloogisiin argumentteihin kuuluvia vertailuja ja todellisuuden rakenteeseen perustuvia syy-seuraussuhteen kaltaisia argumentteja. Presidentin retoriikassa toistuivat vertailut historian

³⁰⁷ Bush 01.06.2002.

henkilöihin ja tapahtumiin niin negatiivisessa kuin esimerkillisessäkin mielessä. Kausaalisuhteissa korostui taas erityisesti amerikkalaisiin vahvasti assosioitunut vapauden aate, kun presidentti esitti toistuvasti terrori-iskujen johtuneen Yhdysvaltain edustamista vapauden arvoista. Taka-alalle jätettiin hallinnon poliittiset ja taloudelliset intressit, joihin maan perinteisesti ajama länsimaisen yhteiskunnan malli liittyi.

Hyvän ja pahan vastakohtaisuus sai näkyvän ilmaisan presidentin puheissa, kun toistettujen viholliskuvien avulla talibaneista, al-Qaidasta ja terroristeista luotiin *toinen*, joka voimakkaan argumentoinnin keinoin erotettiin selkeästi *meistä*. Vaikka terrori-iskut saivatkin amerikkalaisissa aikaaan vahvan omakohtaisuuden kokemuksen, mikä teki terroristeista lähes automaattisesti vaarallisia ja amerikkalaisista arvoista kaukana olevia *toisia*, rakennettiin viholliskuvaa puheissa silti hyvin määrätietoisesti. Viholliskuvan rakentaminen olikin syyskuun yhdennentoista päivän uhreihin ja afgaanien taliban-hallinnon alla kokemiin kärsimyksiin viittaavine muistutuksineen yksi Bushin retoriikan merkittävimpiä vakuuttamisen keinoja. Kaikkia näitä viittauksia käytettiin puheissa koko ensimmäisen presidenttikauden ajan.

Viholliskuviin liittyi myös retoriikasta kummunnut sankaritarina, jossa terroristit näyttelivät ikaikaisille kertomuksille tuttua pahaa ja jossa amerikkalaisille taas oli varattu jalon ritarin rooli. Tässä kertomuksessa ritarilla oli useampia tavoitteita: pelastaa viattomat afgaanit ja taata sekä oman maan turvallinen tulevaisuus että koko maailman vapaus ja rauha. Tämänkaltainen retoriikka kuvastaa hyvin Kuusiston toteamusta, jonka mukaan retoriikan tulee olla selkeää, voimakasta ja rakentua tutuille kaavoille silloin kun ehdotettu toimintamalli vaatii yleisöltä merkittäviä uhrauksia³⁰⁸. Kuten perinteiset hyvän ja pahan mittelöä kuvaavat tarinat, presidentti katsoi tämänkin kertomuksen päättyvän lopulta hyvän voittoon, sillä vapauden puolustajaksi valittu kansa ei voinut taistelua hävitäkään, vaikka voiton varmistamiseksi joutuisikin turvautumaan ennakoiviin iskuihin.

Ominaisinta presidentin Afganistan-retoriikalle oli kuitenkin puheissa mantran lailla toistuva vapaus ja käsitys siitä, että terrorismin vastaista sotaa käytiin vapauden puolesta. Vapaus yhdistettiin voimallisesti sekä turvallisuuteen että amerikkalaisten yhtenäisyyteen. Yhtenäisyyden linjasta ei tullut horjua, sillä ajetusta toimintamallista epävarmat liitettiin

³⁰⁸ Kuusisto 1998, 16.

nopeasti vihollisiin, joihin lukeutuivat ei vain terroristit vaan myös ne, jotka eivät olleet amerikkalaisten näkemyksen mukaan oikealla puolella.

Amerikkalaisessa poliittisessa järjestelmässä kenenkään ääni ei tunnetusti ole yhtä voimakas kuin presidentin. Amerikkalaiset ovat tottuneet luottamaan presidenttinsä kykyyn johtaa kriisitilanteissa ja hänen sanaansa silloin kun oma tietämys on rajallinen. Kun luotto on suuri, ottaa retoriikka ison roolin tapahtumien, syiden ja syyllisten määrittelyssä. Bushille ominaiseen tapaan puheiden retoriikka rakennettiin niin, että presidentin esittelemä tilanne ja sen ratkaisumalli näyttäytyivät yleisölle välttämättöminä, ainoina vaihtoehtoina, joiden seuraamatta jättäminen johtaisi amerikkalaiset armottomaan kohtaloon ja afgaanien talibanien alla kokeman kaltaiseen sortoon, mikäli al-Qaidan ja talibanien edustamat liikkeet onnistuisivat terrorinsa levittämisessä. Kuten tutkielman alussa jo todettiin, presidentin puheet eivät siis suinkaan olleet merkityksetöntä sanahelinää ja pelkkää retoriikkaa, vaan niiden avulla puheiden yleisöt ohjattiin näkemään Afganistanin konflikti *oikeasta* näkökulmasta. Presidentin sanoilla kerrottiin amerikkalaisten edustamien arvojen ja maan turvallisuuden olevan uhattuna ja näin vihalle ja luodeille osoitettiin oikea suunta.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Primäärilähteet

Bush, George W. (11.09.2001) *Presidential Address to the Nation*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (13.09.2001) *Presidential Proclamation Declaring National Day of Prayer and Remembrance for the Victims of the Terrorist Attacks*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (17.09.2001) *Remarks by the President from Speech at the Islamic Center of Washington, D.C.* Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (20.09.2001) *Presidential Address to a Joint Session of Congress*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (04.10.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the Employees of the Department of Labor*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W (06.10.2001) *Presidential Radio Address to the Nation*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (07.10.2001) *Presidential Address to the Nation*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (10.10.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech Unveiling "Most Wanted" Terrorist List*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (11.10.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Department of Defense Service of Remembrance*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (17.10.2001a) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the California Business Association*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (17.10.2001b) *Excerpted Remarks by the President from Speech to Military Personnel at Travis Air Force Base*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (24.10.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech to Employees of the Dixie Printing Company*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (26.10.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Patriot Act Signing Ceremony*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (06.11.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the Warsaw Conference*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (08.11.2001) *Excerpted Remarks from Presidential Address to the Nation*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (10.11.2001) *Remarks by the President from Speech to the United Nations General Assembly*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (21.11.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech to Military Personnel at Fort Campbell*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (29.11.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the U.S. Attorneys Conference*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (06.12.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Lighting of the National Christmas Tree*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (07.12.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech Commemorating Pearl Harbor Day*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (12.12.2001) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Signing Ceremony for the Afghan Women and Children Relief Act*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (23.01.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the Reserve Officers Luncheon*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (29.01.2002) *Excerpted Remarks from the President's State of the Union Address*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (01.03.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech to Iowa Republican Party Victory Luncheon*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (11.03.2002) *Remarks by the President from Speech on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (15.03.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech to Citizens and Military Personnel in North Carolina*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (17.04.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the George C. Marshall ROTC Award Seminar on National Security at the Virginia Military Institute*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (23.05.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech to the German Bundestag*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (01.06.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Graduation Exercises at West Point*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (06.06.2002) *Presidential Address to the Nation*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (11.06.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Opening of Oak Park High School*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (24.06.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech at Ceremony Honoring Port Authority Heroes*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (11.09.2002a) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Pentagon Marking the Observance of the September 11th Attacks*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (11.09.2002b) *Presidential Address to the Nation from Ellis Island Marking the Observance of the September 11th Attacks*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (04.10.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Massachusetts Victory 2002 Reception*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (11.11.2002) *Excerpted Remarks by the President from Speech at the Metropolitan Police Operations Center*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (28.01.2003) *Excerpted Remarks of President's State of the Union Address*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (26.02.2003) *Excerpted Remarks from of President's Speech to the American Enterprise Institute*. Teoksessa National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Bush, George W. (01.05.2003) *The End of Major Combat in Iraq*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (01.07.2003) *Progress in Afghanistan and Iraq*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (07.09.2003) *Update in the War on Terror*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (06.11.2003) *Freedom in Iraq and Middle East: Address at the 20th Anniversary of the National Endowment for Democracy*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (19.11.2003) *Address at Whitehall Palace*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (20.01.2004) *State of the Union Address*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (19.03.2004) *Address One Year After Operation Iraqi Freedom*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Bush, George W. (21.09.2004) *Address to the United Nations*.
[http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html] Luettu 20.11.2015.

Kirjallisuus ja artikkelit

Ahmad, Ishtiaq, 'Post-War Afghanistan: Rebuilding a Ravaged Nation', *Perceptions: Journal of International Affairs* VII:1 (2002), 52-70.

Anderson, Jonathan F., 'The Rhetorical Impact of Evil on Public Policy', *Administration & Society* 37:6 (2006), 719-730.

Arunova, Marianna, 'Certain Aspects of the Afghan Settlement', *Perceptions: Journal of International Affairs* VII:1 (2002), 42-51.

Bartolucci, Valentina, 'Terrorism rhetoric under the Bush Administration', *Journal of Language and Politics* 11:4 (2012), 562-582.

Belanger, Patrick W., 'Language and war: The rhetoric of George W. Bush', *Young Scholars in Writing: Undergraduate Research in Writing and Rhetoric* 3 (2005), 24-29.

Bush, George W., *Decision Points*. Virgin Books: London, 2011.

Cameron, Fraser, *US Foreign after the Cold War: Global hegemon or reluctant sheriff?* Routledge: Abingdon, 2005 (2. painos).

Chossudovsky, Michel, *Sota ja Globalisaatio*. Otavan Kirjapaino Oy: Keuruu, 2003.

Erisen, Cenzig & Villalobos, José D., 'Exploring the invocation of emotion in presidential speeches', *Contemporary Politics* 20:4 (2014), 469-488.

Haapanen, Pirkko, 'Roomalaisten korkein taito: Johdanto antiikin retoriikkaan'. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino: Tampere, 1996, 23-50.

Harle, Vilho, *Hyvä, paha, ystävä, vihollinen*. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä, 1991.

Ivie, Robert L., 'Evil Enemy Versus Agonistic Other: Rhetorical Constructions of Terrorism', *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies* 25:3 (2010), 181-200.

Kellner, Douglas, 'Bushspeak and the Politics of Lying: Presidential Rhetoric in the "War on Terror"', *Presidential Studies Quarterly* 37:4 (2007), 622-645.

Kuusisto, Riikka, 'Sodan retoriikasta: Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa'. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino: Tampere, 1996, 267-288.

Kuusisto, Riikka, *Oikeutettu sota ja julma teurastus?* Like: Helsinki, 1998.

Kuusisto, Riikka, *Western Definitions of War in the Gulf and in Bosnia: The Rhetorical Frameworks of the United States, British and French Leaders in Action*. Gummerus Oy: Saarijärvi, 1999.

Kuusisto, Riikka, 'Läntisten suurvaltain sotaretoriikka'. Teoksessa Männistö, Anssi (toim.), *Miksi soditaan?* Vastapaino: Tampere, 2003, 135-143.

Leiwo, Matti & Pietikäinen, Sari, 'Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä'. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino: Tampere, 1996, 85-108.

Limnell, Jarno, *Maaailma ja Suomi 9/11 jälkeen*. WSOY: Helsinki, 2011.

Logevall, Fredrik, 'Anatomy of an Unnecessary War: The Iraq Invasion'. Teoksessa Zelizer, Julian E. (toim.), *The Presidency of George W. Bush: A First Historical Assessment*. Princeton University Press: Princeton ja Oxford, 2010, 88-113.

Maggio, J., 'The Presidential Rhetoric of Terror: The (Re)Creation of Reality Immediately after 9/11', *Politics & Policy* 35:4 (2007), 810-835.

Naftali, Timothy, 'George W. Bush and the "War on Terror"'. Teoksessa Zelizer, Julian E. (toim.), *The Presidency of George W. Bush: A First Historical Assessment*. Princeton University Press: Princeton ja Oxford, 2010, 59-87.

National Review (toim.), *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. Continuum, New York ja London, 2003.

Oddo, John, 'War legitimation discourse: Representing 'Us' and 'Them' in four US presidential addresses', *Discourse & Society* 22:3 (2011), 287-314.

Paastela, Jukka, 'Terrorismista ja terrorismin tutkimisesta'. Teoksessa Paastela, Jukka (toim.), *Terrorismi: Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysyjä*. Juvenes Print: Tampere, 2005, 9-100.

Palonen, Kari & Summa, Hilikka, 'Johdanto: Retorinen käänne?'. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino: Tampere, 1996, 7-19.

Perelman, Chaïm, *Retoriikan valtakunta*. Vastapaino: Tampere, 2007.

Raitasalo, Jyri, 'Taistelu sodasta – Yhdysvaltojen vaikutus läntiseen sodan kuvaan kylmän sodan jälkeen', *Tiede ja ase* 62 (2004), 16-40.

Sergejeff, Andrei, *Afganistanin historia: Silkkietä kulttuurien risteykseen*. Gaudeamus Helsinki University Press: Tallinna, 2011.

Stramer, Janicke, 'The Language of War: George W. Bush's Discursive Practices in Securitising the Western Value System in the 'War on Terror''. Teoksessa Brecher, Bob (toim.), *The New Order of War*. Rodopi: Amsterdam ja New York, 2010, 35-47.

Summa, Hilikka, 'Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus'. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino: Tampere, 1996, 51-84.

Tomsen, Peter, 'Post-Taliban Afghanistan and Regional Co-operation in Central Asia', *Perceptions: Journal of International Affairs* VII:1 (2002), 28-41.

Vogelsang, Willem, *Afghanistan: Een geschiedenis*. Bulaaq: Amsterdam, 2008 (2. painos).

Wahab, Shaista & Youngerman, Barry, *A Brief History of Afghanistan*. Infobase Publishing: New York, 2007.

Winkler, Carol K., 'Encroachments on State Sovereignty: The Argumentation Strategies of the George W. Bush Administration', *Argumentation* 22:4 (2008), 473-488.

Wunsch, Sinikka, 'Lupa vihata: propaganda ja viholliskuvat mielipiteen muokkaajina konfliktitilanteissa'. *Historiallisen Aikakauskirja* 101:2 (2003), 263-277.

Internet-lähteet

The National Security Strategy of the United States of America, 2002.
[<http://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>]. Luettu 20.11.2015.